

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra fundamentální a dogmatické teologie

Monika Grimmerová

PŮSOBENÍ MILOSTI V ŽIVOTNÍCH STAVECH

Diplomová práce

Vedoucí práce: ThLic. Prokop Brož, Th. D.

PRAHA 2011

Bibliografická citace

Působení milosti v životních stavech [rukopis]: Diplomová práce / Monika Grimmerová ; vedoucí práce: ThLic. Prokop Brož, Th. D. – Praha, 2011. -- 76 s.

Anotace

Působení milosti v životních stavech.

V práci je zpracován pohled na Boží milost jako zvláštní dar Boží pro každý životní stav. Vycházím ze skutečnosti, že člověk by bez Boha, který ho stvořil nebyl nic, byl Bohem stvořen. Bez jeho milosti by nemohl ani dosáhnout spásy. Zpracovává základní dělení milosti na milost posvěcující a milosti svátostné.

O působení milosti v životě člověka je pojednáno v části povolání a vyvolení. Realizace života v milosti je zobrazena ve čtyřech životních stavech: laickém, zasvěceném, služebném kněžství a manželském.

Práce se snaží zobrazit velikost a účinnost daru Boží milosti, která vede člověka celým jeho životem.

Klíčová slova

svátosti
povolání
vyvolení
životní stav

Abstrakt

The Grace Working in the States of Life

The work proceeds with the view of God's grace as the special gift for each state of life. I come from the fact that man, without God, who created him was not anything that was created by God. Without his grace could not even reach salvation. It treats also basic division of the grace to „sanctifying grace and sacramental graces. The work of grace in human life is discussed in the section calling and election. Implementation of life in grace is developed in four states of life: lay, consecrated, the ministerial priesthood and married state.

The work tries to show the greatness and effectiveness of the gift of God's grace, which leads man throughout his whole life.

Keywords

Grace
Sacrament
Calling
Election
State of life

Počet znaků (včetně mezer): 172 043

Poděkování

Ráda bych tímto z celého srdce poděkovala za pečlivé a odborné vedení práce ThLic. Prokopu Brožovi, Th. D. Velmi si vážím i skutečnosti, že mě přivedl k dílu Hanse U. Balthasara, kterého jsem dříve vnímala jen zdáli jako známého teologa. Teprve až při práci s jeho dílem jsem mohla poznat hloubu jeho víry a velikost jeho lásky k Pánu. Dále bych ráda poděkovala P. Benediktovi Mohelníkovi OP za radu a pomoc s hledáním pramenné literatury a P. Jordánu Vinklárkovi OP za duchovní podporu a moudré rady. Mé poděkování a hluboká vděčnost patří neméně mé rodině, bez jejichž pomoci bych nedokázala nalézt tolik času potřebného k vypracování celé práce.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1. 12. 2011

.....

OBSAH

ÚVOD	5
1 MILOST.....	6
1.1 Milost nadpřirozená	10
1.2 Milost posvěcující	10
1.2.1 Milost habituální.....	12
1.2.2 Milost aktuální.....	13
1.3 Svátostné milosti	14
1.3.1 Svátost křtu – milost iniciační	17
1.3.2 Svátost biřmování – milost hlásání pravdy v lásce	20
1.3.3 Eucharistie – milost dovršování duchovního života.....	23
1.3.4 Svátost pokání – milost očištění	27
1.3.5 Pomazání nemocných – milost přípravy na setkání s Bohem	33
1.3.6 Svátost manželství – milost křesťanského stavu	36
1.3.7 Svátost svěcení – milost služby s Ježíšovým srdcem.....	37
1.4 Charismata – zvláštní milosti	40
2 POVOLÁNÍ K VYVOLENÍ	42
2.1 Podstata povolání	43
2.2 Zkušenost vyvolení	46
2.3 Podstata vyvolení	50
2.4 Eschatologické vyvolení	50
2.5 Odmítnutí vyvolení	51
3 ŽIVOTNÍ STAVY	52
3.1 Milost jako základ laického stavu	56
3.2 Milost zasvěcení	58
3.3 Milost služebného kněžství	62
3.4 Milost stavu manželského	66

4	ZÁVĚR.....	68
---	------------	----

Přehled použitých symbolů a zkratk

Seznam literatury

Anglická anotace

ÚVOD

„Beze mne nemůžete nic“ (srov. J 15,5) říká Kristus, tato slova pak formuluje i učení církve v šesté základní pravdě: „Milosti Boží je k spasení nevyhnutelně potřeba“¹. K dosažení jednoho společného cíle církve – spásy, člověk potřebuje Boží milost. Stejně jak veliký je tento cíl, je nesmírná i velikost daru Boží milosti, ač si ji člověk ve svém životě uvědomuje jen velmi málo. Snad okamžiky první zkušenosti s milostí Boží krátce po křtu nebo bezprostřední aktuální zásah Boží milosti v okamžiku nouze. Ale kolikrát si vůbec neuvědomujeme ve všedním dni, že to či ono není z nás, že to vše je milost Boží. Nejde jen o úroveň poznání člověka či o jeho aktuální duchovní a životní stav, ale hlavně o neschopnost lidské přirozenosti dosáhnout velikosti tohoto Božího daru. Milost Boží je dar, který člověka nedosažitelně přesahuje. Tváří v tvář tomuto postupnému poznávání velikosti daru milosti roste vědomí naprosté přesažnosti Boží. Jakákoliv snaha se Božímu daru vyrovnat končí postupným tonutím v lidské ubohosti, která se chtěla od Boha oddělit. Z čehož plyne, že samotné téma Boží milosti je tak rozsáhlé, že daleko překračuje i hranice této práce. Proto je možné se věnovat jen vybraným úsekům, v nichž se pokusím působení milosti v životě člověka popsat. V žádné z pojednávaných částí se však nejedná o vyčerpávající pohled všech kategorií a projevů milosti, ale ukazují spíše na typologii tohoto působení milosti.

Konstrukce práce se snaží zobrazit pomyslnou osu působení milosti v životě člověka, která jej provází od jeho stvoření až po moment odchodu z tohoto světa, a to s důrazem na nezbytnost a stálou přítomnost milosti v každém okamžiku.

Základní linie takové osy začíná v první části rozborem pojmu milosti. Po základním vymezení pojmu je milost chápána v její nadpřirozenosti, mající svůj původ v Bohu, a v její posvěcující účinnosti, již působí na vztah mezi Bohem a člověkem. Skutečnost, že člověk potřebuje posvěcení, ukazuje, že něco tu schází, a právě proto je nutná síla Boží milosti. Způsob jejího darování je řazen do dvou základních daností, a to milosti habituální a milosti aktuální. Milost habituální proniká narušenou lidskou přirozenost, je trvalým stavem a pozvedá ji nad její vlastní hříchem omezené hranice. Kdežto milost aktuální je darována průběžně do bezprostřední situace člověka, ukazuje směr jeho cesty a dává potřebnou sílu ke zvládnutí daného úkolu. Důležitou a nezbytnou součástí pro život věřícího jsou svátosti a v nich působící svátostné milosti, kterým je věnován třetí bod první části práce. Zvláštním

¹ Srov. KKC 265, 277, 357, 797, 1742, 1861, 1889, 1896, 1960, 1996-2005, 2009-2011, 2017, 2021-2027.; Srov. Ř 3,21-24.

darem milosti Boží jsou také charismata, která nejsou určena jednotlivci k vlastnímu sebezsvěcení, ale jsou působením milosti k obdarování společenství církve. Pro svou zvláštní a specifickou povahu jsou zařazena za pojednání o svátostech, neboť se svátostnou milostí také těsně souvisí. Druhá část práce pojednává o skutečnosti, že je člověk Bohem volán k životu v lásce s ním, je podložena svědectvím povolání jednotlivců, kmenů a národů, které proniká celou historií lidstva vůbec. Poslední, třetí část práce se věnuje realizaci Boží milosti v různých životních stavech člověka. Život člověka je tedy z milosti a lásky Boží stvořen, milostí veden, ale zároveň v individuální podobě formován a tedy i realizován v různých životních stavech. Rozdělení do tří bodů představuje základní kategorie životních stavů, ve kterých člověk může prožívat svůj životní vztah k Bohu. Jde o život zasvěcený, milost služebného kněžství a stav manželství, tyto všechny stavy pak mají svůj společný základ v jediném stavu – laickém, který zahrnuje celou církev Ježíše Krista.

1 MILOST

Jsou chvíle, kdy schází slova k pojmenování. Situace či můžeme říci stav, kdy zakoušené přesahuje všechnu zkušenost lidské existence, jde o chvíle osobnostního zakoušení Boha. A právě tato zkušenost vztahu mezi Bohem a člověkem je nezbytným počátkem a vlastně i cílem, ze kterého je třeba vycházet pokud se chceme pokusit hovořit o milosti.

Milost je dar zdarma daný, nezasloužený a nezasloužitelný. Písma starého Izraele uvádí do historie vztahu člověka a Boha slovy: „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi“ (Gn 1). Tato krátká zpráva vlastně říká, že to Bůh stvořil vše, on je dárce stvoření všeho, které vrcholí tvorem-člověkem. Sv. František Saleský ve svých radách Filotee říká: „Vžij se do Boží přítomnosti.“ Člověk je na zemi tak krátký čas a místo jeho bytosti byla pouze nicota, svět trvá tak dlouho a po člověku ani památky. To „Bůh ti dal vzejít z této nicoty a učinil z tebe to co jsi, a to i když tě nepotřeboval, z pouhé své dobroty.“² Samo stvoření je tak třeba považovat za milost Boha, jež je darována jako bezpodmínečná, stejně jako láska Boha, která je její příčinou. Člověk pokud je schopen si toto uvědomit, dochází k situaci, kdy transcendentní Bůh ho nepochopitelně a bezpodmínečně miluje. A je jen na něm, aby se rozhodl, zda a jakou měrou tento dar přijme. Zde se nám otevírá význam slov Páně, jak Bůh svou milostí zůstává v nás, tak máme zůstávat i my v něm, jak ratolesti na kmeni. Jen z jeho

² Sv. FRANTIŠEK SALESKÝ: Úvod do zbožného života, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003, 27.

milosti můžeme růst (srov. J 15,4-5). Povaha daru zde vylučuje jakýkoliv nádech povinnosti či zdroje v zásluhách za vykonané skutky, proto je třeba řadit milost zcela do řádu nadpřirozeného.³ Pokud člověk přijme a otevře se Boží lásce a působení jeho milosti lze pak pozorovat jistou souvztažnost. Míra daru je bez hranic, ovšem míra přijímaného je vždy naplněna až po okraj. Záleží jen na člověku, kolik očekává, nakolik se sám otevře k překročení sebe sama, a to ve smyslu překročení vlastní přirozenosti. Tedy překročení sebe, neboli vnitřní přípravu pro přijetí milosti jako příprava - uzpůsobení se k přijetí milosti.⁴ Po návratu z babylonského zajetí se v prvním nadšení lid pouští do obnovy Jeruzalémského chrámu s nadějí v návrat Boží přízně. Prorok Zachariáš je však upozorňuje na Boží vůli, Boha, který touží nejvíce po člověku, říká: „Obráťte se ke mně...a já se obrátím k vám...“ (Za 1,3). Nejdříve musí obnovit sami sebe ve vztahu k Bohu, obrátit se k němu s prosbou o odpuštění a důvěrou, a ne obnovovat jen zdi chrámu. Je tedy v moci člověka „připravit se“ na milost. Takovému Bůh svou milost neodepře, neboť Bůh dává dobro žádajícím: „Proste a bude vám dáno...neboť, každý kdo prosí, dostává“ (Mt 7,7-8).⁵ Na dokreslení tohoto vztahu si můžeme připomenout malomocného, který přistupuje k Pánu a padá před ním na zem »„Pane chceš-li, můžeš mě očistit.“ On vztáhl ruku, dotkl se ho a řekl: „Chci buď čist.“ A hned byl očištěn« (Mt 8,2-3). Stejně tak se Bůh dotýká našeho nitra milostí, ale jen tehdy pokud se otevřeme a v duši poklekne se slovy „Pane, chceš-li.“

V přirozenosti lidské je svoboda rozhodování, ta však je ovlivněna dědičným hříchem. Teprve milost propůjčuje této svobodě rozhodování specifickou nadpřirozenou formu.⁶ Sv. Bernard z Clairvaux uvádí rozlišení trojí svobody: za první svobodu od hříchu, za druhé svobodu od ubohosti a za třetí svobodu od nutnosti. Svoboda od hříchu je označena jako možnost volby mezi dobrem a zlem, která je uskutečněna svobodným úsudkem. Apoštol Pavel mluví o těch co zemřeli hříchu a žijí Bohu v Kristu, člověk spolu s ním umírá hříchu „Hřích už nad vámi nebude panovat, vždyť už nejste pod zákonem, ale pod milostí“ (Ř 6,14). Člověk v novém životě již nemá propůjčovat své tělo hříchu, ale sám sebe i své tělo dávat za nástroj spravedlnosti. „Když jste byli ve hříchu, měli jste svobodu od spravedlnosti“ (Ř 6,20). Odplatou za hřích však je smrt, ale v Kristu je darem Boží milost, tedy věčný život v Ježíši Kristu (srov. Ř 6). *Svoboda od ubohosti* zde sv. Bernard pokládá otázku, zda někdo tohoto

³ ST. AQUINATIS THOMAE: Summa Theologiae, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10.10. 2011), I-II q. 111 a. 1 ad 1.

⁴ ST. AQUINATIS THOMAE: Summa Theologiae, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10. 10. 2011), I-II q. 109 a. 6 ad 3.

⁵ ST. AQUINATIS THOMAE: Summa Theologiae, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10. 10. 2011), I-II q. 109 a. 6 arg.1.

⁶ Srov. POSPÍŠIL Ctirad Václav: Úvod, in: BERNARD Z CLAIRVAUX: O milosti a svobodném rozhodování, UK v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2004, 12.

dosahuje ve smrtelném životě. Neboť tato svoboda znamená spočinutí v dobru, radosti a zalíbení v Bohu, ve svobodě a slávě Božích dětí. Jak říká apoštol Pavel: „Trvá však naděje...“ (Ř 8,21). Ubohostí je zde myšlena svoboda od lidské smrtelnosti, které člověk dosahuje až v plnosti spásy, tedy při vzkříšení. *Svoboda od nutnosti* - to co je nutné je opakem dobrovolného. Jde tedy o projev praktického uskutečnění ve schopnosti rozpoznat rozdíl mezi dobrem a zlem, tedy ve svobodném úsudku. Dvě z těchto jmenovaných jsou dílem a příslibem milosti Boží, do svobody od hříchu je člověk stále obnovován milostí, svoboda od ubohosti je příslibem milosti a obdržíme ji v plnosti vzkříšení. „Svoboda rozhodnutí umožňuje člověku chtít, milost dovoluje chtít dobro.“⁷ Tuto svobodu od nutnosti má člověk ve své přirozenosti, ve které je stvořen do svobodné vůle, právě ona odlišuje člověka od ostatních živých bytostí.⁸

Cíl, spása člověka a život věčný je plně darem Božím, není podmíněn naším dobrým jednáním, ovšem víme, že spása také záleží na našich skutcích. Zdánlivý protiklad tak znamená jedinou věc, Bůh se daruje člověku zcela, ale záleží na člověku na kolik se tomuto daru otevře. Odpovědnost je tedy na straně příjemce. Je-li pak spása v podstatě zpodobení člověka s Bohem, je otázka spasení úměrná tomu nakolik se člověk stal obrazem Božím.⁹ Pomyslného cíle, neboli samotného smyslu bytí člověk dosahuje překračováním sebe sama v zachování přikázání (Mt 22,36-40), dvojím přikázáním lásky. Vždyť Bůh je Láska a bez něho by člověk nebyl stvořen, Bůh člověka však stvořil k obrazu svému. Vložil tak i do svého stvoření zákon lásky, což zrcadlí nejen vztah dárce a obdarovaného (milujícího a milovaného), ale také osvětluje, jaký by byl paradox zákona lásky zachovávaného bez lásky. Ovšem ani skutky lásky nedosahují možnosti překročení hranice lidské přirozenosti, k tomu je vždy třeba vyšší síla, což je síla milosti. A právě silou milosti je člověk uzpůsoben k zachování přikázání, milost milujícího, který je milován (srov. J 14,23). Člověk nemůže darovat více než doslova sám sebe, což zobrazuje ideál nekrvavého mučednictví, které je základem mnišského ideálu. Jen takováto oběť je možnou odpovědí lásky, naprosté odevzdání a sebedarování, které samo o sobě má stále stín vědomí - ne dost. Co může člověk vlastně dát než sebe, a to za vědomí své ubohosti? V tomto duchu může člověk jen tiše stát, téměř bezradně, před slovy Pavlova listu Korintským (1 K 13,1-13). Slova o daru nejvyšším se stávají tím největším zpovědním zrcadlem, které nás pro naši ubohost vždy obviní znovu z ne dost. Ne dost jsme milovali, ne dost jsme přes své já viděli druhého, ne dost stále milujeme,

⁷ POSPÍŠIL Ctirad Václav: Úvod, in: BERNARD Z CLAIRVAUX: O milosti a svobodném rozhodování, UK v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2004, 13.

⁸ Srov. odst. BERNARD Z CLAIRVAUX: O milosti a svobodném rozhodování, UK v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2004, 37-39.

⁹ Srov. POSPÍŠIL Ctirad Václav: Úvod, in: BERNARD Z CLAIRVAUX: O milosti a svobodném rozhodování, UK v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2004, 18.

Tebe, Pane (toho, který miloval do krajnosti a vydal sám sebe, našeho Pána Ježíše Krista). Pokora a vděčnost za dar milosti, spolu s otázkou: Jak si zasloužíme? Tyto myšlenky spolu se skutečností, že dvě přikázání lásky (láska k Bohu a bližnímu) nejsou Pánem označena jen jako přání Boha nebo jen jako rada, mohou vést až k pocitu nedosažitelnosti či obrazu neuskutečnitelného snu. Tím hůře, že jde právě o skutky lásky, z kterých budeme souzeni, totality sjednocení lásky, které maže rozdíly totožnosti lásky k Bohu a bližnímu (srov. Mt 25,34-46).¹⁰ Ale takovéto pojetí by bylo pramálo pravdivé, nebylo by totiž láskou, která věří, má naději a vytrvá. Sv. Tomáš Akvinský uvádí slova sv. Augustina, který nazývá víru jednající skrze lásku milostí. Vysvětluje, že úkon víry, jednající skrze lásku, je první úkon, ve kterém se projevuje milost milým činící. Ale milost není víra nebo naděje, protože ty mohou být bez milosti milým činící; také ani láska, protože milost předchází lásce.¹¹

Jelikož milost Boží nemá viditelné hranice, nelze ji změřit ani přesně definovat. Nelze ji ani považovat za něco čeho by se člověk mohl sám ze své vůle zmocnit, proto stále platí, že milosti nemůže člověk dosáhnout sám jen svou snahou, ale vždy je závislá na Bohu. Milostí Bůh pozvedá člověka k sobě a uschopňuje jej tak k následování z lásky a vděčnosti. „Milost Ducha Svatého, jež se projevuje ve víře, pracující skrze lásku.“¹² Ovšem pro člověka pouze přístupná skrze Ježíše Krista, přijímá tak z plnosti jeho milosti, prostřednictvím Ducha Svatého ve svátostech. Sám Ježíš Kristus ustanovil svátosti, v nichž je pak člověk k přijetí milosti uschopňován. Užíváním milosti pro dobré skutky milost roste, ovšem dochází k její ztrátě, pokud člověk upadne do hříchu. Stojíme tu před odvěkým zápasem života a smrti, dobra a zla, které usilují o celého člověka. »Eccli.:15 se praví: „Před člověkem je život i smrt, dobro i zlo; co se mu zalíbí, bude mu dáno.“¹³ Bůh tvůrce připravil pro člověka spásu - věčné společenství a sjednocení v lásce se sebou samým, oproti tomu zlo jen připravuje dílo zkázy, nenávisti a věčné zatracení. Z pohledu uschopnění k lásce a posvěcení člověka pro život s Bohem (skrze Pána Ježíše Krista), se užívá kategorie: *milost posvěcující* nebo *zbožšťující*. To celé se pak děje v řádu nad-přirozeném a tak můžeme mluvit i o *milosti nadpřirozené*.¹⁴

¹⁰ Srov. odst. BALTHASAR Hans Urs von: Christlicher Stand, Einsiedeln: Johannes Verlag, 1977, 17.

¹¹ ST. AQUINATIS THOMAE: Summa Theologiae, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10. 10. 2011), I-II q. 110 a. 3 arg. 2; I-II q. 110 a. 3 co.

¹² ST. AQUINATIS THOMAE: Summa Theologiae, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10. 10. 2011), I-II ot. 108 čl. 1 odp.

¹³ ST. AQUINATIS THOMAE: Summa Theologiae, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10. 10. 2011), I-II q. 109 a. 8 arg. 2.

¹⁴ Kompendium katechismu katolické církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, 423.

1.1 Milost nadpřirozená

Nadpřirozené znamená něco co je více, či přesahující lidskou přirozenost. „Je nadpřirozená, protože zcela závisí na nezasloužené iniciativě Boha a přesahuje schopnosti rozumu a síly člověka. Vymyká se tedy naší zkušenosti.“¹⁵ Sv. Tomáš Akvinský píše, že bez milosti samotné člověk není schopen poznání pravdy. Což můžeme srovnat i se slovy sv. Pavla, který říká, že jen v Duchu svatém můžeme říci „Ježíš je Pán“ (srov. 1 K 12,3).¹⁶ Přirozenost lidská ať tělesná či duchová je obsahem stvoření. Tedy bez svého stvořitele není, kompletní, naráží pouze na své limity na porušenou přirozenost. Je tedy třeba neustálé zdokonalování a osvěcování k plnosti v tom, co nelze poznat přirozeným rozumem.¹⁷ K zdokonalování lidské přirozenosti v křesťanské praxi patří zajisté i umrtvování. „Vždyť přirozenost se nerada umrtvuje, zatím co milost sama usiluje o vlastní umrtvení. Odporuje smyslnosti, touží po sebezapření nebo podrobuje se kázni. Čím více však člověk vlastní přirozenost přemáhá, tím se do duše vlévá větší milost.“¹⁸

K přirozenosti lidské, ale také patří touha milovat něco, nebo někoho. Sv. Tomáš, tuto touhu milovat do nadpřirozené oblasti a pojmenovává dispozici milovat to co člověka přesahuje, Boha. Ale schopnost milovat více než sebe je již dílem milosti Boží, zde člověk znovu přesahuje svou přirozenost, která je ve stavu porušenosti. Milost je zde nejen uzdravující silou porušené přirozenosti, ale zároveň něčím co ji rozvíjí a zdokonaluje. Docházíme tedy k tomu, že milování Boha nade všechno, třeba i sebe sama, je přesahující vlastní přirozenost. Přirozenost se nemůže dostat sama o sobě nad poznání, která ji samotnou přesahuje, a to bez vyšší mohutnosti.¹⁹

1.2 Milost posvěcující i zbožšťující

Milost je účast na Božím životě a pomoc k odpovědi na nabídku stát se Božími dětmi.²⁰ Těmi kdo, uvěří v jeho jméno, kdo se otevřou a přijmou nabídku jeho daru (srov. J 1,12).

¹⁵ Kompendium katechismu katolické církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, 423.

¹⁶ ST. AQUINATIS THOMAE: Summa Theologiae, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10. 10. 2011), I-II q. 109 pr.

¹⁷ Srov. ST. AQUINATIS THOMAE: Summa Theologiae, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10. 10. 2011), I-II q. 109 a. 1 s.c.

¹⁸ KEMPENSKÝ Tomáš: Čtyři knihy o následování Krista, Brno: Cesta, 2001, 203, 207.

¹⁹ ST. AQUINATIS THOMAE: Summa Theologiae, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10. 10. 2011), I-II q. 109 a. 3 co.; 3 ad 1-3.

²⁰ KKC 1997.

Všem lidem Bůh nabízí vše, co je třeba k životu s ním. Dal člověku svého syna, který povolal lid z celého světa. Daroval zaslíbení k účasti na božské přirozenosti, proti zhoubě do které svět žene zvrácená touha (srov. 2 P(t) 1,3-4). Stav lidské přirozenosti je silou milosti uzdraven co do mysli, ovšem zůstává nákaza toho co se týká tělesného. Zde je nutné poznamenat, že případný závěr o nějaké chybě na stvoření by byl zcela jistě chybný. Boží stvoření je dobré a již při stvoření je zde něco co můžeme nazvat stvořitelskou milostí. Ta však sama o sobě nepostačuje, a proto je nutný další dar přivádějící člověka ke spáse milostí spasitelnou.²¹ Jde o to, že v přirozenosti poznává člověk co to je: chtít něco. Zná strach, poznává, že milujeme, je osobou. Ale chtít dobro, poznávat bázeň před Bohem, rozpoznávat lásku k Bohu, to přijímá v daru milosti,²² tak se tvor člověk stává tvorem Božím.²³ „A proto je nám nezbytné, abychom byli řízeni a chráněni od Boha, jenž všecko ví a všecko může.“²⁴ Je to Bůh, který ví lépe než my sami, co nám prospívá, co je pro nás lepší. Člověk potřebuje jeho vedení a péči, bez jeho daru milosti není schopen sám překročit hranice své přirozenosti a pozvednout se z nákazy hříchu. „Neboť cítím ve svém těle zákon hříchu, který je v rozporu se zákonem ducha (srov. Ř 7,23), a jako zajatce mě nutí v mnoha věcech poslouchat smyslnost. Nejsm sto odolávat jeho vášním, leda s pomocí tvé nejsvětější milosti, horoucně vlité do mého srdce.“²⁵ Sto je opravdu jen ten, kdo ví všechno a vše také může (srov. Mt 6,8). Jak ostatně vypovídají také slova modlitby Páně: „Buď vůle tvá jako v nebo tak i na zemi“ (Mt 6, 9-13). Slova žalmu volají: „Stvoř mi Bože čisté srdce, obnov ve mně pevného ducha. Jen mě neodvrhuj od své tváře, Ducha svého svatého mi neber!“ (Ž 51) Bůh vrací rovnováhu, posvěcuje znovu svou milostí narušenost člověka. Dává svého Ducha svatého a tím účast na Božím životě, vyzdvihuje nad přirozenost lidskou k božské. Člověk se milostí Boží stává čistým.²⁶

Křesťan se díky křestní milosti podílí na milosti Kristově a biřmováním dostává plnost Ducha. Tak se utváří společenství církve, tělo, jehož hlavou je sám Kristus. Jak bylo uvedeno výše, jde o dar nezasloužený, který duši člověka nejen léčí, ale i posvěcuje. Proto mluvíme o milosti posvěčující, nebo zbožšťující „pramen k životu věčnému“ (J 4,14).²⁷ Jde vlastně

²¹ POSPÍŠIL Ctirad Václav: Úvod, in: BERNARD Z CLAIRVAUX: O milosti a svobodném rozhodování, UK v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2004, 13.

²² zde užívá Sv. Bernard doslova výrazu „navštívení“ což je velmi zajímavé – Bůh přichází

²³ BERNARD Z CLAIRVAUX: O milosti a svobodném rozhodování, UK v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2004, 53.

²⁴ ST. AQUINATIS THOMAE: Summa Theologiae, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10. 10. 2011), I-II q. 109 a. 9 s. c.

²⁵ KEMPENSKÝ Tomáš: Čtyři knihy o následování Krista, Brno: Cesta, 2001, 207.

²⁶ ST. AQUINATIS THOMAE: Summa Theologiae, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10. 10. 2011), I-II q. 109 a. 1 arg. 3.

²⁷ Srov. KKC 1997-1999.

o stálý dar, trvalou dispozici, která uzpůsobuje duši k životu s Bohem a k poznávání jeho lásky. Tuto trvalou dispozici k životu z Boha nazýváme *milost habituální* neboli stav milosti. Dále rozlišujeme *milost aktuální* neboli pomáhající, která je zvláštní pomocí Boží na počátku obrácení, ale i potom během cesty ke spáse.

1.2.1 Milost habituální

Základem slova habituální je latinské *habitus* (*habeō*) což znamená návyk čili zvyk dobrého jednání. V přeneseném smyslu může jít o oděv hábit, kterým se vnitřní danost projevuje navenek, oděv milosti, který halí lidskou přirozenost. Milost je tedy habitus, něco co vlastníme trvalým způsobem a je zdrojem konání. Bůh dává do duše člověka Duchem svatým k posvěcení a vyléčení z hříchu milost posvěcující ve křtu. Milost působí v podstatě duše a rozlévá do mohutností člověka vlité ctnosti. Je stálým darem, účastí na Božím životě – na Boží přirozenosti, která postupně uschopňuje duši právě k životu s Bohem, pro Boha a logicky s pohledem na její zdroj či pramen, život z Boha. A pokud je člověk otevřen Božímu působení, zůstává ve stavu milosti, tedy stálého přebývání v milosti. Ovoce této milosti pak je jako odpověď úkon víry a lásky. Můžeme si představit člověka jako kmen stromu, který ve svých hlavních větvích tj. základních schopnostech: rozumu, vůli a smyslovosti, nechává proudit vlité božské ctnosti. Do rozumu víru, světlo poznávání Boha v jeho zjevených pravdách – že Bůh se nemůže mýlit ani být oklamán. Do vůle naděje tj. důvěryplné očekávání že Bůh splní co slibuje, a lásku, jako poznání Boží dobroty a milosrdenství. To vše za doprovodu mravních ctností, které můžeme přirovnat k roubům na celý strom duše a jejích schopností. Pokrokem v duchovním životě pak vzrůstá nejen milost, ale i láska spolu se všemi ostatními ctnostmi a ústí postupně až do nazírání na Boha ve věčném patření.²⁸

Bůh nabízí svou milost, ale čeká na souhlas člověk, odpovídá, ale čeká na otázku. Jde tedy o vztah, ne jen o podřízenost tvora ke Stvořiteli služebníka k Pánu, ale vztah přítele s přítelem, či rozhovor milovaného s milujícím. Apoštol Pavel upozorňuje na cenu, za kterou byl člověk vykoupen, že „bylo zapláceno výkupné“ (1 K 6,19). Nikdo proto nemůže mít pochyby, neboť pravá láska se pozná ne z krásných slov a slibů, ale podle skutků. A oběť, kterou za nás sám Bůh zaplatil, je oběť nejvyšší.

²⁸ Srov. odst. JOURNET Charles: Promluvy o milosti, Praha: Krystal OP, 2006, 18-19.

Povaha milosti se dotýká nejen nezištného daru, ale také jisté tajemné přítomnosti Boží ve stvoření. Jde o přítomnost Boha, která proniká všechny tvory, jistá přítomnost poznání, zdroj aktivity, síly. »Mimo to, jako duše oživuje tělo, tak Bůh oživuje duši; proč se praví Dt 30: "On je tvůj život."«²⁹ Jde o přítomnost hluboko známou a přece nepoznanou první setkání ve slovech „To jsi ty?!“. Existuje však ještě překvapivější způsob přítomnosti Boží v člověku, a to ve způsobu spojení Boha s dušemi, které se otvírají jeho milosti a lásce. Tento druhý způsob však se týká pouze ducha do něhož milost sestoupí a přetváří jej. Důležité je si uvědomit, že všechno stvoření má své bytí, jako úkon Boží lásky a Božího chtění, tedy i hříšný člověk má své bytí v tom, že jej Bůh chce. Bytí je proto vždy u každého tvora něco neopakovatelného, co vychází přímo z vůle a řekněme „obecné“ lásky Boha. Proti této obecné lásce můžeme pak postavit zvláštní druh lásky, tou pak Bůh obdařuje a pozvedá nad možnosti jejich přirozenosti ty, kteří se otevřou jeho lásce. Postupným přetvářením přirozenosti činí duši člověka hodnou přebývání tří božských osob a později i účasti na životě s ní. Sv. Tomáš Akvinský o této milosti mluví jako o absolutní, neboť Božím záměrem je absolutní Dobro, v té míře jakou může duše unést.³⁰

1.2.2 Milost aktuální

Milost aktuální můžeme přirovnat k Božímu našeptávání, které má za následek dobrovolné rozhodnutí a vykročení směrem k Bohu. Člověk má vždy možnost říci ne, nebo nechat se Bohem uvnitř sebe tiše vést. Takto Bůh v aktuální milosti udává směr člověku z hříchu cestou ospravedlnění a neustálého dorůstání v lásce k němu. Růst lásky je pro křesťana něčím zcela zásadním, neboť právě míra dosažené lásky by měla být úměrná míře patření na Boha ve věčnosti. Tedy čím menší bude láska, tím dále bude člověk od Krista. Tato vzdálenost pak je i tím nejpřiléhavějším pokusem o popis očištění. „Jak nezbytně potřebuji tvou milost, Pane, abych uměl dobro započít, pokračovat v něm a dokonat je! Vždyť bez ní nemohu vykonat nic (srov. J 15,5), ale v tobě mohu všechno, když mě posiluje tvá milost (srov. F(p) 4,13).“³¹ Logicky tedy můžeme dodat: bez něj nejen nemůžeme nic, ale také nic nejsme. „Člověk si nemůže nic přisvojit, není-li mu to dáno z nebe“ (J 3,27). A s pohledem na Krista je třeba dodat: já se musím umenšovat, aby on mohl růst (srov. J 3,30), abychom v naději jednou dosáhli cíle ve smyslu slov „nežiji již já, ale žije ve mně Kristus“ (srov. Ga 2,20).

²⁹ ST. AQUINATIS THOMAE: Summa Theologiae, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10. 10. 2011), I-II q. 110 a. 1 arg. 2.

³⁰ Srov. odst. JOURNET Charles: Promluvy o milosti, Praha: Krystal OP, 2006, 13-16.

³¹ KEMPENSKÝ Tomáš: Čtyři knihy o následování Krista, Brno: Cesta, 2001, 209.

Skutečnost, že člověk se řídí Božím působením, navozuje otázku vztahu mezi milostí a svobodou. A právě toto téma bylo předmětem mnoha sporů v dějinách a dodnes je i jednou z příčin rozdělení v Kristově církvi. V zásadě šlo patrně o nepochopení odpovědnosti za skutek, a to dobrý i zlý. Jsou dvě možnosti, člověk je buď odpovědný za vykonaný skutek dobrý i zlý, nebo je odpovědným za člověkem vykonaný skutek dobrý i zlý Bůh.

Z historie si můžeme uvést tvrzení mnicha Pelagia, který byl ve sporu se sv. Augustinem. Pelagius tvrdil, že dobrý skutek je čin pouze člověka, který sice je stvořen Bohem, obdrží milost, ale jeho souhlas je pro dobrý skutek rozhodující. S opačným tvrzením přišel později Luther, pro něj je dobrý skutek člověka pouze dílem Božím, člověk je zkažený a vykoná-li dobrý skutek je to jen dílo Boží. Jeden názor tedy dává důraz na lidskou svobodnou vůli a druhý opačně označuje Boží všemohoucnost za totalitní. Působení Boží by tak stálo proti činnosti člověka. Bůh a člověk by stáli proti sobě, to se však ztrácí pravá povaha vztahu, ztrácí se láska a místo oslovení a odpovědi je buď diktát nebo svévole. Výchozím bodem pro správné pochopení je skutečnost, že lidská činnost (stvořená) a Boží působení (nestvořené) nejsou v téže rovině. „Boží činnost v poměru k lidské činnosti je čímsi, co ji zahrnuje v sobě, ona ji vzbuzuje, dává jí bytí a rozvinutí...dobrý skutek pochází z Boha i z člověka, z Boží milosti i ze svobodné vůle člověka.“³² Bůh stále nabízí svou milost a vychází vstříc člověku, je jako vzduch který dýcháme. A pokud člověk přijímá je uschopněn k dobrému skutku. Tedy je to Bůh, který dává vzniknout v člověku dobrým skutkům, ale nikoli bez něj.

Na Boží nabídku je možné i odmítnutí, ovšem pak člověk sám zmařil vznik dobra a tím nejen nevykonal dobro, což znamená, že vykonal zlo, ale sám dobrovolně se zříká Boha. Bůh přichází znovu a pokouší se člověka, který klesá pozdvihnout, ale nikdy nepřekročí hranici jeho svobody říci znovu ne. Proto příčinou hříchu je jen člověk.³³

1.3 Svátostné milosti

Ustanovením Tridentského koncilu, na základě shody církevních Otců, vyznáváme, že všechny „svátosti Nového zákona ustanovil Kristus a je jich sedm“³⁴. Všechna slova a skutky Ježíše Nazaretského již usměřovaly a připravovaly lid k oběti a dar, který měl být dán. A právě v tomto jeho pozemském díle již můžeme nacházet počátek toho, co nyní dává

³² JOURNET Charles: Promluvy o milosti, Praha: Krystal OP, 2006, 26.

³³ Srov. odst. JOURNET Charles: Promluvy o milosti, Praha: Krystal OP, 2006, 24-27, 33.

³⁴ KKC 1210.

své církvi prostřednictvím jejích služebníků. Církev, kterou můžeme nazvat „Kristovou církví“, po staletí rozpoznávala a upřesňovala podobu udílení těchto svátostí, které jí předal a v jeho jménu pokračuje v šíření poselství Božího království, s vírou a nadějí v očekávání jeho příchodu. Prostřednictvím svátostí je člověk připodobňován – sjednocován s Kristem účastí na jeho smrti i zmrtvýchvstání (srov. Ř 6,3-5). Jde proto o spásné události úzce spjaté s událostmi Kristova pozemského života, které zároveň církvi dávají již zde na zemi podíl na věčném životě.³⁵ Církev svátosti slaví v duchu slov „dokud on nepřijde“ (srov. 1 K 15,28) a vydává tak svědectví o Bohu, který je Láska (srov. 1 J 4,8). „A jsou-li svátosti důstojně slaveny ve víře, udělují milost, jejímž jsou znamením.“³⁶ Svátosti jsou proto znamením milosti, která nás provází a dotýká se našeho života, tedy jak říká sám sv. Augustin: „Viditelná znamení jsou tedy svátost, tzn. posvátné znamení neviditelné milosti“³⁷. Jde o milost Boha, která posvěcuje, přetvořuje, zbožšťuje člověka – nabídka a možnost účasti na božím životě z Boha a pro Boha.

Pokud však hovoříme o svátostech, je třeba si uvědomit, že sama Kristova církev je ale také svátostí. Protože je svátostí Kristovy činnosti; vždyť je to sám Kristus, kdo skrze církev v Duchu svatém udílí svátosti, ale zároveň jsou to právě svátosti, které budují církev. Církev tedy, ač sama je svátostí skrze Krista, prostřednictvím jí udílených svátostí, se stává jednotou v mnohosti. Tvoří jedno tělo oslaveného Krista sjednocující všechny, kdo jsou křtem a biřmováním povoláni k tomuto společenství s Bohem (srov. Ko 3,15). Toto sjednocení a spojení, které nejnaterněji člověk může zakoušet především v eucharistii vrcholí nejen přijetím a sjednocením se, se samotným tělem Krista, ale zároveň je i vzájemným darováním. Jde o nezasloužené darování se Boha člověku a o odpověď člověka v přijetí této nabízené Boží lásky v odpovědi směrem k Bohu zpět. Je to nerovná a přitom vzájemná oběť sebe sama jako největší důkaz lásky (srov. J 14,6). Vzájemné darování s vědomím a díkem člověka, že je to vždy Bůh, kdo se první k člověku sklání a dává mu své vyvolení, ve významu „Ne vy jste vyvolili mne, ale já jsem vyvolil vás“ (J 15,16). Bůh volá v plnosti svobody Božích dětí k předem danému úkolu, v účasti na společenství Kristova těla. Těla v kterém každý úd má své nezaměnitelné a nenahraditelné místo. V této souvislosti hovoříme o cestě k Bohu, která je pro každého jiná, mluvíme o církvi bojující, či jak to pojmenoval II. Vatikánský koncil církvi putující³⁸. Ale všechny tyto cesty vedou jen k jedinému cíli, a to k Bohu. A tak „všichni v církvi, ať náležejí k hierarchii nebo jsou jí vedeni, jsou povoláni ke svátosti podle

³⁵ MOHELNÍK Benedikt: Svátost biřmování udržuje v církvi milost Letnic, in: MKR Communio 4 (2005) 323.

³⁶ CONCILE DE TRENTE: Decret sur les sacrements (3 mars 1547), in: Denzinger Heinrich: Symboles et définitions de la foi catholique, Paris: Les Éditions du Cerf, 1997, 1605-1606.

³⁷ SV. AUGUSTIN: O Boží obci, Praha: 1950, X. 15.

³⁸ Srov. LG 7.

apoštolských slov: „Neboť toto je vůle Boží: vaše posvěcení“ (srov. 1 Te 4,3; Ef 1,4). V církvi hovoříme o kněžství hierarchickém (služebném) či všeobecném kněžství, které jsou přes odlišnost ve vzájemném vztahu a „každé z nich má jedinečným způsobem účast na jediném kněžství Kristově“.³⁹

Obecně můžeme říci: křtem milost začíná, po ztrátě se pokáním znovu nabývá a všemi ostatními svátostmi se zvětšuje. Svým znovuzrozením ve křtu se každý, kdo věří v Ježíše Krista, stává Božím dítětem a je přivtělen k církvi do které následně hlouběji vrůstá biřmováním. Při svátosti biřmování je v plnosti udělována síla Ducha svatého, tedy můžeme říci: je udělen dar pro darování – povinnost předávat dál a šířit pravdu Kristovu. „Ať všude ve světě vydávají svědectví o Kristu a těm, kdo se ptají, ať zdůvodňují, proč mají naději na věčný život“ (srov. 1 P(t) 3,15). Jak bylo již řečeno je Bůh ten, kdo dává milost a nabízí i možnost k návratu po její ztrátě. On neodmítá, ale stále nabízí pomoc tomu, kdo o ní stojí a uzdravuje ve svém velkém milosrdenství „své nemocné“ právě prostřednictvím svátostí, neboť On vždy chce naši spásu!

Svátosti jsou darem Boha a nesou jeho milost, slovíčko *skrze* Krista zobrazuje, že zde již není možno nalézt větší důkaz Boží lásky. Kdo z lidí by dokázal to co Abraham, a dal život svého dítěte? Krásné je přirovnání ke svíci, která sama se ztrácí, aby mohla dávat světlo, Boží Syn dal svůj život. Zároveň velikostí své oběti přemohl navždy moc temnoty a hříchu. Jen pokud se stává člověk jemu v tomto podobný, bere na sebe také jeho kříž: Křížem, který je vykoupením pro druhé, může člověk s pomocí Boží milosti přemoci nejen temnotu, ale také sám sebe. Vstupní branou k milosti dávané ve svátostech je prvotní obrácení. Člověk musí vědomě vyznat Krista za Syna Božího a odřici se všeho zlého na znamení své touhy po novém životě. Ten se vyznačuje naprostou změnou smýšlení, nalezením pevného bodu v zmatku tohoto světa, tj. Boha. Ten dává člověku příslib budoucího života a přijímá jej skrze svého Syna, jde o smlouvu, která nemá podmínek kromě jediné, a to vzájemné lásky. Pokud člověk pak tuto smlouvu poruší, vědomě jedná proti lásce, ztrácí přístup k dávané milosti. Jakoby se zříkal Boha svého Otce, ten však neztrácí své dítě, a trpělivě čeká na jeho návrat. V tomto návratu pak rozeznáváme dvě obrácení, první a základní v přijetí křtu a druhé, již jako návrat po odloučení, které je celoživotně opakovatelné ve svátosti pokání. Protože člověk je slabý, ale v důvěře v Boha i tato slabost se stává silou (srov. 2 K 12,9-10), a to ze zcela jednoduchého důvodu. Bůh to prostě ví, není omezen v čase a proto vidí člověka jenž hřeší,

³⁹ Srov. LG 7.

jakoby stále. O lidské slabosti tedy ví, ne předem, ale stále, a přesně tak i svou pomoc prostřednictvím své milosti člověku nabízí.

1.3.1 Svátost křtu – milost iniciační

„*Initium sapientiae timor Domini*“ neboli počátek Boží moudrosti je bázeň před Bohem. Vlastně bychom mohli říci, že křtem se začíná lidská přirozenost učit co znamená bázeň před Bohem. Počátky této bázně před Bohem - křesťanské iniciace, jsou také počátkem osobních dějin milosti každého křesťana. Věřící osobně vstupuje do reality události naplněné na Ježíši Kristu a stejně jako události jeho smrti a zmrtvýchvstání se staly jednou povždy a mají definitivní charakter, tak i křest je definitivní a neopakovatelnou událostí.⁴⁰ Církev slaví a uděluje křest svatý již ode dne Letnic. Izraelem a postupně všemi národy se rozléhá volání k obrácení spojené s výzvou ke křtu ve jménu Ježíše Krista, k přijetí daru Ducha Svatého (srov. Sk 2,38). Apoštolové plní tak příkaz Ježíšův a udílejí křest jako nové narození pro Boží království (srov. J 3,3). Ve jménu Otce i Syna a Ducha svatého křtí a hlásáním Ježíše Krista získávají nové učedníky ze všech národů (srov. Mt 28,19). Neboť vírou v Ježíše Krista a přijetím křtu přijímá každý účast na jeho smrti a zmrtvýchvstání (srov. Ř 6,3-4).⁴¹ Právě u nauky apoštola Pavla počíná i prohloubení připodobnění samotného křtu ve jménu Ježíše Krista ve spojení s ním v jeho smrti. V prvotní praxi církve byli kandidáti – vyvolení ponořeni do vody na znamení očisty od hříchu a symbolického znázornění pohřbení s Ježíšem Kristem. Člověk se tak spojoval s Kristem v jeho umírání, pohřbu, ale také jeho zmrtvýchvstání a přijetí Ducha. Pokřtěným se tak dostává účast na Božím životě a Božím království již zde na zemi. Jako u každé milosti i zde je nezbytná vnitřní dispozice příjemce, jako základní si můžeme uvést tři podmínky. Za první vědomé a dobrovolné přijímání křtu. Za druhé příprava, jen poznané můžeme milovat. A za třetí patřičná lítost nad hříchy, od kterých má být člověk očištěn. Jen za splněním těchto tří podmínek je vstup do života Božích dětí plnohodnotným a tomu úměrně darována křestní milost.

Voda smývá hříchy, tzn. očišťuje a jako duchovní očištění působí. Apoštol Pavel mluví o novém stvoření (srov. 2 K 5,17), radikalita milosti Boží vstupuje do lidské existence, jde tedy o pohyb od nebytí k bytí. Lidská osoba tak dostává nový způsob života, teprve ve stavu milosti je možné plně realizovat vztah člověka k Bohu. Prvními projevy jsou vlité ctnosti: víra, láska a naděje, a to skrze milost. Milost je tak osobním darem, který každý člověk

⁴⁰ MOHELNÍK Benedikt: Svátost biřmování udržuje v církvi milost Letnic, in: MKR Communio 4 (2005) 323-324.

⁴¹ Srov. KKC 1226.

dostává nakolik je osobou (člověk se rozumí osoba v lidské přirozenosti). Skrze osobu se rozlévá milost do přirozenosti a uzdravuje ji. Osoba se rozvíjí v osobnost. Osobou se člověk rodí, osobností se stává. Ježíš Kristu vtělením přijal následky hříchu, smrt a učinil z ní nástroj vykoupení. Smrt se proto pro křesťana stává cestou k životu, cestou k Bohu. Jde o účinky nadpřirozené, protože jen Bůh může odpouštět hříchy člověku, ten však i odpuštění musí přijmout ze svobodné vůle. „Křtem se odpouštějí u dospělých všechny hříchy, jakož i všechny tresty za hřích, u dětí jen hřích dědičný. Znovuzrozeným tak nic nebrání ve vstupu do Božího království.“⁴² Odpouští se především hřích *dědičný*. Jde o stav přirozenosti po prvním hříchu prvotním, stav ztráty Boha, kterou napravuje až Ježíš Kristus. Ale nejde o návrat do stavu před prvním hříchem. Za druhé *osobní hříchy*, týká se křtu dospělých. Bez Boží pomoci není člověk schopen žít bez hříchu. S hříchem jsou spojeny také tresty (jako následek dědičného hříchu), ty se pak dělí rozdělujeme na *věčné* a *časné*. Věčné jako následek absence Božího života v nás smývá křestní milost. Ale časné představují porušení lidské přirozenosti, útoky zla, morální a fyzické utrpení. Dalšími znaky jsou také těžkost rozhodnutí pro dobro a obtížnost nadpřirozeného. Tyto následky zůstávají, jimi je poznamenána, či přímo narušena lidská přirozenost.

Křtem se vyvolený začleňuje do církve, stává se součástí božího lidu Nové smlouvy. Přijímá nový život v pravdě, kde není místo pro lež a klam, kde již nikdy není osamocen, ale je součástí těla Kristova, již nepatří sám sobě (srov. Ef 4,25). „Křest znamená právě toto: nejde o naslouchání nějaké již v nenávratnu ztracené příhodě, ale pro celé dějiny významná událost pronikla až ke mně a uchopila mě. Křest pak není jen úkon církevní socializace, možná staromódní a zdoluhavá forma, jak přijmout člověka do církve ... moje vlastní já mi bylo odebráno a postaveno jako organický prvek do většího, nového subjektu. Opět tedy ono já je, ovšem tentokrát již proměněno, zjemněno a otevřeno v náležení druhému, v němž nyní má svůj existenční prostor.“⁴³ Ve znamení křtu tvoří společenství s ostatními členy církve a společně se scházejí k chvále a oslavě Boha jehož Duchem byli spojeni (srov. 1 K 12,12- 3). Společně se živí Božím slovem, přijímají svátosti a slouží si navzájem „úctou a láskou“ (srov. 1 Te 5,12-13). Přijetí také znamená odpovědnost, protože sami člověk sám se křtem podílí na Kristově kněžství, na poslání prorockém a královském. Je jeho právem a povinností hlásat dále radostnou zvěst. Svým životem a skutky bude svědčit o příchodu Božího království

⁴² Srov. CONCILE DE TRENTE: Decret sur les sacrements (3 mars 1547), in: Denzinger Heinrich: Symboles et définitions de la foi catholique, Paris: Les Éditions du Cerf, 1997, 1316.

⁴³ Promluva Benedikta XVI. při Velikonoční vigílii 15. 4. 2006.

a naději na spásu celého světa, což představuje jeho podíl na obecném kněžství věřících (srov. 1 P 2,9).⁴⁴

Křesťanský křest je často také označován nejen jako znovuzrození z vody a z Ducha, ale také jako nesmazatelná pečeť (charakter) do duše k vykoupení (srov. 2 K 1,22). Obecně na základě magisteria (Florentský⁴⁵ a Tridentický⁴⁶ koncil) mluvíme o svátostném charakteru, jde o liturgickou praxi a skutečnost, že není možné některé svátosti opakovat. Tyto svátosti křest, biřmování a svěcení jsou uděleny jednou provždy bez ohledu na dispozice příjemce nebo udělovatele svátosti. Tato skutečnost je jednoznačně doložena praxí církve, která v celém čase církve uděluje toto duchovní znamení do duše člověka, jako znamení neopakovatelné a nesmazatelné.⁴⁷

Křestní charakter je zároveň obrazem přechodu z temnoty do světla Kristova (srov. Žd 6,4), uschopnění k výkonu kněžství.⁴⁸ To vše ve vědomí, že Bůh nazval člověka který přijal křest svým dítětem - dítětem Božím a přijal všechny do nebeského království. Pro člověka se proto stává život na zemi určitým způsobem cizím (srov. 1 J 3,1-2). Člověk je zapojen do velikonočního tajemství v podobě Syna, je určen a vyvolen k tomu, aby byl křtem jemu připodobněn (srov. Ř 8,29). Náleží tak Kristu a církvi, odumírá hříchu a žije z Boha a ne pro život na zemi. Stále však v rozměru obou aspektů utrpení a vzkříšení, oba jsou nerozlučné.⁴⁹ Oba tyto aspekty zavazují k neustálému úsilí a bezvýhradné důvěře a věrnosti Kristu. Jen tak může člověk dosáhnout s pomocí darů Ducha z milosti Boží nebeského dědictví (srov. 2 K 1,22).

⁴⁴ Srov. odst. KKC 1262-1274.

⁴⁵ „Mezi těmito svátostmi jsou tři, křest, biřmování a svěcení, které do duše vtiskují charakter, tzn. jisté nesmazatelné duchovní znamení odlišující od jiných. Proto se u žádné osoby neopakují.“ CONCILE DE TRENTE: Décret pour les arméniens *Exsultate Deo* (22 novembre 1439), in: Denzinger Heinrich: Symboles et définitions de la foi catholique, Paris: Les Éditions du Cerf, 1997,1313.

⁴⁶ „Kdyby někdo řekl, že ve třech svátostech, totiž křtu, biřmování a svěcení, není do duše vtiskován charakter, což je jisté duchovní a nesmazatelné znamení, takže nemohou být opakovány: *anathema sit*.“ CONCILE DE TRENTE: Décret sur les sacrements (3 mars 1547), in: Denzinger Heinrich: Symboles et définitions de la foi catholique, Paris: Les Éditions du Cerf, 1997, 1609.

⁴⁷ MOHELNÍK Benedikt Tomáš: *Gratia augmenti*. Contribution au débat contemporain sur la confirmation, Fribourg: Academic Press Fribourg, 2005, 170-171.

⁴⁸ Srov. LG 10-11.

⁴⁹ Srov. AMIOT François: Křest, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), *Slovník biblické teologie*, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, 190.

1.3.2 Svátost biřmování⁵⁰ – milost hlásání pravdy v lásce

Tato druhá svátost křesťanské iniciace je spolu se svátostí křtu konstitutivní pro osobní účast člověka v dějinách spásy. Můžeme mluvit o těchto svátostech také jako o dvou etapách. „Křest odpovídá viditelnému poslání Božího Syna na tento svět; biřmování odpovídá viditelnému poslání Ducha svatého. Tímto se na jedné straně dostatečně zakládá rozlišení obou svátostí a zároveň, jelikož Kristus není pouze ‘Filius Patris’ (Syn Otce), ale je stejně tak ‘co-spirator Spiritus Sancti’ (spolu-vydechující Ducha Svatého), se tím zakládá jejich vzájemná jednota, kde biřmování skutečně zastává funkci ‘complementum baptismi’ (doplňující prvek křtu).“⁵¹ Svátostí biřmování přijímá člověk reálně pečeť daru Ducha svatého - třetí božské Osoby. Jde o zvláštní vylití Ducha, které bylo uděleno i apoštolům v den Letnic. Působením Boží Trojice, Duch přichází od Otce skrze Syna (srov. Ga 4,6; Ř 8,9) „se v tajemství Letnic přelévá na lidi tatáž plnost milosti a pravdy, kterou předtím tajemství vtělení vložilo do duše Spasitele.“⁵² Teologie mluví o viditelném poslání Ducha⁵³ z kterého vyplývá nutnost odchodu vzkříšeného Ježíše, právě pro příchod Ducha. „Ježíš musí opustit tento svět, aby se dílo vykoupění mohlo plně rozšířit.“⁵⁴ Papež Pavel VI. mluví o liturgickém gestu vkládání rukou, které náleží jako o tradici, která udržuje milost Letnic: „Toto vkládání rukou je právem uznáváno na základě katolické tradice za počátek svátosti biřmování, jež v církvi takto jaksi nepřetržitě udržuje milost Letnic.“⁵⁵ Také starobylá modlitba, která vkládání rukou doprovází, je prosbou o seslání Ducha Utěšitele. „Klasická teologie proto vidí právě v Letnicích poslední etapu ustanovení svátosti biřmování.“ Svátost biřmování tedy završuje křest ve smyslu, prohloubení křestní milosti a přináší růst duchovního života - stavu milosti.⁵⁶ Moc Ducha se dává v plné síle k vrůstání do Božího synovství, k němuž právě Duch člověka vede. Již není třeba upadat do strachu, protože stále více se upevňuje spojení s Kristovým tělem. Jde o sílu, v níž je člověk schopen v bázni vyznávat jeho jméno a bránit kříž ve své slabosti před pohrdáním světa ke kříži.⁵⁷ Tato svátost stejně jako křest je

⁵⁰ Srov. MKR Communio 4 (2005).

⁵¹ MOHELNÍK Benedikt Tomáš: Gratia augmenti. Contribution au débat contemporain sur la confirmation, Fribourg: Academic Press Fribourg, 2005, 165-166.

⁵² JOURNET, CH., *L'Eglise du Verbe incarné II*, 1951, s. 294.

⁵³ Srov. SV. AUGUSTIN, *La Trinité*. Bibliothèque augustiniennne 15 et 16, Paris: Desclée de Brouwer, 1955, XV, XXVI, 46. ;ST. AQUINATIS THOMAE: *Summa Theologiae*, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10. 10. 2011), I ot. 43,7 ad. 6.

⁵⁴ MOHELNÍK Benedikt Tomáš: Gratia augmenti. Contribution au débat contemporain sur la confirmation, Fribourg: Academic Press Fribourg, 2005, 152.

⁵⁵ PAVEL VI., Apoštolská konstituce *Divinae consortium naturae*, in AAS 63 (1971), , str. 659, http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/apost_constitutions/documents/hf_p-vi_apc_19710815_divina-consortium_lt.html, (12. 11. 2011).

⁵⁶ MOHELNÍK Benedikt: Svátost biřmování udržuje v církvi milost Letnic, in: MKR Communio 4 (2005) 323, 333.

⁵⁷ Srov. LG 11.

udělována jen jednou, a je dovršením křestní milosti, vtiskuje do duše znamení – charakter - Ducha, které je nezrušitelné. Jde o znamení Krista křesťanovi, posvěcující vyvolení a obdarování mocí z výsosti, aby byl svědkem samotného Boha (srov. L 24,48-49).

Dary Ducha jsou také udělovány prostřednictvím zvláštních milostí, které uschopňují k různým úkolům podle tajemství Božího povolání. V církvi se označují jako charismata, která jsou určena výhradně pro službu společenství.⁵⁸

Ve skutcích apoštolů je událost vylití Ducha popisována jako moc, která přesahuje a ochromuje přirozené schopnosti člověka (hukot z nebe a silný vítr), aby je pozvedla nad jeho křehkosti do světa Božího (srov. Sk 2,2). Síla Ducha proniká do nitra člověka a uschopňuje jej tak k naplnění velikých Božích děl, můžeme mluvit o vyzbrojení, nebo také přepadání touto silou. V Písmu jsou tyto události dokládány na příkladě proroků, Božích služebníků, kteří byli silou Ducha pověřeni a zapáleni a prozářeni božským světlem, aby plnili Boží vůli (srov. Ez 21,2-4; 38,17). Svátost biřmování je svátost Ducha svatého, který je dáván jako zvláštní síla, a právě důraz na slovo *zvláštní* je podstatný pro odlišení od daru Ducha svatého daného ve křtu. Při křtu dar Ducha uschopňuje k pozvednutí člověka k Božímu dětství, Bůh se stává Otcem. Biřmováním se toto uschopnění naplňuje ve zvláštním vyvolení, v němž dílo milosti Ducha svatého je u pokřtěných více zdokonaleno novým a zvláštním vylitím Ducha, a to vyvolením ve smyslu prorockého povolání. Člověk teprve nyní dostává moc a energii konat to k čemu již od mateřského lůna byl povolán (srov. Jr 1,5; L 1,15). Milostí je biřmovaný připodobněn Kristu a dostává milost, aby mohl šířit mezi lidmi jeho „dobrou zprávu“, aby mohl vydávat svědectví slovem a skutkem svědectví pro budování jeho těla ve víře a lásce.⁵⁹ Jde o přímý zásah Boha do existence člověka. Bůh si tak volá každého ale zároveň každého zcela zvláštním a jedinečným způsobem. Je nutné si totiž uvědomit, že dojem jakékoliv mimořádnosti služby v povolání Bohem může být zkreslený pohled z lidské perspektivy. Jen Bůh vidí do nitra každého člověka, a to co je mimořádné v očích druhých, např. život apoštola Pavla, sv. Augustina, nemusí být o moc mimořádnější než život např. matky sedmi dětí. V případě uvedených svatých jde nepochybně o velkou milost Boží, kterou je Bůh vyvolil pro povolání a vedení Božího lidu. Ale zároveň např. život v každodennosti lidské službě rodině, bližním, vědě, nebo třeba „jen“ řádné plnění stavovských povinností může být v některých případech větším hrdinstvím a službou Bohu.

⁵⁸ Srov. LG 11-12.

⁵⁹ GIGLIONI Paolo: Svátosti Krista a církve. Souzvuk mezi Bohem a člověkem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, 75.

A to i když, nebo právě proto, že uplyne v nepoznání světem.⁶⁰ Samo Písmo je toho nejkrásnějším příkladem např. právě tím co vše neříká o sv. Josefu. Dalším příkladem může být právě sám sv. Augustin. Kolik milostí Božích muselo být nahromaděno díky modlitbám jeho matky sv. Moniky, aby on mohl zazářit jako velký učitel církve?

Duchovní nesmazatelná pečeť je do duše člověka vtištěna jen jedinkrát v podobě křtu a jako její zdokonalení (ve smyslu dovršení) v podobě biřmování. Učení církve mluví o charakteru, tedy duchovní a nezrušitelné pečeti. Shrňme-li tedy předchozí: jde o trvalé dovršení milosti posvěcující – podobnosti s Kristem. Sjednání se společenstvím církve, zdokonalení všeobecného kněžství a moc s energií potřebná k svědectví a totalitě vydání. To vše dohromady je nesmazatelným znamením, které zaručuje Boží ochranu a uschopnění k službě pravým Kristovým svědkům Duch vkládá poslání, ale i milost síly, vydávat svědectví věrnosti a být hlasatelem evangelia. Věrností a vytrváním v lásce Kristově živí Duch srdce věřících a dává jim rozmanitá charismata ke službě celému společenství. Charakter se tak stává znamením mnohosti v jednotě mozaikou, jejíž jednotlivé různé kamínky spolu mohou vytvořit ucelený obraz.⁶¹

Na základě biblických zpráv pak můžeme odlišit milost daru Ducha při letnicích apoštolům a rozšíření této milosti gestem vkládání rukou apoštolů (srov. Sk 8,14-17). Rozšíření této milosti tak tvoří jeden lid, církev prostřednictvím Ducha svatého, zobrazuje tak společný princip společenství Nejsvětější Trojice a společenství církve. Ten, kdo přijme biřmování, je tedy nejen obrazem a dítětem Božím, ale zároveň viditelným článkem jednoty celého Božího lidu. Člověk se stává jedním z kamínků mozaiky Božího plánu spásy, to jako obdarovaný nepochopitelnou milostí „že smíme“ doufat. Slovo *doufat* však právě ve svátosti biřmování udílenou milostí obrazně změníme na naději víry v jednotu se samotným Bohem, a to ne z naší síly ale v pomoci zvláštní síly Ducha. Zároveň se však člověk stává odpovědným za to, nakolik sám bude tím pravým dílem celku a to bez postupného dorůstání do podoby – obrazu Boha nelze. Mohli bychom snad říci, v tomto smyslu stále církev oslavená očekává dorůstání dalších kamínků z církve bojující do plnosti celku. Pokud mluvíme o dorůstání je nutné zmínit slovo *služba* „Budete podobnější Kristu a budete mít plnější účast na životě jeho církve. Buďte věrní Duchu Božímu a dejte se jím vést, buďte služebníky všech, tak jako

⁶⁰Srov. odst. GIGLIONI Paolo: Svátosti Krista a církve. Souzvuk mezi Bohem a člověkem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, 64-65.

⁶¹Srov. odst. GIGLIONI Paolo: Svátosti Krista a církve. Souzvuk mezi Bohem a člověkem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, 68-69.

Kristus. Neboť on nepřišel, aby se mu sloužilo, ale aby sloužil.“⁶² Tato slova promluvy před obřadem biřmování připomínají s plnou vahou slova Krista. Lid Izraele očekával krále, mocného vládce, který osvobodí celý národ a získá veškerou moc a vládu nad zemí zaslíbenou. On však přichází s naprostým opakem: vzdejte se všeho i sebe sama, jako výkupné, smírnou obět' (srov. Mt 20,28).⁶³ Tomáš Kempenský vystihl tuto obět' dodáním slovíčka „vnitřní“: „Pokud dokážeš sám sebe opustit, potud se můžeš přiblížit ke mně. Jako ten, kdo nežádá nic pozemského, dochází pokoje, tak ten, kdo vnitřně opustí sám sebe, dojde spojení s Bohem.“⁶⁴ Jde o náročný požadavek, a to ať už v době první církve v 15. století či nyní. Nezáleží na století v kterém žijeme, protože tento požadavek stále tvrdě zasahuje do lidského egoismu, kdy naše „já“ musí ustoupit jedinému „Ty“ a z něho vyrůstající vše obklopující „vy“!

1.3.3 Eucharistie⁶⁵ – milost dovršování duchovního života

Výrazy „eucharistein“ (děkovat) a „eulogein“ (žehnat) vycházejí ze židovské tradice, kde provázely požehnání pronášená před jídlem a velebily Boha a jeho dílo. Milost křtu kterou se člověk stává dítětem Božím se zde dovršuje v tom nejnaternějším připodobněním se Kristu, společenstvím na samotné oběti Páně. Proto mše svatá je nejen připomínkou a zpřítomněním oběti Páně, ale zároveň i spoluobětí jeho církve. Mohli bychom také mluvit o vnitřní a vnější jednotě. Viditelná obět' Krista na kříži jako odkaz „milované Nevěště tvoří s obětí kříž vnitřní jednotu... jeden vnitřní dar a jeden „obětovaný“, ten kdo se (skrže službu kněží obětuje)“.⁶⁶ Vnější pak můžeme označit způsob obětování: krvavý na kříži a nekrvavý na oltáři. Církve je do Kristovy oběti neoddělitelně zahrnuta skutečností, že je to ona kdo Kristovu obět' přináší a sama (aktivně) spoluobětuje. „Každý zde podává obět' sebe sama a přijímá podíl na oběti nejvyšší, Kristově.“⁶⁷ Prvotní však vždy zůstává Kristova obět' sebe sama, která se zpřítomňuje v jeho církvi na základě příkazu daného jeho učedníkům: „to čiňte na mou památku“ (srov. L 22,19).⁶⁸ Společenství církve se křestní milostí v biřmování prohlubuje a dosahuje plnosti v účasti na této oběti - eucharistické hostině. Svátost eucharistie je proto

⁶² Srov. Obřady biřmování, Praha: Sekretariát české liturgické komise, 1974, 21.

⁶³ Srov. odst. GIGLIONI Paolo: Svátosti Krista a církve. Souzvuk mezi Bohem a člověkem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, 68.

⁶⁴ KEMPENSKÝ Tomáš: Čtyři knihy o následování Krista, Brno: Cesta, 2001, 210.

⁶⁵ MKR Communio 2 (2006).

⁶⁶ BALTHASAR Hans Urs von: Obět', která nic nestojí?, in: MKR Communio 2 (2006) 143.

⁶⁷ Srov. odst. KKC 1322-1327.

⁶⁸ Srov. BALTHASAR Hans Urs von: Obět', která nic nestojí?, in: MKR Communio 2 (2006) 143-144.

„zdrojem a vrcholem celého života křesťana“.⁶⁹ Jednota lidu Kristova tak je uskutečněna prostřednictvím této společné hostiny oběti jednoho těla, kde všichni zúčastnění jsou sami součástí oběti. „Křesťané dostávají možnost jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, aby mohli obdržet věčný život a vyjádřit jednotu Božího lidu.“⁷⁰

Tato uváděná analogie podobnosti oltáře s křížem, ve které však stále zůstává stálá jediná oběť, nutně vyzdvihuje jedinečnost právě oběti kříže. Bůh obětuje z lásky ke světu jediného Syna (srov. J 3,16), staví ho na roveň hříchu (srov. 2 K 5,21), tedy do naprosté opuštěnosti od Boha, a to zástupně za hříšníky opuštěné Bohem. A Ježíš tuto oběť sám na sebe bere (srov. J 10,18) což činí z této oběti formu nejvyšší – „smírnou oběť za naše hříchy“ (srov. 1 J 2,2). Součástí oběti je vždy obsaženo zřeknutí, sám Bůh nešetřil svého Syna, tedy i církve, která následuje Krista v jeho oběti až na kříž je vyzvána se zříkat také (např. povinnost starosti o potřeby církve a chudých....) - denně brát svůj kříž.⁷¹

Svátost eucharistie je poslední ze tří iniciačních svátostí, tedy svátost křtu, biřmování a eucharistie. Můžeme říci, že eucharistie dokončuje či spíše završuje uvedení do křesťanského života. Slovo dokončení z pohledu lidské perspektivy by bylo mírně zavádějící, neboť po přijetí těchto svátostí je křesťan vlastně na začátku. Z milostí obdržených v těchto svátostech však bude žít a nacházet stále novou sílu na cestě křesťanského života. Po srovnání těchto tří milostí svátostí křtu, biřmování a eucharistie napomáhá ke správnému pochopení analogie se třemi úseky přirozeného života. Uvést si můžeme např. analogii, která již byla rozvinuta Tertuliánem⁷² již v prvních staletích církve. Stejně jako v životě přirozeném můžeme konstatovat tři úseky, a to původ, rozvíjení a růst je možné zobrazit si tři úseky v nadpřirozeném životě křesťanově. Původ odpovídá znovuzrození svatým křtem, rozvíjení a posílení tvoří svátost biřmování, k růstu dochází přijímáním pokrmu věčného života v eucharistii.⁷³ Mluvíme proto o eucharistii jako o „zdroji a vrcholu celého křesťanského života“⁷⁴.

⁶⁹ Srov. LG 11.

⁷⁰ GIGLIONI Paolo: Svátosti Krista a církve. Souzvuk mezi Bohem a člověkem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, 57.

⁷¹ Srov. BALTHASAR Hans Urs von: Oběť, která nic nestojí?, in: MKR Communio 2 (2006) 145-148.

⁷² Srov. EVANS E., Tertullian: On the Resurrection (*De resurrectione mortuorum*). Text, Translation and Commentary, London, 1960, VII, 3.

⁷³ Srov. odst. GIGLIONI Paolo: Svátosti Krista a církve. Souzvuk mezi Bohem a člověkem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, 58.

⁷⁴ Srov. LG 11.

Svátost eucharistie je jedinečným a osobním spojením s Kristem – jedno tělo a jedna krev. Liturgie tuto svátost nazývá hostinou: „Svatá hostino, při níž požíváme Krista, připomínáme si památku jeho umučení, mysl se plní milostí a dává se nám záruka budoucí slávy.“⁷⁵ Eucharistická hostina je trvalou připomínkou církve oběti a umučení Krista, spolu s ním znovu odevzdává věřící i sebe v jeho oběti a naplňuje se tak totalita jeho spojení s ním. „Hluboko v nitru každého člověka je potřeba „obětovat“, stejně jako neuhasitelná žízeň, po Bohu, kterou člověk zakouší před ním. Tato touha po Bohu je, ale v témže okamžiku tlumena vědomím vlastního hříchu a vzdáleností od Něho. jako pochopení toho co nás odděluje. Člověk proto svou obětí hledá odpuštění a záchranu, neboť jejím prostřednictvím je usmířena jeho vina a může se spojit s Bohem.“⁷⁶ Jako druhé hledisko smyslu oběti však musíme uvést ještě důvod daleko vznešenější, a to lásku. Právě v dnešní době je slovo oběť dosti na „pokraji“. Moderní člověk jakoby nechápal, proč by měl podstupovat něco jako oběť a už vůbec by asi nepochopil proč oběť nejvyšší. Jsou však chvíle, i v běžném životě, kdy někdo musí trpět za druhé. A velkou váhu zde má slovo vděčnost, pokud je vztáhneme na Krista, opravdu těžko najdeme někoho, komu bychom měli být více vděčni za jeho oběť přinesenou za celé lidstvo. Příklad opravdové lásky říká „mít za koho zemřít“. Připojuji tedy k pochopení oběti právě tato dvě slova *lásky a vděčnost*. Dalším důležitým momentem je, že křesťan již neodevzdává jen sebe sama jako jednotlivce, ale jako součást společenství. „Je vyjádřením a uskutečněním bratrství a smíření, chlebem který nemáme pouze jíst, ale se i o něj dělit. Svátost lásky a pokoje (srov. 1 J 4,8).“⁷⁷ Tato oběť se proto podává jménem celé církve, která se spojuje v rámci svého vyvolení z milosti Boží do jediného Těla Kristova. I v tomto spojení však zůstává nedotknutelná důvěrnost spojení jednotlivce s Kristem. Život křesťana tak dostává svůj pevný základ právě v eucharistické hostině. „Jako mne poslal živý Otec a já žiji z Otce, tak i ten, kdo jí mne, bude žít ze mne“ (J 6,57). Přijímání Těla Páně je pro duši křesťana stejné jako hmotný pokrm pro tělo. Tělo Páně dává růst duchovnímu životu a uchovává, rozmnožuje a obnovuje v duši život milosti, získaný ve křtu.⁷⁸ „V chlebu a víně, proměněných v Tělo a Krev Kristovu se živí duchovní život, který je svou povahou nesmrtelný.“⁷⁹ Symbolika samotného zvyku lámání chleba pochází původně z židovského prostředí ze starobylé zvyklosti kočovníků. Z chleba, který se lámal během jídla mohli vzít členové rodiny, přátelé či hosté. Lámat chléb proto znamenalo uzavřít s nimi přátelství.⁸⁰ Kdo

⁷⁵ LITURGIE HODIN. III. Liturgické mezidobí 1. – 17. týden, antifona k „magnifikat“ v II. nešporách slavnosti Těla a krve Páně, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2003, 562.

⁷⁶ ŠPIDLÍK Tomáš: Eucharistie. Lék nesmrtelnosti, Lipník nad Bečvou: Velehrad, 2005, 17.

⁷⁷ GIGLIONI Paolo: Svátosti Krista a církve. Souzvuk mezi Bohem a člověkem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, 85.

⁷⁸ Srov. odst. KKC 1391-1392.

⁷⁹ ŠPIDLÍK Tomáš: Eucharistie. Lék nesmrtelnosti, Lipník nad Bečvou: Velehrad, 2005, 29.

⁸⁰ ŠPIDLÍK Tomáš: Eucharistie. Lék nesmrtelnosti, Lipník nad Bečvou: Velehrad, 2005, 10.

přijímá Tělo a Krev Páně, stává se jeho Tělem a Krví, a to mocí Ducha svatého. Eucharistie se pro církev, která se jí účastní, stává pokrmem života a ona sama se pak zjevuje jako Tělo Kristovo. A právě z tohoto základu se pak nazývá Duch svatý „duší církve“.⁸¹

Oběť Krista s kterou se ztotožňuje křesťan přijímáním jeho Těla je v první řadě jeho „vydání se za nás“, jeho Krev byla prolita za mnohé na odpuštění hříchů. Proto spojení s Kristem je zároveň očištěním od spáchaných hříchů a ochrana proti hříchům budoucím. Eucharistií se posiluje spojení člověka s Kristem. Čím častější je pak toto pouto spojení, tím více roste láska, která má moc zahladit všední hříchy. Růst této lásky také dokáže člověka pozdvihnout nad jeho přirozenost. Duchovní zrak roste ve schopnosti zbavovat se postupně závislosti na čemkoli stvořeném a v postupném nabývání nadvlády nad nezřízenými žádostmi.⁸²

Připomínka Kristovy oběti však je současně ve znamení velikonoční radosti, vítězství nad hříchem, nad smrtí, nad vším otroctvím. Jde tedy zároveň o obraz, ale i závdavek budoucího království. Chléb sestupující z nebe je zárukou, že kdo z něho jí, nezemře na věky (srov. J 6,50-51). Člověk bez daru milosti by nebyl vůbec hoden přijímat, a proto právě stav bez stavu v milosti posvěcující toto přijímání vylučuje. Porušení této podmínky je nejen těžkou urážkou Boží, ale je samo o sobě těžkým hříchem. Jako u každého přijetí milosti Boží i zde obrazně řečeno platí, že jde o míru bez míry. Míra přijetí milosti není totiž limitována žádnou hranicí, kromě míry otevření se této milosti příjemcem. Jde tedy o hranici míry bez konce, stejně nekonečnou a neobsažitelnou jako její dárce „nekonečný“ a věčný Bůh.

Neopomenutelným ve svátosti eucharistie je ovšem také zpřítomňující se trojiční tajemství právě při mši svaté. Při poslední večeři s učedníky Pán ustanovil tuto svátost, aby to činila církev na jeho památku, dokud nepřijde (srov. L 22,18-20). On odešel, ale zůstává tajemně přítomen v síle seslaného Ducha, rozlévající se milosti z lásky Trojjediného Boha. „Daroval své církvi dar Ducha a tím i účast na lásce společenství Nejsvětější Trojice. Trojiční tajemství je přítomno ve mši svaté: Otcí se vznášá díkyčinění, Syn zpřítomňuje svou výkupnou oběť, Duch svatý posvěcuje dary a vytváří společenství mezi členy, kteří se živí touto svátostí jednoty.“⁸³

⁸¹ ŠPIDLÍK Tomáš: Eucharistie. Lék nesmrtnosti, Lipník nad Bečvou: Velehrad, 2005, 46.

⁸² Srov. odst. KKC 1393-1394.

⁸³ GIGLIONI Paolo: Svátosti Krista a církve. Souzvuk mezi Bohem a člověkem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, 87.

1.3.4 Svátost pokání – milost očistění

Ve svátosti pokání⁸⁴ můžeme mluvit také o „uzdravení nemocné duše“ (srov. Mt 8,16-17), obnově milosti posvěcující, nebo o jejím stvoření tam, kde byla ztracena smrtelným hříchem. Mluvíme ale také o svátosti *usmíření* neboť usmiřuje člověka s Bohem, který je zdrojem milosti a milosrdenství pro hříšníky. Jde o dar který jediný je vyřešením a nahrazením jakéhokoliv zla.⁸⁵ I křesťané se mohou ze své slabosti vzdálit od své prvotní lásky a podlehnout hříchu, kterým porušují svůj vztah s Bohem (srov. Zj 2,4).⁸⁶ Neboť člověk je slabý a jak říká Písmo „nepřítel je mocný“ (L 13,16). Otázka uzdravení člověka z hříchu a moci zlého je však možná pouze cestou spásy, která je poznáním a uskutečňováním poznaneho. Bůh, který je základním a svrchovaným principem dobra, je Dobro samo, vstupuje do dějin a daruje člověku spásu. Jde o komplexní děj (*soteriologický oblouk*), který je možné opsat pěti momenty:⁸⁷ Za první: *Vydání Syna Otcem pro vykoupení světa*, vykoupení je dílem Božího úradku a nezávisí na míře pádu člověka, ale je naplněním stvoření v Synu. Za druhé: *Podivuhodná výměna pozic*, jde o nesmírné tajemství vtělení v řádu vykoupení, kdy je hříšník přiveden na místo Božího Syna – zástupnost Kristova díla „za/pro nás a společně s námi“. Za třetí: *Osvobození člověka (vykoupení)*, jde o vykoupení člověka z hříchu (Ř 7), od zlého (J 8,44), od zákona hříchu a smrti (Ř 8,2) a od „soudu hněvu“ (1 Tes 1,10). Za čtvrté: *Uvedení člověka do božského, trojičního života*, vykoupení navrací člověku svobodu, ale již ne „jeho“ svobodu - konečnou, ale svobodu nekonečnou - trojičního života. Za páté: *Dílo naplněné z iniciativy Boží lásky*, člověk a jeho existence je zasažena hříchem, tedy postrádá spásu, člověk vykoupěný je uvedený do naplněné formy existence – existence působící Boží lásky.

Lid je volán samotným Kristem a dále jeho následovníky k obrácení, ale právě skutečnost, že je volán naznačuje existující *dynamiku hlásání a obrácení*⁸⁸. Tato skutečnost je také, mimo jiné, naznačena ve formulaci jednoho z tajemství růžence světla: „...který hlásal Boží království a pokání“.⁸⁹ Mluvíme o svátosti pokání – smíření, ale skutečné pokání může vykonat pouze ten kdo věří a víra je z hlásání, které se děje slovem o Kristu (srov. Ř 10,14).

⁸⁴ Srov. MKR Communio 1 (2007).

⁸⁵ Srov. BROŽ Prokop: Pokání a usmíření coby svátost, in: MKR Communio 1 (2007), 21.

⁸⁶ GIGLIONI Paolo: Svátosti Krista a církve. Souzvuk mezi Bohem a člověkem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, 99.

⁸⁷ BALTHASAR Hans Urs von: *Theodramatik III., Handlung*, Einsiedeln: Johannes Verlag, 1980, 295, uvedeno in: BROŽ Prokop: Pokání a usmíření coby svátost, in: MKR Communio 1 (2007), 22-23.

⁸⁸ Srov. odst. KOHUT Vojtěch: „Naplnil se čas“ (Mk 1,15a). Boží království v dynamice hlásání a obrácení, in: MKR Communio 2 (2007), 178-188.

⁸⁹ Srov. JAN PAVEL II.: Apoštolský list ze 16. října 2002 *Rosarium Virginis Marie* č. 21, Sekretariát České biskupské konference, Praha 2002, 18.

Na tuto skutečnost upozorňuje již sv. Pavel a dodává: „Jak ho mohou vzývat, když v něho neuvěřili? A mohou uvěřit, když o něm ještě neslyšeli? (Ř 10,14)“ Pán Ježíš vybízí své posluchače k obrácení (srov. Mk 1,15) – které má být jejich správná reakce na jeho hlásání. Jde tedy o *změnu smýšlení* člověk v tom, že navzdory zdánlivě nezměněné situaci uvěří, že čas Království je blízko, že je již opravdu zde. Skutečnost Božího království musí být přijímána s prostotou a pokorou „malých dětí“ (srov. Mk 10,15), což je také důvod proč zákoníci a farizeové jsou těmi, kdo odmítají Ježíšovo kázání. Pýcha a soběstačnost jim nedovoluje otevřít se božskému světlu evangelia a proto se nemohou obrátit a vstoupit do věčného života. Víra v příchod Božího království je nezbytnou podmínkou pro vstup do něj a tak i počátkem lidského obrácení. Vnitřní síla Božího království otevře v člověku cestu k pravdě a jeho obrácení se stane stálým procesem zrání. Zrání, které je zároveň *změnou mentality a života* v život dětí Božích, které spočívá v odvrhnutí ambic, ješitnosti a světské moci (srov. Mt 18,1-4), životem v chudobě srdce (srov. Mt 19,23). Celá tato proměna pak musí být postupně uplatňována v konkrétních projevech života a celém jednání člověka. Pán Ježíš uvádí tuto změnu v řadě podobností a upozorňuje na důležitost odpuštění: „Tak bude jednat s vámi i můj nebeský Otec, jestliže každý svému bratru neodpustíte“ (srov. Mt 18,35). Je tedy nutné přetnout kruh zla a „proti logice odvety a pomsty nabídnout možnost záchrany, ne na základě minulosti, ale na základě budoucnosti, kterou utváří láska.“⁹⁰

Podstata obrácení předpokládá však také skutečnost obrácení se od stavu, který nazýváme *hřích*.⁹¹ Hřích má v lidské historii stálé místo nejen ve Starém zákoně, ale vůbec v celé lidské existenci, kterou zasahuje utrpením a „dramatickým minutím cíle“.⁹² Sv. Tomáš Akvinský ve svém díle *De malo*⁹³ popisuje dvě podoby hříchu: tragickou přetíženost a zlehčování lidské existence. Na základě Božího zákona je člověk schopen poznat projev hříchu, ale proniknutí k jeho jádru schopen není. Sv. Pavel toto jádro pojmenovává jako „tajemství nepravosti“, které nebude odstraněno do té doby, než bude zničen ten, kdo tomu brání (srov. 2 Tes 2,7). Obecně můžeme říci, že hřích je skutečnost ve které člověk učinil něco, co je před Bohem zlé.⁹⁴ Projev zla odvrací člověka od jeho určení, tedy existence v níž se sdílí s Bohem, a ostatním jeho stvořením, k existenci, která se od Boha odvrací a přiklání se pouze k tvorům. Hřích prostupuje lidskou duši a narušuje vztah člověka a Bohem. Můžeme říci jde o pomyslný stav „nemoci duše“ (srov. Bár 2,30-31; 2 K 12,15; Ž 130,5-7; Mt 8,16-17). Duše

⁹⁰ Srov. FABRIS R.: Padre nostro, preghiera dentro la vita, Borla: Roma 1984, 73.

⁹¹ Srov. BROŽ Prokop: Pokání a usmíření coby svátost, in: MKR Communio 1 (2007), 23-24).

⁹² BROŽ Prokop: Pokání a usmíření coby svátost, in: MKR Communio 1 (2007), 23.

⁹³ ST. AQUINATIS THOMAE: De malo, qq. 2–3; srov. Summa Theologiae, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10. 10. 2011), I-II ot. 72 a8.

⁹⁴ JAN PAVEL II.: Posynodální apoštolská adhortace Reconciliatio et poenitentia, Praha: Zvon, 1996, 9.

bez Boha není „úplná“, tedy není ve stavu pro který byla Bohem stvořena. A stejně jako nemoc je nepřítomnost zdraví, tak pro duši je stav, který pramení z jejího vzdálení se Bohu roven stavu nemoci (srov. Iz 59,1-2). A je to pouze Bůh, který může odpouštět hříchy, uzdravovat. Sám Ježíš slovy: „Syn člověka má moc na zemi odpouštět hříchy“ (Mk 2,10) potvrzuje své Boží synovství. V síle této moci nejen učí, uzdravuje a odpouští hříchy, ale dává tuto moc i svým učedníkům (srov. J 20,21-23), aby ji v jeho jménu vykonávali. Předání této moci je také obsahem Nové smlouvy. Formule rozhršení ve svátosti pokání říká: „Pán dal svého Ducha na odpuštění“ (srov. Sk 2,38). Církvi, apoštolskou poslušností, byla tak dána z rukou Ježíšových moc usmiřovat Boha s lidmi, uzdravovat *nemoc* jménem odloučení od Boha (srov. 2 K 5,18-20). Pokud nemluvíme o radikálním očištění, které představují křest a mučednictví, vede zpět jediná cesta. Cesta pokání jako uznání své viny a lítosti nad ní. Jde o návrat k Otci, který „napřed miloval nás“ (1 J 4,19), ke Kristu, který vydal sebe samého za nás (srov. Ga 2,20) a k Duchu svatému, který byl dán každému, kdo přijal křest ve jménu Ježíše Krista (srov. Sk 2,38).

Mluvíme-li o hříchu, je na místě zmínit slovo bolest či smutek. Vždy jde o rány vězící uvnitř lidského ducha, ten však teprve osvícen vírou je dokáže pojmenovat jako *hřích*. Sám Ježíš svá přikázání nedává jako „nároky spravedlnosti, ale lásky: tlumočí nám zákony přátelství“.⁹⁵ Svědčí o lásce Boha - Stvořitele, který svému stvoření - člověku, je milujícím Otcem, který v celé lidských dějinách zachraňuje člověka z pout hříchu.⁹⁶ K schopnosti rozlišování hříchu však dochází člověk až na základě hlubší zkušenosti vztahu s Bohem a růstu citlivosti k tomu co je správné a co ne. Hřích jakoby zatemňoval schopnost rozpoznání pravdy. Člověk tak ve svém obrácení, dává svůj souhlas ke změně, nejen mravního postoje a z něj vyplývajících činů, ale také ke změně svého postoje k vůči Bohu. Musí se zastavit se na své cestě a naslouchat s důvěrou volajícímu hlasu Boha, a pokud porozuměl volání, obrací se, pokud chce, v moci tohoto volání. Svědectví Písma dokládá obrácení jako „vynoření se do vlastní skutečnosti, do které je člověk vyvolán jen skrze konfrontaci s Ježíšem. A duše stojí nahá před Bohem, ale nesvlékla se vlastním snažením, nahota je jí darována.“⁹⁷ V tomto obrácení je proto neoddelitelně přítomná nejen radost, ale i smutek. Radost z daru a smutek z toho „co Kristus v setkání se mnou na mě odhalí“ možná jako u Samaritánky – něco mnohem horšího, než čeho si je sám vědom“⁹⁸. Úkolem člověka tedy není být silným, ale v důvěře uznat svou slabost, přestat se vzpírat a přijmout „světlo“, prostě se nechat Bohem tvárnit. Je to

⁹⁵ MOLINIÉ Marie-Dominique: *Odvaha mít strach*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, 40.

⁹⁶ Srov. LYONNET Stanislas: *Hřích*, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), *Slovník biblické teologie*, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, 127-130.

⁹⁷ BALTHASAR Hans Urs von: *Obrácení v Novém zákoně*, in: MKR *Communio* 1 (2007), 15.

⁹⁸ Srov. BALTHASAR Hans Urs von: *Obrácení v Novém zákoně*, in: MKR *Communio* 1 (2007), 15.

stejně jako s dětmi, padají když se učí chodit. Není to nic vážného pokud se nechají znovu postavit na nohy, ovšem když si postaví hlavu, jde o zatvrzelost, a ta se rovná smrti.⁹⁹ Především láska Boží a její zkušenost umožní pochopit souvislost hříchu a nevěrnosti proti dobrotě a milosrdenství Boha. „Jen ten, kdo zakouší lásku Boha Otce může pochopit, kde je tajemství lidské nepravosti, a kde je třeba obrácení ke správnému směru cesty k Bohu a jeho milosrdenství.“¹⁰⁰

Obrácení je usmířením s Bohem, ale zároveň i s bratry, protože hřích je proviněním proti lásce k bližním, kdy je vlastní ego přednější než dobro druhých. Jde o sebelásku, která je přímým opakem Ježíšova příkladu, který celá jeho církev následuje. Proto jednotlivec hříchem porušuje nejen vztah s Bohem, ale také jednotu společenství v církvi, tajemném těle Kristově, stejně tak jako naopak svatost jednotlivce společenství povznáší.

Dar Božího milosrdenství obsažený ve svátosti pokání je především odpuštěním a návratem do stavu milosti posvěcující - smíření s Bohem. Výzva Pána Ježíše je určena opravdu celé jeho církvi: „Rozpomeň se, odkud jsi klesl, navrať se a jednej jako dřív!“ (srov. Zj 2,5-16).¹⁰¹ Ovšem je zároveň smířením i se sebou samým, tedy stavu v němž je možné „dosáhnout pokoje a klidného svědomí spolu s velmi hlubokou útěchou ducha“.¹⁰² Účinek této svátosti je doslova duchovním vzkříšením, neboť je člověku navracena důstojnost a účast na životě Božích dětí. Svátí dokonce označují tuto svátost jako návrat do náruče Boží. V tomto přirovnání bychom mohli zahlédnout spojitost s jednáním Páně. Sám bere děti do náruče a umlčuje ty co jim chtějí bránit (srov. Mk 10,15-16).¹⁰³ Smíření v této svátosti smiřuje také na rovině lidské, tedy v rámci společenství v církvi, které je jako jedno tělo (srov. 1 K 12,26). Tedy smíření, které má moc zastavit spirálu zla, skutečnost, že hřích a zlo, kterého se dopustil jeden ze společenství vyvolá další zlo. Smíření smazává překážku, která bránila sdílení se společenství na všech dobrech, jejich podílu na svatosti církve jako těla Kristova.¹⁰⁴

Bůh odpouští člověku ze svého milosrdenství a hlavně ze své lásky k člověku, ale odpuštění se strany člověka je v první řadě záležitostí vůle, tedy nikoli emocí člověka.¹⁰⁵ Odpouštět může člověk sobě, druhým, dokonce i Bohu. Mnohem těžší však je skutečnost, že odpuštění

⁹⁹ MOLINIÉ Marie-Dominique: *Odvaha mít strach*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, 6.

¹⁰⁰ AUGUSTYN Józef: *Příprava na svátost smíření*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, 7-8.

¹⁰¹ Srov. odst. Sekretariát České liturgické komise, *Obřady pokání*, Praha: Česká liturgická komise, 1982, 7-8.

¹⁰² CONCILE DE TRENTE: *Décret sur les sacrements de la pénitence (25 novembre 1551)*, in: Denzinger Heinrich: *Symboles et définitions de la foi catholique*, Paris: Les Éditions du Cerf, 1997, 1674.

¹⁰³ srov. KKC 1468-1470.

¹⁰⁴ Srov. LG 48.

¹⁰⁵ LACHMANOVÁ Kateřina: *Vězení s klíčem uvnitř*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, 12.

musí člověk také přijmout! Kristova moc, kterou navždy přemohl hřích, jeho dar církvi v podobě moci odpouštět hřích v církvi nalzáme především ve třech svátostech. Křtu na odpuštění hříchů, eucharistii, reálném zpřítomnění Kristova utrpení a jeho oběti a ve svátosti pokání. Právě ve svátosti pokání nacházíme moment odpuštění, který je nejen úkonem smíření s Bohem (srov. 2 K 5,20), ale zároveň smíření s bližními, bratry a sestrami (srov. Mt 5,24). A není to slabost a pochybení jednoho údu tohoto tajemného Těla, ale smíření jako společné úsilí ve službě Bohu a bližním. Jde o svatost církve jako celku, která je předzvěstí a částečným zpřítomněním budoucího.¹⁰⁶ Aby bylo možno odpustit, je nutné pojmenovat nějaký *dluh* a ve svátosti pokání je tímto dluhem hřích. V Písmu sv. Pavel uvádí, že to jediné co jsou si lidé navzájem dlužni je vzájemná láska (srov. Ř 13,8) z čehož bychom mohli vyvodit, že hřích je vlastně také svou podstatou nedostatek lásky. Ne dost jsme milovali druhé! Jde o pramen egoismu, který je v té chvíli větší než láska a vděčnost k Bohu, větší než láska a milosrdenství s potřebnými a trpícími. Sám Ježíš ve svých podobenstvích dosvědčuje (srov. L 7,42) a vyzdvihuje Boží milosrdenství jako něco co si nelze zasloužit ani není na prodej. Bůh se smilovává nad kým se smilovává (srov. Ř 9,15-16). Vyslyšení jsou mnozí, ale vždy ti, kteří projeví velkou lásku a víru v Boží odpuštění a všemohoucnost. Jakoby míra odpuštění byla přímo úměrná míře lásky, což dokládají i Kristova slova: „Komu se málo odpouští, málo miluje“ (L 7,47-50). Ale Boha není možno soudit z pohledu lidského, Bůh ve své transcendenci (přesažnosti) nechce, aby ti co zhřešili zahynuli, on nechce zkázu člověka. Otec Escrivá moudře říkal: „Často si opakuj modlitbu ubohého malomocného, když se ti stane to, o čem víme, Bůh, ty a já! «Chceš-li můžeš mě očistit!» Nebudeš dlouho čekat na Mistrovu odpověď: «Chci, buď čistý!»¹⁰⁷ Bůh sám jako milosrdný otec stále vyčkává na návrat svého syna z ciziny hříchu, aby ho sevřel do své náruče a pohnut lítostí ho políbil (srov. L 15,11-32). Bůh stále čeká na obrácení svévolníka, aby žil (srov. Ez 18,23).

O důležitosti smíření s církvi nalzáme jasný příkaz Pána Ježíše (srov. Mk 1,14), který posílá učedníky, aby nejen šli a volali lid k obrácení, ale mají také hlásat radostnou zvěst o Božím království a uzdravovat nemocné, tak jak to činil i On (srov. Mk 6,6-13). Proto apoštolové a jejich nástupci mají moc odpouštět hříchy a vracet hříšníky zpět do společenství církve, z níž se svým jednáním vyloučili. Ježíš s hříšníky dokonce zasedá k jednomu stolu. Jde zdánlivě o jednoduché gesto, kterým přijímá zpět všechny vyloučené ze společnosti. Ježíš nedělá rozdíl! Jde tedy o jednání, které v té době bylo něčím ohromujícím. Zjevuje se lidsky nepochopitelný dosah Božího odpuštění, které je vysokou laťkou i dnes, a to pro každého,

¹⁰⁶ Srov. odst. GIGLIONI Paolo: Svátosti Krista a církve. Souzvuk mezi Bohem a člověkem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, 114.

¹⁰⁷ ESCRIVÁ Josemaría: Cesta, Brno: Cesta, 2004, 50.

kdo se pokusí jít bez výhrad v jeho stopách. Je to moc a poselství o Boží lásce, která se dává nejen sboru apoštolů. Jde o Kristova slova: „Co odmítneš na zemi, bude odmítnuto v nebi a co přijmeš na zemi, bude přijato i na nebi“ (srov. Mt 16,19). Přijetí Boží lásky – smíření s Bohem a smíření s bližním ve vzájemné lásce je proto navždy vzájemně neodlučitelné.¹⁰⁸

Ospravedlnění¹⁰⁹ a návrat posvěcující milosti zahrnuje nesmírné tajemství Boží lásky. Křesťan, který žije v milosti vlastně také zároveň „žije z milosti“, z milosti Kristovy, která je darem života a trvalým znamením lásky Otce (srov. J 5,26; 6,33). Milost Boží tedy člověka stále nejen předchází, ale také jej vede směrem k ospravedlnění. Láska Boží dává v duši vzrůst milosti a vnitřně ji posvěcuje přebýváním tří božských Osob. Ospravedlnění je jako *zásah blesku*, který osvítí celou krajinu duše, moc, ve které duše rozpoznává, co je špatné a zcela se vzdává hříchu, a tomu vzápětí odpovídá *hrom* - Bůh, který odpouští hřích a duši očišťuje. Člověk je osvobozen od hříchu a dostává se mu ospravedlnění milostí (Ř 3,23). Současně s odpuštěním je vlévána láska, víra a naděje a dochází tak k obnově a růstu těchto vlitých ctností.¹¹⁰ Ospravedlnění je bezpochyby největším dílem a důkazem lásky Boží. Je odkazem, příslibem ospravedlnění jako věčného dobra - účasti na jeho božství. Vědomím, že člověk nic nevlastní a vše je dílem Božím. Přivádí člověka v pokoře k poznání a pravé hrdošti Božího synovství. Zvláště u sv. Pavla se setkáváme s touto hrdoštinou, která „jde ruku v ruce s milostí“ (srov. Ř 4,2; Ef 1,6).¹¹¹ Díky milosti Boží tak člověk proměňuje i svou slabost v sílu (srov. 2 K 12,9). Proto teprve působením této Boží milosti se může stávat člověk sám sebou, dokáže v její síle překročit sebe – svou slabost. Jen tak se stává opravdu pokorným, tedy získává pravdivý pohled sám na sebe, tak jak jej vidí sám Bůh. Takový je člověk pokorný, ten, „kdo dobře zná sám sebe, málo se cení a nelibuje si v lidské chvále“, takovému Bůh dává svou milost (srov. Jk 4,6).¹¹² A co by člověku prospělo, kdyby obsáhl všechny vědomosti světa, ale neměl Boží milost, „co by mu to prospělo před Bohem, který bude soudit podle skutků?“¹¹³ Jedině pokorný a kající návrat k Bohu mu může zjednat odpuštění - v míře lásky, s jakou tuto nabízenou milost znovu přijme.¹¹⁴

¹⁰⁸ Srov. LG 22.

¹⁰⁹ Srov. JOURNET Charles: Promluvy o milosti, Praha: Krystal OP, 2006, 50-61.

¹¹⁰ Srov. BROŽ Prokop: Pokání a usmíření coby svátost, in: MKR Communio 1 (2007), 28.

¹¹¹ GUILLET Jacques: Milost, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, 228.

¹¹² KEMPENSKÝ Tomáš: Čtyři knihy o následování Krista, Brno: Cesta, 2001, 12-13.

¹¹³ Srov. KEMPENSKÝ Tomáš: Čtyři knihy o následování Krista, Brno: Cesta, 2001, 12-13.

¹¹⁴ Srov. LYONNET Stanislas: Hřích, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, 131.

1.3.5 Pomazání nemocných¹¹⁵ – milost přípravy na setkání s Bohem

Svátost nemocných zřetelně pramení v postoji, který sám Ježíš ve svém pozemském životě zaujímal k nemocným. Tato svátost však neuzdravuje v první řadě tělo, ale odevzdává nemocné s tělem i duší Kristu. Mohli bychom proto také mluvit o „svátosti odevzdaného života“. ¹¹⁶ Jak sám dokládá již Tridentický koncil nejde prvotně o ty, kteří jsou již na prahu smrti, ale někdy, prospívá-li to spáse duše, dosahuje nemocný i uzdravení těla.“¹¹⁷ Druhý vatikánský koncil právě s ohledem na tuto skutečnost navrhuje nově užívat pojmenování pomazání nemocných místo běžně užívaného označení jako poslední pomazání.

Výjimečný postoj, který zaujímal Pán Ježíš k nemocným, nás také zavádí k otázce, jakou povahu jeho vztah k nemocným měl. V evangeliích nacházíme asi dvacet příběhů o uzdravení těla, ale i ducha – tedy v exorcismech. Stav těchto nemocných podrobněji popisuje evangelium Lukášovo, ve kterém je také dáována do souvislosti nemoc těla s působením Zlého (L 13,16). Vždy jde o lidi, kteří se nacházejí ve velké nouzi, což také dokládají zprávy o zástupech nemocných, kteří se ke Kristu tlačí v naději na uzdravení (srov. Mk 1,33). Evangelisté svědčí o uzdravující moci Krista, „z něho vycházela moc a uzdravovala všechny“ (L 6,19). Ježíš se ujímá především lidí na okraji společnosti, všech nemocných v tom nejširším slova smyslu (posedlí, fyzicky nemocní, hříšníci..). A právě skutečnost jeho moci léčit každou nemoc dokládá jeho přístup ne jen jako člověka, ale i jako Boha nad ne-mocí. ¹¹⁸ „Lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní“ (Mt 9,12), ti kteří ztratili již všechnu moc (bez-mocní) si pomoci sami a obracejí se k jeho milosrdenství.

Nemocný ve svém stavu nezbytně potřebuje milost Boží, a právě tu nemocným Kristus dává, neboť se ujímá člověka celého, posiluje ducha a ulehčuje na těle.¹¹⁹ Nemoc je něco co nerozlučitelně patří k životu. V ní člověk zakouší nejpatrněji svou vlastní bezmocnost. Často vede k pocitům úzkosti, uzavřením do sebe. Ale také naopak může právě nemoc napomoci k poznání pravdivého obrazu vlastního života. Proto úzkost a tušení smrti velmi často vyvolá touhu po Bohu a návrat k němu. Člověk je postaven tváří v tvář vlastní konečnosti a pomíjivosti světa. Pomoc a lásku pro potřebné, tedy i nemocné, staví Ježíš do

¹¹⁵ srov. MKR Communio 1 (2008).

¹¹⁶ SALES Michael: Pomazání nemocných – svátost odevzdaného života, in: MKR Communio 1 (2008), 31.

¹¹⁷ CONCILE DE TRENTE: Session XIV. Doctrine sur le sacrement de l'extreme-onction (25 novembre 1551), in: Denzinger Heinrich: Symboles et définitions de la foi catholique, Paris: Les Éditions du Cerf, 1997, 1696.

¹¹⁸ Srov. odst. SCARANO Angelo: Ježíšův vztah k nemocným, in: MKR Communio 1 (2008), 11-16.

¹¹⁹ GIGLIONI Paolo: Svátosti Krista a církve. Souzvuk mezi Bohem a člověkem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, 142.

popředí a sám uzdravuje zástupy nemocných. Ovšem nezbytnou podmínkou jejich uzdravení je jejich víra (srov. Mk 5,34). Kristus uzdravuje svou silou - dotýká se člověka, stejně tak jeho svátosti se dají přirovnat k takovému doteku milosti jeho síly. Člověče, věř a budeš uzdraven (srov. L 18,42), vztáhni ruku, aby ses mne mohl dotknout (srov. Mk 6,56). Ježíš však nepřišel jen uzdravovat člověka, jeho uzdravení se týkalo hlavně definitivního vítězství nad hříchem a smrtí. Na kříži vzal na sebe celou tíži zla, jako beránek sňal hřích celého světa (srov. J 1,29). Tím zcela změnil postoj k utrpení, neboť jeho přijetí dal smysl zástupné oběti a připodobnění oběti své. Každý, kdo jej následuje, bere tak na sebe svým svěděním a službou potřebným také svůj kříž, ve slabosti se tak rodí síla, kterou už nic nemůže přemoci (srov. 2 K 12,9).¹²⁰

První pocíťovanou milostí této svátosti je milost útěchy, pokoje a odvahy k překonání zátěže nemoci, nebo slabosti přicházející se stářím. Jde o dar Ducha svatého, který dodává sílu k důvěře a víře v Boha, která zároveň působí jako ochrana před pokušením a působením zla. Již ve Starém zákoně je nemoc spojována tajemným způsobem s hříchem. A proroci vypovídají i o její možné výkupné hodnotě právě z hříchu vlastního i druhých.¹²¹ Takto oslabený člověk je velmi zranitelný a snadno sklouzává do pocitů malomyslnosti a úzkosti před smrtí. A jedině s důvěrou a pevnou vírou v Boha se může nemocný uzdravit nebo přejít přímo k Pánu bez nebezpečí pádu do rukou zla. Současně s přijetím svátosti pomazání nemocných jsou odpouštěny hříchy, pokud se nějakých nemocný dopustil. Setrvá-li nemocný v důvěře a modlitbě k Pánu, on sám jej pozvedá a svou mocí očišťuje ode všech provinění (srov. Jk 5,15).¹²² Jde o pocit a důvěru nemocného, že je mu Pán nablízku i s celým křesťanským společenstvím, aby mu pomohli i v této situaci.¹²³

Nemoc narušuje také přirozenou rovnováhu člověka, narušuje vztahy a uzavírá do jisté sociální izolace. Narůstá pocit bezmoci, méněcennosti a také pocit viny, že člověk zklamal. „Proto Kristus posiluje věřící v zápase s nemocí svátostným pomazáním jako mocnou záštitou.“¹²⁴ Svátostnou milostí je uzdravována i tato oblast, pomáhá nejen statečně snášet nemoc či svou slabost, ale dává i sílu s ní bojovat. Síla nepoddávat se nemoci je o to potřebnější pro ty nemocné, kteří trpí velmi vážnou nemocí a jsou již na cestě z tohoto světa. Svátostným pomazáním se tak završuje celý jejich křesťanský život milosti, který započal pomazáním křestním a byl posílen v biřmovacím pomazáním. Toto poslední pomazání tak

¹²⁰ Srov. odst. KKC 1499-1505.

¹²¹ Compendium katechismu katolické církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, 313.

¹²² Srov. odst. KKC 1520.

¹²³ Srov. Česká biskupská konference: Obřady pomazání nemocných a péče o nemocné, Praha: ČBK, 2002, 12.

¹²⁴ CONCILE DE TRENTE: Session XIV. Doctrine sur le sacrement de l'extreme-onction (25 novembre 1551), in: Denzinger Heinrich: Symboles et définitions de la foi catholique, Paris: Les Éditions du Cerf, 1997,1694.

nejen završuje, ale stává se pevným štítem na cestě k Otci a našemu Pánu. Na tuto cestu nemocný také obdrží tzv. viaticum (pokrm na cestu), eucharistii ve znamení nezrušitelného společenství Kristova Těla a Krve, semena života věčného a silou vzkříšení (srov. J 6,54-7).¹²⁵

Sám Kristus ustanovuje tuto svátost, a o praxi pomazání nemocných se zmiňuje také Markovo evangelium „potírali olejem mnoho nemocných“ (Mk 6,13) a list Jakubův „Je někdo z vás nemocný? Ať si zavolá starší církve, ti ať se nad ním modlí a potírají ho olejem ve jménu Páně. Modlitba víry zachrání nemocného, Pán jej pozdvihne, a dopustil-li se hříchů, bude mu odpuštěno“ (Jk 5,14-15). Zprávy o udílení pomazání nemocných v církvi jsou pak dále zaznamenávány, nejen v nejstarších liturgických textech, ale i v textech církevních otců.¹²⁶ Od dob Ježíšových jde tedy o nepřetržitou církevní tradici. Sám nemocný se má nejen zamyslet nad smyslem utrpení vůbec, ale má prosit o účast svých bližních, církve. Pacient je tedy zároveň zapojen, učiněn spoluodpovědným což mu pomáhá vyjít ze své izolace.¹²⁷ Pomazáním se nemocný stává účastným na tajemství Krista - jeho oběti a podílí se na milosti, která byla člověku dána právě díky Kristovu utrpení (srov. J 19,34). Pomazání nemocných touto milostí maže provinění, napřimuje duši a posiluje ji velkou důvěrou v Boží milosrdenství.¹²⁸ Ti, kdo přijímají svátost nemocných, se znovu odevzdávají Kristu ve spoluúčasti na jeho utrpení, a to nejen jako jednotlivci, ale především jako součást církve. Společně s církví oslavenou a bojující se všichni společně spojují v nekonečné modlitbě víry, oni za všechny a všichni za každého. „Právě víra nemocného a víra církve ho zachrání: víra ve smrt a zmrtvýchvstání Krista, skrze něhož má svátost svou účinnost (srov. Jk 5,15).“¹²⁹ Nemocný proto nikdy není sám ve své nemoci, i když síly zla se mu snaží vnutit pocit osamělosti, musí se proto mít stále na pozoru. Vždyť náš nepřítel je mocný a my tak slabí a jen zakotvení ve víře a společenství bratří a sester se mu můžeme vzepřít. (srov. 1 P(t) 5,8-9).¹³⁰

¹²⁵ Srov. odst. KKC 1523.

¹²⁶ CONCILE DE TRENTE: Session XIV. Doctrine sur le sacrement de l'extrême-onction (25 novembre 1551), in: Denzinger Heinrich: Symboles et définitions de la foi catholique, Paris: Les Éditions du Cerf, 1997, 1696.

¹²⁷ DAVANZO. G.: Trpící – nemocný, in: FIORES Stefano De a GOFFI Tullo (a kol.), Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, 1035.

¹²⁸ SALES Michael: Pomazání nemocných – svátost odevzdaného života, in: MKR Communio 1 (2008), 32-33.

¹²⁹ GIGLIONI Paolo: Svátosti Krista a církve. Souzvuk mezi Bohem a člověkem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, 143.

¹³⁰ Srov. odst. KKC 1522.

1.3.6 Svátost manželství – milost křesťanského stavu

Svátostné manželství je svou povahou trvalý a výlučný svazek, který nejen vyžaduje zvláštní povinnosti, ale zároveň k tomuto závazku oba manželé posvěcuje a posiluje.¹³¹ Toto pouto zpečetěné vzájemným souhlasem, který si manželé vzájemně udělují před Bohem a dvěma svědky, a proto jde také o pouto nerozlučitelné (srov. Mk 10,9). Sám Bůh ustanovil společenství mezi mužem a ženou, protože viděl, že „není dobře, aby byl člověk sám“ (Gn 2,18). Chce tedy pro člověka dobro, neboť pouze doplněním druhého nalézá člověk doplnění sebe sama. Bůh také obdařil manželství mnoha dobry a cíli, a tak lidský svobodný souhlas, lidská smlouva je „trvale utvrzena, očištěna, zdokonalena a včleněna do smlouvy s Bohem“.¹³²

„Sám Ježíš rozlišuje dvě formy lásky. První je myšlena jako láska k bližnímu obecně, její projevy vidíme ve vztazích s přáteli, ostatními lidmi a dokonce vůči nepřátelům. Tato láska vyžaduje solidaritu a vůli ke konání dobra. Druhou formu sám označuje jako zvláštní nesrovnatelnou formu lásky „již nejsou dva, ale jeden“ (srov. Mt 19,6), jde o společenství mezi mužem a ženou (srov. Mt 5,6-7).“¹³³ Tato forma však zasahuje ty nejnítější složky muže a ženy, a bez neustálého růstu v pokoře a milosti Boží je pro člověka neudržitelná. Důležité je zde také vědomí, že ne všichni jsou k této formě životního stavu voláni a je třeba opravdu zkoumat vlastní nitro, zda je rozhodnutí pro svátost manželství opravdu správné. „Ne všichni pochopí to slovo; jen ti, kterým je to dáno...“ (Mt 19,11).

Milostí svátosti manželství dává Kristus manželům zcela nový způsob bytí. Připodobnění Kristu jsou ve zvláštním životním stavu v Božím lidu a stávají se „domácí církví“.¹³⁴ Vzájemně jsou si manželé svědky věrné lidské lásky, ale zároveň se stávají „znamením jednoty a plodné lásky mezi Kristem a církví“ (srov. Ef 5,32).¹³⁵ Apoštol Pavel píše o „velikém tajemství, které vztahuje na Krista a na církve“ (Ef 5,32), Krista - snoubence církve, která jeho tajemným tělem. Stejně tak v manželství se stávají muž a žena jedním tělem. „Proto opustí muž otce i matku a připojí se k své manželce, a budou ti dva jedno tělo“ (Ef 5,31). A jako Kristus pečuje o svou církev, tak má každý muž milovat svou ženu jako své

¹³¹ Srov. Kodex kanonického práva, Zvon, České katolické nakladatelství, 1994, Kán. 1134.

¹³² GIGLIONI Paolo: Svátosti Krista a církve. Souzvuk mezi Bohem a člověkem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, 165.

¹³³ Srov. SKOBLÍK Jiří: Poznámky k teologii manželství, <http://ktf.cuni.cz/~skoblik/> (3.12.2010), 13.

¹³⁴ Srov. LG 11.

¹³⁵ Srov. CAMPANINI G. a G.: Rodina, in: FIORES Stefano De a GOFFI Tullo (a kol.), Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, 810.

vlastní tělo, jako si Kristus zamiloval církev a sám se za ni obětoval. Žena ať se podřizuje muži, protože je hlavou ženy, jako Kristus je hlavou církve (srov. Ef 5,21-33).

Po celou dobu trvání tohoto svátostného svazku jsou oba manželé obohacováni zvláštními dary. Ty je pak uschopňují k plnění povinností vůči sobě navzájem, vůči rodině, ale také vůči církvi a celému světu. K tomu je uschopňuje Kristova milost a síla, pokud se této milosti sami neuzavřou.

Přímo z oběti Krista a jeho vítězství se manželům dostává také schopnost odolávat hříchu a v jeho jménu přemáhat pokušení k sobectví. Jde o osobní hrdinství každého z manželů, kdy musí odevzdávat sám sebe pro toho druhého. K tomuto nesnadnému úkolu dostávají také moc Ducha k životu ve věrnosti a trvalé lásce bez níž by v mnohých těžkých situacím nemohli sami obstát. Společně pak oba podávají sebe jako jedno tělo do služby Božímu království.¹³⁶

1.3.7 Svátost svěcení¹³⁷ – milost služby s Ježíšovým srdcem

Kněžství je svátost apoštolské služby, Kristus ji do konce časů světil svým apoštolům a ti ji předali svým nástupcům. Duch svatý skrze zvláštní milost v této svátosti připodobňuje svého nositele Kristu jako jedinému prameni každého kněžství.¹³⁸ Spolu se svátostí manželství patří i kněžství do svátostí tzv. „služebných“, tedy svátostí ke službě společenství. V této svátosti pak jsou udělovány tři stupně svěcení: jáhenské, kněžské a biskupské (řazeno, dle posloupnosti ve svěcení).¹³⁹ Tyto stupně vycházejí již z tradice první církve, která rozeznává „ordo“ (sbory či stavy) stejného rozdělení – tedy rozdílných služeb. *Ordo diaconorum* – stav jáhnů, *ordo presbyterorum* – stav kněží a *ordo episcoporum* – stav biskupů. Původ stavů vychází z nového kultu¹⁴⁰, neboť starozákonní kult byl příchodem Krista zrušen (srov. Žd 10,20). Jeho hlavním principem je společenství, solidarita a účast. Kristus na rozdíl od starozákonní tradice, kde kněžství bylo otázkou příslušnosti ke kmeni vykonávajícímu tento úřad (srov. Nu 1,48-53), boří hranice a otevírá cestu člověka k Bohu. Nyní nejen kněz, ale všichni mohou přistupovat k Bohu (srov. Žd 4,16;10,19-22) a přinášet své oběti

¹³⁶ Srov. odst. GIGLIONI Paolo: Svátosti Krista a církve. Souzvuk mezi Bohem a člověkem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, 166.

¹³⁷ Srov. SALVE. Revue pro teologii a duchovní život, 2 (2010).

¹³⁸ ST. AQUINATIS THOMAE: Summa Theologiae, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10. 10. 2011), III ot. 22 čl. 4.

¹³⁹ Srov. KKC 153.

¹⁴⁰ Srov. BROŽ Jaroslav: Biblické základy kněžství, in: Salve. Revue pro teologii a duchovní život, 2 (2010), 9-22.

(srov. Žd 13,15). Novozákonní kult je tedy obrazem Nové smlouvy, která skrze Boží lásku je zapsána do srdcí křesťanů a proměňuje jejich život (srov. Žd 10,16). Je naplněním zákona a proroků (srov. Mt 5,17).

Kristovo kněžství je pak konstituováno jeho velikonočním tajemstvím, které boří hráze právě starozákonního kněžství. Úhel starozákonního pohledu totiž ukazuje na skutečnost, že kněz nemohl být sám obětním darem. Dále Ježíš původem z kmene Judy a původem z Galileje nesplňoval tak podmínky pro kněžství (srov. Žd 7,14). Apoštol Pavel jako jediný se ve svém Listu Židům právě touto problematikou zabývá. Jde o jediný případ, kde užívá nejen titulu „velekněz“, ale i přímo jej připisuje Pánu Ježíši (srov. Žd 7,26). Zkušenost komunity křesťanů si zvláště v liturgii uvědomuje stálé spojení s Kristem. Je knězem, který je uvádí do blízkého vztahu k Bohu, a co více, sám je Synem Boha (srov. Žd 1,5-14). Současně však je bratrem všech lidí, s kterými je spojen ve všem včetně smrti (srov. Žd 2,5-16). Kristus oslavený je věčně přítomen a jeho prostřednictvím se člověku dostává Božích darů „věčné spásy“ (srov. Žd 5,9). Tedy můžeme mluvit o knězi a prostředníku mezi lidmi a Bohem, milosrdném a věrném veleknězi, o člověku – Bohu. Proto je titul *velekněz* vyhrazen pouze Kristu – jedinému knězi, a věřící jsou povoláni Krista vytrvale následovat v plnění Boží vůle, žít ve vzájemné lásce a pomoci (srov. Žd 10,36; 10,24).¹⁴¹ V Ježíši Kristu jsou naplněny všechny předobrazy kněžství Staré smlouvy (srov. Žd 5,10; 6,20), jako v jediném „prostředníku mezi Bohem a lidmi“ (1 Tm 2,5).¹⁴² Proto všechny služby v církvi, hierarchické kněžství biskupů, kněží, ale i všeobecného kněžství věřících je vždy účastí na jediném kněžství Kristově, a to i přes rozlišnost povolání i vzájemného vztahu. Kristus je tak stále přítomen ve své církvi jako hlava svého těla, pastýř, velekněz, výkupná oběť a učitel pravdy.

Kněžství věřících, tedy všech pokřtěných, rozvíjí křestní milost v životě, víře, lásce a naději v Duchu. Zatímco *služebné kněžství* slouží všeobecnému kněžství a je zaměřeno na rozvoj křestní milosti všech křesťanů, kněz koná své poslání „in persona Christi capitis“.¹⁴³ Věřící tak pokračují v díle Krista, budování jeho církve, do té doby „než přijde“ (srov. J 21,22). Společně pak všichni věřící přinášejí sebe samy jako oběť, jako duchovní bohoslužbu, která je proměňuje a obnovuje jejich mysl (srov. Ř 1,1-2). Naplněním tohoto „obětního slovníku“ pak je uskutečňováno kněžství.¹⁴⁴

¹⁴¹ Srov. odst. BROŽ Jaroslav: Biblické základy kněžství, in: Salve. Revue pro teologii a duchovní život, 2 (2010), 14-15.

¹⁴² Srov. KKC 1544.

¹⁴³ Srov. LG 10, 28.

¹⁴⁴ Srov. BROŽ Jaroslav: Biblické základy kněžství, in: Salve. Revue pro teologii a duchovní život, 2 (2010), 18.

Kněžství je další ze svátostí, která vtiskuje nezrušitelné duchovní znamení, které nemůže být opakováno ani časově podmíněno. Nositel svátosti kněžského svěcení je na základě zvláštní milosti Ducha nejen připodobněn ke Kristu, ale je také oprávněn v jeho jménu jednat v trojím úřadu kněze, proroka a krále. Stejně jako u křtu a biřmování jde o nezrušitelné a trvalé duchovní znamení¹⁴⁵, které nelze opakovat ani zrušit. Zároveň nehodnost služebníka - nositele svěcení nebrání působení milosti, kterou skrz něho Kristus působí.¹⁴⁶ Dokument II. Vatikánského koncilu *Lumen gentium* hovoří o věřících, kteří byli vybráni k tomu, aby „pásli církev Božím slovem a Boží milostí“.¹⁴⁷ Kristus dal svým učedníkům svou moc, aby hlásali Boží království a uzdravovali nemocné (srov. L 2,9). A den před svou smrtí jim svěřuje také službu zpřítomňování jeho výkupné oběti (srov. L 22,19). K tomu dostávají v den Letnic moc Ducha svatého a moc odpuštění hříchů (srov. J 20,22-23). Z výše uvedeného je více než jasné, že nejde jen o předání a pověření k určité službě, ale o posvěcení pocházející přímo od Krista, a dále prostřednictvím církve silou Ducha svatého.¹⁴⁸ A stejně jako seslal Kristus na apoštoly moc Ducha, vkládá biskup své ruce na hlavu svých spolupracovníků a bratří ve službě evangelium na znamení předání tohoto posvěcení.

Milost Ducha svatého¹⁴⁹ připodobňuje svěceného Kristu – knězi, učiteli a pastýři, a tak se stává služebníkem, který má neustále ulpívat zrakem na svého Pána (srov. Ž 123,2). Tuto zvláštní milost Ducha, která je darována každému ze tří stupňů této svátosti, vyjadřuje i konsekrační modlitba.¹⁵⁰ Stupně svěcení jáhnů, kněží a biskupů mají také každý svou zvláštní povahu.¹⁵¹ Jedinečnost Kristovy oběti je zpřítomňována v eucharistické oběti, stejně jako Kristovo kněžství, které je zpřítomňováno služebným kněžstvím.¹⁵² Kdežto *jáhen* přijímá obecně vyvolení k službě Božímu lidu jako své vyvolení a připodobnění službě Kristu

¹⁴⁵ Srov. KKC 1581-1584.

¹⁴⁶ CONCILE DE TRENTE: Décret sur les sacrements (3 mars 1547), in: Denzinger Heinrich: *Symboles et définitions de la foi catholique*, Paris: Les Éditions du Cerf, 1997, 1612; CONCILE DE TRENTE: Session XIV. Doctrine sur le sacrement de l'extrême-onction (25 novembre 1551), in: Denzinger Heinrich: *Symboles et définitions de la foi catholique*, Paris: Les Éditions du Cerf, 1997, 1612.

¹⁴⁷ LG 11.

¹⁴⁸ Srov. LG 10.

¹⁴⁹ Srov. KKC 1585-1589.

¹⁵⁰ „Sešli nyní i na tohoto vyvoleného sílu Svatého Ducha, která z tebe vychází. Dej mu Ducha, který vede a vládne, Ducha, kterého jsi dal svému milovanému Synu Ježíši Kristu. Ducha, kterého on daroval svatým apoštolům, kteří zakládali církev v jednotlivých místech jako tvou svatyni, ke slávě a ustavičné chvále tvého jména. Nebeský Otče, ty znáš srdce člověka: shlédni na tohoto svého služebníka, kterého sis vyvolil k biskupské službě: dej, ať je tvému svatému lidu pastýřem, ať ti slouží v plnosti kněžství bezúhonně dnem i nocí, ať stále vyprošuje pro tvůj lid slitování a přináší ti dary tvé svaté církve. V síle Ducha, který mu byl dán v plnosti kněžství, ať má z tvého pověření moc odpouštět hříchy, ať z tvého ustanovení rozděljuje úřady a služby, a z moci, kterou jsi dal apoštolům, ať rozvazuje všechna pouta.“ Římský pontifikál, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, 121.

¹⁵¹ Srov. GIGLIONI Paolo: *Svátosti Krista a církve. Souzvuk mezi Bohem a člověkem*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, 157.

¹⁵² Srov. KKC 1545.

v odevzdání se jako učitel a pastýř. Duch posiluje jáhny svými sedmi dary k službě ve věrnosti a lásce, se kterou mají přistupovat k potřebným. V pokoře a s čistým srdcem mají být bdělými a velkodušně naplňovat svůj život službou evangelium. V druhém stupni svěcení se jáhen stává knězem a přímým prostředníkem Krista, kdy podává v oběti nejen sám sebe, ale i zástupně celý Boží lid. Kněz se stává otcem svých svěřených, které má vést k neporušenému životu a tak pokračovat v díle samotného Krista - dokončit růst jeho cíle do konečné plnosti. Zvláštní povahou je milost svěcení biskupa, kde Duch vlévá sílu milosti vést, moudře a neohroženě hájit církev jako milující otec svých dětí. Tato milost vede k hlásání evangelia – radostné zvěsti všem. Být v první řadě služebníkem, vzorem a svědkem Krista zde na zemi. Obrazně bychom mohli milost svěcení přirovnat ke třem pádům pod křížem služby, aby mohla být vydána oběť za naše hříchy. A jejich služba mohla být cestou, na které musí třikrát padnout jejich já do *my* lásky Kristova srdce, oběti volání k obrácení a pokoře.

1.4 Charismata – zvláštní milosti¹⁵³

Společenství církve je ve svobodě jedince povoláno k životu s Kristem, a to dynamikou svátostnou - svátostných milostí. Současně je však také cestou zvláštních milostí Ducha svatého - charismat, která jsou jeho mimořádným darem. Jde o obdarování, která svědčí o pravdivosti života církve, činí ji přesvědčivou a do jisté míry přitažlivou. Tedy o svědectví ve světě a pro svět. Můžeme mluvit o darech, které uschopňují k různým úkolům v souladu s Božím povoláním. To vše vede k jedinému cíli, jímž je „skutečná svoboda“ (srov. J 8,36) v Kristu: život z Krista, v Kristu a pro Krista. Tři malá slova, která mohou vyjádřit základ života v církvi, tedy osobní odevzdání se Kristu.¹⁵⁴

„Duch uvádí celou církev do pravdy (srov. J 6,13), sjednocuje ji ve společenství a službě, a pro její život ji vybavuje a řídí různými hierarchickými a charismatickými dary.“¹⁵⁵ Je však nutné odlišit dary Ducha a charismata. U charismat se totiž nejedná o sedmero darů Ducha svatého - o dar moudrosti, intelektu, rady, zbožnosti, síly, vědění a bázně. Písmo výslovně hovoří o zvláštních darech, které Duch uděluje každému jak sám chce (srov. 1 K 12,11).

¹⁵³ Srov. GEORGE Augustin a GRELOT Pierre: Dary Ducha, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991.; Srov. BROŽ Prokop: Křesťanská identita. Její uchovávání a předávání, in: MKR Communio 2 (2008), 178-205, 198-203.

¹⁵⁴ Srov. BROŽ Prokop: Nový život v Kristu, v církvi, pro svět. Závěr teologické antropologie, in: skripta TAnt 4 zaver.doc (15. 1. 2011), 9.

¹⁵⁵ LG 4.

Název „charismata“ užívá sv. Pavel a jde o řecký výraz, který znamená přízeň, nezasloužený dar nebo dobrodiní.¹⁵⁶

Zmínky o mimořádných projevech Ducha nalézáme u vyvolených lidí již ve *Starém zákoně*. Jedná se o mimořádné dary a schopnosti, prorocké jasnovidectví (srov. 1 Kr 22,28), extáze (Ez 3,12) nebo i přenesení člověka na jiné místo (srov. 1 Kr 18,12). Mimo jiné také u proroků Izaiáše a Joela. Ve Skutcích apoštolů nalézáme první zmínku ve zprávě o dni Letnic, apoštolové mluví v cizích jazycích (srov. Sk 2,4-11). Tedy Kristus splnil svá slova a po jeho příchodu k Otci sesílá Ducha (srov. Sk 2,33).¹⁵⁷

Charismata jsou udělována pro růst Kristova těla všem, tedy ne jen biskupům, ale i kněžím a laikům (tato skutečnost byla např. předmětem rozprav nad textem *Lumen gentium* - velkým zastáncem belgický kardinál Suenens).¹⁵⁸ Každému je dán zvláštní projev Ducha ke společnému prospěchu“ (1 K 12,7). Zdůraznění „společného prospěchu“ je konstitutivním pro správné pochopení a hlavně užívání charisimat. Tedy skutečnost zaměření charisimat na posvěcující milost a jejich účel pro obecné blaho církve.

Ve stejném listě Korintským apoštol Pavel vyjmenovává jako charismata slovo moudrosti, slovo poznání, víru, dar uzdravování, působení mocných činů, dar rozlišování duchů, dar mluvit ve vytržení či dar výkladu co tato mluva znamená (srov. 1 K 12,8-10). Ovšem zároveň znovu zdůrazňuje, že to vše je dílem a působením jednoho Ducha, stejně jako každý obdarovaný je údem jednoho těla církve (srov. 1 K 12,11-13). Je tedy nutné dar užívat pro druhé, jen tak bude naplňovat svůj smysl a církev bude růst k slávě Boha. Ten, kdo by jej chtěl jen využít pro vlastní prospěch, jej ztratí. Tyto dary totiž uděluje Duch ve prospěch mnohých, aby vedly k získání vyšších darů – lásky (srov. 1 K 12,30-31). A ten, kdo by lásku neměl, není nic, i kdyby měl dar prorockví či mluvil jazyky lidskými i andělskými (srov. 1 K 13).

Celá církev v sobě zahrnuje velkou různost služeb a stejně tak různorodé jsou dary Ducha, rozličnost darů, i když společný cíl. Mnohost v jednotě vychází z jediného Boha, který sám však je Trojjediný (srov. 1 K 12,4), stejně jako je jen jediná Boží milost. Charisma je nutné vždy uchopit jako dar Boží, který vede člověka po cestě k rozvinutí jeho osobnosti. Tato cesta

¹⁵⁶ Srov. KKC 2003.

¹⁵⁷ Srov. odst. GEORGE Augustin a GRELOT Pierre: Dary Ducha, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), *Slovník biblické teologie*, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, 75-76.

¹⁵⁸ BROŽ Prokop, KODET Vojtěch: *Obnova v Duchu svatém*, in: MKR *Communio* 4 (2005), 387.

rozvinutí člověka však nabízí dvojí směr – tedy typ obdarování. Sv. Tomáš mluví o dvojí milosti: *gratia gratum faciens* (životem v milosti dochází člověk u Boha zalíbení) a *gratia gratis data* (milost k výkonu služby pro druhé).¹⁵⁹

První milost člověk přijímá formou svátostí od Boha pro život v plnosti. Druhou milost člověk sice také přijímá, ale jen proto, aby ji mohl dále rozdávat – tato milost není učena tomu kdo ji přijímá. Svým účinkem je určena někomu jinému. Proto je tento typ milosti spojován právě s charismaty, jde o přijetí v prospěch druhých, k budování těla Kristova (srov. Ef 4,12).¹⁶⁰

Kristus skrze Ducha takto obdarovává zvláštními dary své vyvolené, aby je připravil ke službě. „Každému je dána milost podle míry Kristova obdarování“ (Ef 4,7). Některé povolal za apoštoly, jiné za proroky, kazatele evangelia, jiné za pastýře a učitele (srov. Ef 4,11). Díky rozličnosti nelze přesně vyjmenovat všechny tyto mimořádné dary, je jich právě tolik kolik je třeba. Písmo říká, že pokud jsou v církvi dary, je zde i víra – je zde živý Bůh. Vždyť sama církev je v první řadě společenství kolem živého Boha. Není proto třeba se vůči těmto darům, ačkoli se mohou zdát „nepatřičné či mimořádné“ nějak zvláště vymezovat, či je nějak upřednostňovat. V církvi se tak i dnes objevuje skupina charismatiků, a je dobře, že i oni tu jsou, neboť právě oni jsou důkazem a projevem čínorodé přítomnosti Ducha v církvi (srov. 1 K 13,2).

2 POVOLÁNÍ K VYVOLENÍ¹⁶¹

„Boha nikdy nikdo neviděl“ (J 1,18) a celý Starý zákon je plný dokladů o *neviditelnosti* Boha. Mluví například o jeho zjevení v mohutném vichru (srov. 1 Kr 19,11), není možné zahlédnout tvář Boha (srov. Ex 33,11). V Kristu však vstupuje Bůh do lidské existence, do viditelného světa. Ti, kdo Ježíše důvěrně znali mohli hledět na jeho tvář, dotýkat se ho (srov. Ko 1,15; 1 J 1,1-2). Bůh se zjevuje člověku a stává se mu viditelným v Synu (srov. J 14,7-11). Bůh zjevuje člověku svou lásku a umožňuje mu tak pravé poznání Boha. Toto zakoušení Boha v jeho přítomnosti přináší proměnu celého člověka. Poznání skutečnosti, že jsme milováni je něco krásného ale hrozného zároveň, odpovíme-li, už nikdy nepatříme jen sobě (srov. Jr 20,7-

¹⁵⁹ ST. AQUINATIS THOMAE: *Summa Theologiae*, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10. 10. 2011), I-II ot. čl. 1.11.

¹⁶⁰ Srov. BROŽ Prokop: *Nový život v Kristu, v církvi, pro svět. Závěr teologické antropologie*, in: skripta TAnt 4 zaver.doc (15. 1. 2011), 10.

¹⁶¹ BALTHASAR Hans Urs von: *Christlicher Stand, Einsiedeln: Johannes Verlag, 1977, 317-404.*

9).¹⁶² Jeho zkušenost Boha je událostí Božího zjevení v Kristu a poznání Pravdy v milostech Ducha. Změnu člověka na základě zkušenosti můžeme pak pojmenovat odpovědí na povolání (srov. J 15,16).¹⁶³ Odpovědí, která však sama není jen výsledkem vůle, je spoluprací s nabízenou Boží milostí, otevřením se člověka Pravdě. Evangelium jako dobrá zvěst nám přináší svědectví o osobních povoláních Bohem. Bůh volá jednotlivé lidi, které si vyvolil, aby naplnili smysl svého života, který mohou nalézt jen v plánu Boží prozřetelnosti ve světle Pravdy (1 J 5,6).

2.1 Podstata povolání¹⁶⁴

Boží volání se stále ozývá v nitru každého člověka, volání „z nicoty k bytí, pak z konečnosti k věčnosti, ze tmy ke světlu a také na konkrétní cestu za tím světlem“. Volá každého, jedinečně a neopakovatelně, neustále tak člověka vybízí, aby se stal sám sebou. K odpovědi, „zde jsem Pane“ (srov. Iz 6,8), je třeba jisté naladění k Božímu volání, schopnost rozlišení „úrovně a závaznosti“. Pro velmi zkrácený přehled můžeme použít rozdělení do těchto čtyř bodů: „*Povolání z nicoty k bytí a k věčnosti* je neodvolatelným faktem, na který nemá lidská vůle žádný vliv, a vzepření se této danosti je pouze zoufalým gestem bez účinku. *Povolání ze tmy ke světlu*, nebo můžeme říci všeobecné povolání ke svatosti, už není tak fatální. Bůh volá každého člověka, ale ne každý chce slyšet jeho hlas. Zde je výsostné území lidské svobody, kde se rozhoduje o dobru a zlu. *Povolání ke konkrétnímu způsobu života*, jímž se má dojít nejkratší a nejschůdnější cestou k Bohu. Jeho tajemství tkví v naší individualitě, už ne v lidské nebo křesťanské přirozenosti. Zde už se nejedná o rozhodování mezi dobrem a zlem, proto je Boží hlas v této oblasti mnohem jemnější a tišší. Nikdo není nucen jít zrovna nejkratší cestou. Ale ignorováním tohoto volání riskujeme, že budeme bloudit, utrpíme četná zranění a možná se i ztratíme. *Povolání daného okamžiku*. Je to vlastně povolání v nejvlastnějším slova smyslu, protože teprve v něm se realizují všechny předchozí stupně. Jedině přítomný okamžik se všemi jeho dispozicemi a indispozicemi je ten, který je nám dán k našemu posvěcení. Uvažování o minulosti a plány do budoucna jsou užitečné jen do té míry, nakolik ovlivňují naše teď a tady. Ať už to nazveme životem v Duchu, odevzdaností do Boží vůle, poslušností nebo žitím v přítomnosti, stále jde o totéž: vnímat v každém okamžiku

¹⁶² Srov. CAFFAREL Henri: Manželství cesta k Bohu, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2010, 13.

¹⁶³ BROŽ Prokop: Nový život v Kristu, v církvi, pro svět. Závěr teologické antropologie, in: skripta TAnt 4 zaver.doc (15.1. 2011), 1-3.

¹⁶⁴ Srov. PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE: Židovský národ a jeho svatá Písma v křesťanské Bibli, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, 57-59.

Boží hlas a nechat se vést po cestě, kterou připravil Bůh jenom pro mě. Každá moje nevěrnost působí trhlinu v Božím plánu, protože mé místo nemůže zaplnit nikdo jiný.“¹⁶⁵

Povolání člověka Bohem je proto „hluboké tajemství víry“¹⁶⁶ a člověk musí hledat nakolik je podílem Boha a nakolik podílem osobním, či vlivem společenství ve kterém žije. Základem či původcem můžeme označit „toho který volá“ (srov. Ř 9,11; Ga 5,8). Bůh z vlastní vůle si zvolí člověka, „ještě než jsem tě vytvořil v životě matky... znal jsem tě“ (Jr 1,5) a volá ho během jeho existence. Toto povolání je bez ohledu na to v jakém duchovním stavu se člověk nalézá, voláním právě jeho (srov. Ga 1,13-14). Bůh oslovuje člověka „jménem“ (Iz 43,1), tedy v jeho životní situaci, do které jej sám stvořil (Iz 45,4). Bůh svým povoláním obnovuje poznání Boha člověkem, vždyť on již před jeho stvořením jej znal. Jde o vysoce osobní stav a krajně výjimečný, vztah mezi konkrétním člověkem a Bohem, v životě právě tohoto člověka. „Stvořen, aby vykonal něco nebo byl něčím, pro co nebyl nikdo jiný nikdy stvořen. Nezáleží na tom, je-li bohatý nebo chudý, pohrdaný nebo ctěný od lidí. Bůh ho zná a nazývá jej jménem.“ Bůh se sklání k člověku v dialogu a zjevuje mu sebe sama a místo, které mu u sebe a ve svém plánu připravil. Staví člověka před pravdu o smyslu existence celého života (srov. 2 Te 1,11). Volání Boha pak není jednorázovou záležitostí, ale jde o volání v každém okamžiku jeho života, tomu člověku, který neustává na toto volání odpovídat. Zde tak dochází k určitému zrání vědomí člověka, jemnosti ve vnímání nejen volání Boha, ale také potřeb bratří a sester. Jak říká věroučná konstituce *Lumen Gentium*, tento rozhovor začíná v čase a končí ve věčnosti.¹⁶⁷ Patrná je zde i universalita, neboť Bůh volá všechny, ale nejde jen o dar, ale i poslání být obrazem a zjevením jeho lásky ke světu. Povolání tak dostává povahu osobního daru pro obdarování ostatních, což je krásně doložitelné např. na příkladu sv. Pavla (srov. Sk 9,1-19).¹⁶⁸

Otázku povolání je nutno v souvislosti se Starým zákonem položit ve smyslu, zda může být povolán nejen jednotlivec, ale i národ. *Izrael* byl Hospodinem povolán jako lid, ze kterého má vzejít Mesiáš. Celý národ je viditelně povolán Božím vysvobozením z Egypta a darováním země zaslíbené (srov. Ex 6, 6-9). Písmo svědčí o počátcích smlouvy s Hospodinem. Povolává Mojžíše a následně celý jeho lid, jeho potomstvo, proroky a soudce lidu, kteří se mají postavit před svůj lid a proti nepřátelům se slovy „tak praví Hospodin“ (srov. Gn 28,13; Ex 8,16). Ovšem je třeba rozlišit povolání jednotlivce a povolání skrze smlouvu. Tato smlouva je také

¹⁶⁵ Amen. měsíčník pro vzdělávání ve víře, Praha: Krystal, 10 (1997).

¹⁶⁶ PAVEL VI., Poselství k 10. světovému dni modliteb za povolání.

¹⁶⁷ Srov. LG 10.

¹⁶⁸ Srov. odst. CASTAGNETTI C.: Povolání, in: FIORES Stefano de a GOFFI Tullo, Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, 700-701.

sama o sobě Boží výzvou „Slyš Izraeli.“ (srov. Dt 5,1;6,4n). A nejde jen o volání ke službě Hospodinu, ale především o výzvu k srdci člověka.¹⁶⁹ Výzvu k tomuto povolání srdcí nalézáme velmi často právě ve volání starozákonních proroků. Varují lid před způsobem života, kterým porušují smlouvu s Bohem. Připomínají Boží vyvolení skrze smlouvu a napadají zločiny, kterými lid Boha uráží. Často předpovídají hrozné katastrofy, které postihnou celou zemi nebo město jako trest za to čím se provinili, pokud se neobráčí a nebudou činit pokání.¹⁷⁰ K tomuto volání a dá se říci hrozbě ovšem musíme přistupovat v kontextu zkušenosti Božího lidu Staré smlouvy s Božím milosrdenstvím.¹⁷¹

Izrael sám se od počátku lišil od ostatních národů svým pevným přesvědčením, že vše dobré co se mu dostává je dar Boží. Vše je dar jediného Boha, který povolal jejich praotce a dal přísliby do budoucnosti, který ochraňuje svůj lid. Toto povolání však mělo jediný důvod, a ne jen spravedlnost či věrnost, ale Hospodinovu lásku a věrnost svému lidu (srov. Dt 9,6). Jediný Izrael může nazývat svého Boha Otcem, svým Bohem. Veškerá moudrost Izraele není proto považována jen za moudrost lidskou, ale za ustanovenou Bohem. Proto všechny Boží zákony a mravní nařízení musí lid dodržovat „To bude vaše moudrost a rozumnost před zraky lidských pokolení. Když uslyší, všechna tato nařízení řeknou: «Jak moudrý a rozumný je tento veliký národ! Což se najde jiný veliký národ, jemuž jsou jeho bohové tak blízko, jako je nám Hospodin, náš Bůh kdykoli k němu voláme?»“ (Dt 4,6-8). Izrael je povolán být „svatým lidem“ (Dt 7,6;14,2) a již základ tohoto slova vyjadřuje oddělení od toho, co je cizí Bohu. Národ byl uveden do posvátna, jako osobní Boží vlastnictví pod jeho zvláštní ochranou (srov. Ex 19,5; Dt 14,2; Ž 135,4). Proto každé provinění proti zákonu Izraele je považováno zároveň jako provinění proti Bohu. A lid se nechává bezvýhradně vést Hospodinem, Bohem Izraele, který je osvoboditelem ze zajetí egyptského otroctví. Jediný Bůh, který s láskou Otce vychovává svůj lid, pečuje o něj a sklání se k němu v dobách nebezpečí (srov. Dt 6,4).¹⁷² Skutečnost povolání Izraele, jediného národa, neznamená zavržení ostatních národů (srov. Dt 10,14). Bůh nazývá však Izraele „svým prvorozeným synem“, (Ex 4,22; Jr 31,9) což zahrnuje všechny národy do jedné Boží rodiny.¹⁷³

¹⁶⁹ Srov. odst. GUILLET Jacques: Povolání, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, 359.

¹⁷⁰ KOPPOVÁ Johanna: Izraelští proroci, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, 43.

¹⁷¹ Srov. JAN PAVEL II.: Encyklika Dives in misericordia, Praha: Zvon, 1996, 4.

¹⁷² Srov. PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE: Židovský národ a jeho svatá Písma v křesťanské Bibli, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, 42-43.

¹⁷³ Srov. odst. SLÁMA Petr: „Povstane z trůnu soudu a posadí se na trůn milosti“, in: KARFÍKOVÁ Lenka a DUS Jan A.: Milost v antické, židovské a křesťanské tradici, Universita Palackého v Olomouci, Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2008, 78-80.

2.2 Zkušenost vyvolení

Vyvolení Bohem často vylučuje ze společenství blízkých. Neboť být vyvoleným znamená nastoupit na cestu, která je jiná. Znamená to být v jiné a zvláštní situaci, než ostatní. „Skutečnost sama je v Izraeli tak stará, jako národní existence Hospodinova lidu; je neoddělitelná od smlouvy, která dodává Izraeli jeho jedinečnost (mezi ostatními národy) i vnitřní vznešenost (vyvolení Bohem)“.¹⁷⁴ Pokud se podrobněji podíváme na vyvolení ve Starém zákoně, jde vždy o naplnění určitého povolání. Bůh ve své všemohoucnosti a vševědoucnosti volí člověka pro záměr spásy lidstva, který pozvedá člověka z jeho ubohosti.¹⁷⁵ Bůh volá člověka do společenství se sebou k službě, splnění úkolu. Zřetelně je zde tedy vidět osobní prvek v celém plánu Boží spásy. Bůh nechce jen spasit svět, ale chce spasit každého konkrétního člověka. Odpověď člověka představuje akt poslušnosti a odhodlanost víry k Boží vůli, což ovšem předpokládá také neochvějnou důvěru v Boží prozřetelnost. Stejně jako je rozličná povaha povolání a povolaných, liší se také odpovědi. Mnozí nepochopili a selhali. Najdeme proto příklad okamžité odpovědi (srov. Iz 6,8), váhání (srov. Jr 1-6), ale také bláhový útěk před Božím voláním (Jon 1,3).

K pochopení Božích záměrů s člověkem je nezbytná zkušenost s přítomností Boha a s jeho vyvoláním.¹⁷⁶ Lidská perspektiva je již od narození velmi limitována následky dědičného hříchu. Možnost pochopit přirozené zjevení Boha ve stvoření je velmi omezená a člověk stále upadá do omylů. K tomu mnohdy chybí vzdělání, nadání, čas nebo i jen zájem o poznání pravdy, nalézat odpovědi v tvorstvu a dějinách. Boží sdělení ve svědomí člověk jako těžko srozumitelná nahrazuje přáním své vůle. Člověk ve svém srdci plném temnoty proto volá po tom, aby mlčící Bůh promluvil, jak říká i sv. Pavel „celým tvorstvem jde jediný vzlyk a všechno tvorstvo svírá bolest“ (srov. Ř 8,22). Povolání ve křtu dává člověku naději a sílu tento limit dále překonávat.¹⁷⁷ Lidský svět staví ve své pýše pomníky pomíjivosti a zásah čistoty daru milosti Boží může vzbuzovat negativní reakce jako závist nebo pýchu s pocitem nadřazenosti. Ale svět je také místem, do kterého se narodil Mesiáš. Slovo vyvolení však vůbec neznamená ty co jsou nejlepší, nejstatečnější či nezkušenější. Tak Mojžíš sám nežije mezi svým lidem, dokonce je vychováván jejich zotročiteli a přesto se má stát vůdcem celého

¹⁷⁴ GUILLET Jacques: Vyvolení, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, 573.

¹⁷⁵ Srov. PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE: Židovský národ a jeho svatá Písma v křesťanské Bibli, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, 50-51.

¹⁷⁶ Srov. PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE: Židovský národ a jeho svatá Písma v křesťanské Bibli, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, 37-38.

¹⁷⁷ Srov. LANG Albert: Kristus vrchol zjevení, Olomouc: Velehrad, 1993, 90-91.

Izraele (srov. Ex 4,1). Zdánlivě nepochopitelně si Bůh vybírá často slabé, vzpomeňme na nárek a úlek mladého Jeremiáše „vždyť jsem jen chlapec“ (srov. Jr 1,6). Nejmladší a nejslabší, syn Jišaje David je pomazán Samuelem na krále celého Izraele. Jako malý hoch se postaví Goliášovi jen s prakem proti zbroji (srov. 1 S 16,11-13). A přesně tak se člověk znenadání ocitá před Boží výzvou, která naprosto bortí vše, co je v jeho životě běžné. Jde o úkoly, které přesahují síly a vědomosti. Úkol, na který vše uvnitř odpovídá „to ne Pane“ a přesto vše (úzkost, pláč i vzdor) ví, že nemůže v souladu se svým pravým já říci ne. Nejde však o nemožnost říci ne, protože Bůh skrze svobodu člověka vždy dává možnost odmítnout.¹⁷⁸

Život staví každého jedince před nutnost sebevyjádření v souladu s jeho jedinečností a neopakovatelností, zde však naráží na skutečnost jisté nezbytné závislosti na ostatních. Snaha o seberealizaci v dějinách lidstva nachází podobu v náboženském řešení. Pocit neporozumění od svého okolí, naléhavé volání po cestě kamsi. Vyrůstá tak potřeba oddělit se od ostatních a prostřednictvím askeze, modlitby a meditace dojít vyššího poznání.¹⁷⁹ Důležitá je zde i skutečnost, že - podle sv. Terezie - jedna věc je přijmout od Boha milost, jiná pak poznat, že je to milost, a ještě jiná umět vyjádřit, v čem spočívá.¹⁸⁰ Těmito slovy Sv. Terezie od Ježíše upozorňuje na pomyslné tři fáze Božího povolání a realizaci odpovědi člověka. I když zásadním je jistě první bod, tedy chvíle, kdy člověk milost vyvolení přijme, důležitá a určující je také spolupráce člověka. Bez ní by člověk těžko hledal sám odvahu vykročit na cestu služby, ke které Bůh člověka volá. Sv. Terezie mluví o jedné z cest, a to cestě modlitby a pohrdnutí všemi věcmi světa. Neznamená to však, že by všechny věci světa byly špatné, ale prostou skutečnost, že nic stvořeného se nemůže s Bohem a milostí zakoušení jeho přítomnosti srovnat. Zkušenost osobní blízkosti Boha jeho vyvoleným služebníků svou totalitou vylučuje možnost pozornosti k něčemu či někomu jinému. „Jde o druh milosti, jíž Pán vyznamenává duše, radost, jež převyšuje jakoukoliv lidskou představu.“¹⁸¹ Člověk se stává téměř cizincem ve svém domě a není pro něho cesty zpět, musí opustit vše co bylo - pro Toho „který jest“ (srov. Ex 3,14). Nutno je poznamenat, že ne všem se dostává takto osobního povolání přímo samotným Bohem. Ve Starém zákoně jsou např. králové pomazáni proroky ke své službě, kněží se ke službě rodí v příslušnosti ke kmeni Levi. Všichni jsou tedy povoláni, ale jen někteří vyvoleni (srov. Mt 22,1-14). Jde o velké tajemství. A odpovědnost o to větší ze

¹⁷⁸ Srov. odst. GUILLET Jacques: Povolání, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, 358.

¹⁷⁹ Srov. ŠPIDLÍK Tomáš: O povolání. Několik užitečných úvah, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011, 12-17.

¹⁸⁰ SV. TEREZIE od Ježíše: Život, Vimperk: Nakladatelství tiskárny Vimperk, 1991, 139.

¹⁸¹ SV. TEREZIE od Ježíše: Život, Vimperk: Nakladatelství tiskárny Vimperk, 1991, 234.

strany těch co byli povoláni: „...kdo více dostal, od toho se bude více požadovat“ (srov. L 12,48).

Posledním prorokem Starého zákona se někdy nazývá *Jan Křtitel*, který je sám tajemně vyvolen Bohem již od svého zrození. Jeho matka Alžběta, je neplodná přes své stáří porodí dítě. O něm pak je prorokována radostná zvěst jeho otci Zachariášovi: „Mnohé ze synů Izraele obrátí k Pánu jejich Bohu; [...] aby obrátil srdce otců k synům a vzpurné k moudrosti spravedlivých“ (L 1,16-17). A Jan skutečně jde cestou Boží, od mládí žije v drsné poušti a učí své učedníky, které kolem sebe shromáždil, modlitbě a postu (srov. Mk 2,18).¹⁸² Nekáže v chrámu, ale jeho kázání vyvádí lidi ven na poušť, volá je z jejich hříchu k pokání. Svým neúprosným kázáním, podloženým obrazem drsného života v poušti, staví jasné zrcadlo všem, kdo si myslí, že obrácení nepotřebují.¹⁸³ Ve svém kázání nazývá i samotné farizeje a saducee „pokolením zmijí“ (srov. Mt 3,7; Lk 3,7), těmi, kdo jsou naplněni hříchem jako jedem.¹⁸⁴ Ovšem bylo by nesprávné považovat sv. Jana Křtitele jen za proroka, protože i podle samotných slov Zachariášových (srov. L 1,76;20,6; Mt 11,11; J 1,21) je hlavně Ježíšovým předchůdcem. Je to také on, jímž začíná evangelium (srov. Sk 1,22; Mk 1,1-4). Sv. Jan Křtitel je skutečným svědkem a předchůdcem připravujícím cestu Páně. Plní co Bůh žádá, a svědčí o příchodu Mesiáše, Božího Syna na svět. Tak dochází k připravení cesty a předzvěsti umučení Syna člověka. Ke svědectví Pravdě (srov. J 5,33), ohlášení příchodu Mesiáše, který je naplněním všech příslibů Starého zákona. Protože nastal den, kdy lid bude volat po obrácení srdce jako po milosti. „Obrat' mě, chci se vrátit vždyť ty Hospodine, jsi můj Bůh“ (Jr 31,18). Volání, které je pokornou prosbou, jež bude Hospodinem vyslyšena a bude tak obnoven zákon, nyní již ne v kamenných deskách, ale „zákon vepsaný do srdcí“ (Jr 31,33). V srdcích, která poznávají svého Hospodina, který splní příslib: „Oni budou mým lidem a já jim Bohem, neboť se ke mně obrátí celým srdcem“ (Jr 24,7).¹⁸⁵

Po uvěznění Jana Křtitele přichází z Galileje Ježíš Nazaretský a začíná svou kazatelskou činnost slovy: „Naplnil se čas a přiblížilo se království Boží. Čiňte pokání a věřte evangeliu“ (Mk 1,15). Přináší Izraeli poselství o lásce Boha k lidu, který je povolán k účasti na Božím království. Káže o radosti, kterou přináší. Došlo k naplnění plného zjevení Boha Izraele

¹⁸² Srov. LACAN Marc-François: Jan Křtitel, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, 149.

¹⁸³ Srov. PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE: Židovský národ a jeho svatá Písma v křesťanské Bibli, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, 90-92.

¹⁸⁴ KOPPOVÁ Johanna: Izraelští proroci, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, 206.

¹⁸⁵ Srov. CAMBIER Jules & LEÓN-DUFOUR Xavier: Milosrdenství, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, 151.

v jeho Synu - Kristu, k uzavření nové smlouvy, kterou zapíše Bůh do jejich srdcí, nové úmluvy uzavřené krví Krista (srov. 1 K 11,25). Království Boží se přiblížilo, jenže nejde o nějaké království, které je územím někde, či o království nějaké vlády, ale On sám je královstvím. Jde o Boží přítomnost mezi lidmi, o samotného Božího Syna.¹⁸⁶ Volí si dvanáct učedníků (srov. Mk 1,16-20;3,13-14) a povolává další, aby jej následovali. Ježíš vyzývá apoštoly, aby zůstali s ním (Mk 3,14) a sdíleli jeho poslání. Modlí se za ně k Otci: „Dal jsem jim poznat tvé jméno a dám poznat, aby láska, kterou jsi mě miloval, byla v nich, a abych byl i já v nich“ (J 17,26). Výzva Boží a povolání k osobnímu poslání je totiž vždy v první řadě založena na intimním a věrném spojení s Bohem.¹⁸⁷

Protože povolání a výzva k následování je ústředním bodem Ježíšova působení¹⁸⁸, zůstává také ústřední myšlenkou křesťanství. Dialogem mezi Boží iniciativou a odpovědí člověka. Církev následuje Pána a dále apoštoly a hlásá povolání k Božímu lidu, ke kterému vede cesta osobního rozhodnutí (srov. Sk 2,40). Apoštol Pavel ve svém kázání označuje křesťany za „povolání ke svatosti“ (srov. Ř 1,7). Tato povolání však zůstávají také nevyslyšena, a těm, kteří odmítli, patří slova o nezbytnosti totality v přijetí povolání, nemožnosti „ohlížet se zpět“ (srov. L 9,57-62).¹⁸⁹ Pavel upozorňuje obec věřících v Korintě ve svém dopise na nutnost služby právě v postavení, ve kterém byli povoláni (srov. 1 K 7,20). Člověk má usilovat a nacházet sebe sama ve službě, v ní poznávat vlastní přirozenost. A někde v hloubce vlastního poznání nalézat obraz Obrazu Otce, jímž je Syn. Nalézat obraz, který člověk nechává v sobě samém zrcadlit, aby byl skrze něj viditelným i pro vnější svět.¹⁹⁰ Jde o vnitřní změnu, která dává moc milostí Boží proměnit i svět vnější, jde o základní vztah k pomíjejícímu. Život v Duchu, který působí ve všech pokřtěných, silou a pomocí přibližuje křesťana k Bohu a dorůstání k Božímu synovství. Celá církev je proto s Duchem Svatým celým tělem Kristovým „eklesia“ (tzn. povolání - vyvolání).¹⁹¹

¹⁸⁷ Srov. BENEDIKT XVI.: „Povolání ve službě společenství“. Poselství k XLIV. Světovému dni modliteb za povolání ze dne 29. dubna 2007.

¹⁸⁸ Srov. JAN PAVEL II.: Posynodální apoštolská adhortace *Pastores dabo vobis* O výchově kněží v současných podmínkách, Praha: Zvon, 1993, 70-74.

¹⁸⁹ Srov. odst. GUILLET Jacques: Povolání, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, 359-360.

¹⁹⁰ VENTURA Václav: Milost v pojetí prvních mnichů. Antonínovy dopisy, in: KARFÍKOVÁ Lenka a DUS Jan A.: Milost v antické, židovské a křesťanské tradici, Universita Palackého v Olomouci, Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2008, 183.

¹⁹¹ Srov. odst. GUILLET Jacques: Povolání, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, 360.

2.3 Podstata vyvolení

Hospodin zachovává smlouvu, závazek daný otcům, které vyvedl z Egypta. Hospodin, který „přilnul k vám a vyvolil si vás“ (srov. Dt 7,7).¹⁹² Kniha Deuteronomium výslovně říká důvod a podstatu vyvolení lidu Hospodinem: „...protože vás Hospodin miluje“ (Dt 7,8). Podstatou veškerého vyvolení je tedy láska, ne zásluha či výjimečnost té dané osoby, národa. Boha k jeho vyvoleným proto váže úzký vztah, který sám nelze vysvětlit ani si zasloužit. Člověk je tedy zvláštním „vlastnictvím“, „svatým lidem“ a synem a dcerou milujícího Boha (srov. Dt 14,1-2), zvláštní příbuzenství jako důsledek Božího vyvolení. „V tom je láska: ne že my jsme si zamilovali Boha, ale že on si zamiloval nás“ (1 J 4,10). Apoštol Jan uvádí nezištnost lásky Boha na jednoduché rovnici. Člověk miluje, protože je milován, ale Bůh miluje ze sebe sama, ze své podstaty, protože Bůh sám je Láska (srov. 1 J 4,16).¹⁹³ Nebo také slovní hříčka: Bůh je Láska s velkým El (srov. 1 J 4,19;4,16).¹⁹⁴

V Boží lásce máme tedy původ vyvolení, a budeme-li hovořit o cíli, bude třeba vycházet z jednoduché danosti, že milující vždy usiluje o co největší blízkost předmětu své lásky. Lid a člověk se má stát svatým stejně jako jeho Bůh a Otec. Můžeme tedy pokládat skutečnost oddělení pro Hospodina za cíl a zároveň prostředek vyvolení. Jde o oddělení národa Izraele, oddělení proroků a oddělení celého svatého lidu (církve), nad všechny národy. Ten pak rozličnými způsoby svědčí (povahou jednotlivého vyvolení) o velikosti a štědrosti Boha, má šířit jeho jméno a rozmnožovat tento svatý Boží lid.¹⁹⁵

2.4 Eschatologické vyvolení

Zvláštním vyvolením je jediný vyvolený posvěcený samým Bohem - jeho Syn, Kristus.¹⁹⁶ „Jediným skutečným lékařem je Kristus, po němž lidstvo toužilo. Přišel v realitě lidství a lidské bídy, podstoupil utrpení a smrt.“¹⁹⁷ Právě v něm a skrze něj je člověk vyvolen ještě

¹⁹² Srov. PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE: Židovský národ a jeho svatá Písma v křesťanské Bibli, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, 65-72.

¹⁹³ LG 42.

¹⁹⁴ Srov. odst. GUILLET Jacques: Vyvolení, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, 574-575.

¹⁹⁵ Srov. odst. GUILLET Jacques: Vyvolení, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, 575.

¹⁹⁶ Srov. LG 39-40.

¹⁹⁷ VENTURA Václav: Milost v pojetí prvních mnichů. Antonínovy dopisy, in: KARFÍKOVÁ Lenka a DUS Jan A.: Milost v antické, židovské a křesťanské tradici, Universita Palackého v Olomouci, Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2008, 184.

před stvořením světa, aby byl svatým a bez poskvrny před jeho tváří (srov. Ef 1,3-14).¹⁹⁸ „Je prostředníkem nové smlouvy, aby ti, kdo jsou od Boha povoláni, přijali věčné dědictví, které jim bylo zaslíbeno – neboť jeho smrt přinesla vykoupění z hříchů, spáchaných za první smlouvy.“ (srov. Žd 9,15) Ježíš naplňuje dílo Boha a k němu je také vztaženo celé vyvolení Izraele (srov. L 24,27).¹⁹⁹ Dovršení svého díla Ježíš naplňuje ve společenství „těch které si sám vyvolil“ (Mk 3,13), dvanáct učedníků, kteří představují nový lid. „Který se rodí skrze Ježíšovo vyvolení, (srov. L 6,13; J 6,70), navazující na vyvolení Otcem (J 6,37;17,2) pod vlivem Ducha (Sk 1,2).“²⁰⁰ Ježíš sám si volí své svědky, na kterých staví církev. Přistupuje k člověku s osobním vyvolením, aby bylo naplněno a dovršeno jeho dílo. Skutečnost, že Kristovo vyvolení naprosto vybočuje z lidských měřítek je doloženo mnoha případy v Písmu. Současně tuto skutečnost dokládá i život církve v prvních staletí. Jsou plná jeho osobních povolání pro vyvolení k službě na díle Božím.²⁰¹ Z dokladů Písma lze uvést např. vyvolení Matěje (Sk 1,24), Pavla (Sk 9,14), nebo sv. Magdalény (srov. L 8,2). Díky předávané milosti vyvolení pokračuje Boží vyvolení dále od apoštolů v církvi skrze svěření posláním, poprvé udělené sedmi jáhnům (srov. Sk 6,5). Znamením předání posláním k službě se dodnes používá vkládání rukou. Což mimo jiné je znamením předávané milosti, která sama je neviditelná. Současně však je potvrzením vyvolení Božího a viditelným znamením působení Ducha v lidu Božím (srov. Sk 6,3). Společenství Božího lidu přes vnitřní různost jejich zaměření je znamením vyvolení celé Kristovy církve. A stejně tak víra člověka, jako odpověď na lásku Boha, je skutečností, kterou nelze vysvětlit ani postihnout v rovině lidské přirozenosti. Je proto trvalou známkou trvajících Božího vyvolení (srov. Sk 15,7).

2.5 Odmítnutí vyvolení

Stejně jako v Písmu, tak i ve slovech samotného Krista nalzáme mnoho odkazů na vyvolené, nalzáme také skutečnost, slova, která nelze přehlédnout. Jde o slova se stejnou vahou řečena o těch co „nebudou pozváni“ (Mt 22,14), nebo ti co „nebudou vyvoleni“ (Mt 24,22). Davidův žalm mluví o těch, co budou moci pobývat v Hospodinově stanu, na svaté hoře, jako o těch co jednají spravedlivě, hledají pravdu, nepomlouvají a pohrdají tím, kdo je hoden zavržení (srov. Ž 15,1-4). Kniha Sirachovcova označuje počátek zavržení v zatvrzelosti a pýše, která je

¹⁹⁸ Srov. PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE: Židovský národ a jeho svatá Písma v křesťanské Bibli, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, 37-39.

¹⁹⁹ Srov. SLÁMA Petr: „Povstane z trůnu soudu a posadí se na trůn milosti“, in: KARFÍKOVÁ Lenka a DUS Jan A.: Milost v antické, židovské a křesťanské tradici, Universita Palackého v Olomouci, Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2008, 78-80.

²⁰⁰ Srov. odst. GUILLET Jacques: Vyvolení, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, 576.

²⁰¹ Srov. LG 41.

opakem bázňě před Hospodinem a počátkem přijetí u Boha (srov. Sir 10,21). V Novém zákoně píše Lukáš o posuzování druhých „Nesudte, a nebudete souzeni; nezavrhuje a nebudete zavrženi“ (L 6,37). Člověk sám je tedy příčinou ztráty svého vyvolení. Bude-li konat zlo, nebude uschopněn k tomu přebývat s Bohem. V Ježíši Kristu se dostává vyvolení všem národům, všem je dáno poslání v naději a zaslíbení (srov. Ef 1,11-14). Člověk však stále má možnost hřešit, i když poznal pravdu a byla za něj dána oběť Syna, odmítá pravdu a tím i své vyvolení. Tím však „na sebe člověk svolává soud Vyvoleného, který se ke svému vyvolenému nezná: «Neznám vás..» (Mt 25,12; Žd 10,26-31)“²⁰² Neustále je tedy nutné, aby člověk rozlišoval a naslouchal Božímu volání, protože to nekončí dokud je svět v čase. Stále by měl člověk pamatovat, že je jen hříšník a důvěrou čelit i utrpení „obrácení a každodenního kříže“.²⁰³

3 ŽIVOTNÍ STAVY

Křesťanství učí o zdokonalení člověka v jednotě s Bohem a výjimečném poslání, které je určeno právě jen jemu. „Proto volba vlastního povolání patří k základním lidským a náboženským otázkám každého člověka.“²⁰⁴ V antice filosofové řadili význam slova povolání do dvou kategorií - námahu lidských rukou (*praxis*) a intelektuální činnost (*poiesis*) neboli také duchovní. Člověk se skládá z duše a těla, učitelé církve pak přidávají třetí nezbytný prvek: Ducha Svatého, který prostřednictvím své milosti do nás vstupuje. Křesťan proto jakoby dosahoval třetího rozměru, těla, duše a Ducha Svatého. Proto jakákoli práce křesťana byť i manuální je zároveň duchovní činností, v které působí božská síla a činnost Ducha Svatého. Sv. Pavel sám dosvědčuje slovy: „Milostí Boží jsem to, co jsem“ (1 K 15,10). Jde-li tedy o rozhodnutí k nějakému povolání, není určující povaha této činnosti, ale milost, kterou k této činnosti byl člověk povolán a vyvolen Bohem. I zde je však klíčovým bodem svoboda k spolupráci s tímto vyvolením. Zvláště to platí pro volbu životního stavu, kde duchovní povolání např. kněžství nezbytně předpokládá Boží povolání.²⁰⁵

²⁰² GUILLET Jacques: Vyvolení, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991, 576.

²⁰³ Srov. odst. CASTAGNETTI C.: Povolání, in: FIORES Stefano de a GOFFI Tullio, Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, 708-709.

²⁰⁴ ŠPIDLÍK Tomáš: O povolání. Několik užitečných úvah, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011, 13.

²⁰⁵ Srov. odst. ŠPIDLÍK Tomáš: O povolání. Několik užitečných úvah, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011, 12-17.

Ve společenství církve existují různá Boží povolání, která jsou ve vzájemném vztahu. Ta dávají vznik tzv. životním stavům ve kterých se tato povolání realizují. Jen velmi zkráceně je možno si připomenout, že již v dobách první církve byly skupiny věřících, které v rámci společenství vymezovala povaha jejich služby pro toto společenství.²⁰⁶ Kromě skupin vykonávajících určitou službu v rámci církve vznikají i skupiny věřících: zasvěcené panny a vdovy, první podoby mnišství. Určité vydělení těchto skupin z jednoho společenství církve (asi od 5. stol.) však najednou jakoby rozeznávalo „dva typy“ křesťanů. Těch opravdovějších a obyčejných, rozdíl se hlavně týkal zachovávání evangelijních rad, kdežto obyčejní laici žijí pouze podle příkázání. Řeholní život se proto stává na staletí křesťanským ideálem a návrat k správnému chápání jednoho společenství, ač různých povolání a životních stavů, dochází až během 19. a 20. století.²⁰⁷

Svátostí křtu byli všichni, co přijali své povolání stát se Božími dětmi, vtělení do Krista, stali se tak současně Božím lidem. Křesťané ve svém životě následují Krista, jsou trvalou součástí jeho těla a svou sílu čerpají z jeho Ducha. Jejich duchovní život vykazuje *synergii* (součinnost) božského a lidského, neboli jednotu zbožštěné přirozenosti.²⁰⁸ A právě jednota je něco, co církev již na počátku dostává do vínku od Krista, ale sama církev – Boží lid se za ni musí modlit, opatrovat ji a zdokonalovat. Zkráceně se dá říci, že to co rozděluje, není z Krista, a on sám prosí Otce za jednotu svých učedníků: „Ať všichni jsou jedno. Jako ty, Otče ve mně a já v tobě, ať i oni jsou v nás...“ (J 17,21). A církev tak je jednotou, jedním tělem Kristovým, která však zahrnuje mnoho údů, každý tedy tvoří část celku (srov. Ř 12,5).²⁰⁹ Jednota těch co byli Kristu svěřeni a zůstávají ve světě, aby byli učiněni jedním, tak jako Otec i Syn a Duch Svatý (srov. J 17,11).

Je jen jedno Kristovo mystické tělo – Boží lid, ale má mnoho údů, které se vzájemně odlišují. A právě tato odlišnost je nesmírně důležitá, apoštol Pavel mluví o vzájemné odlišnosti, aby jednota byla živá, pro základní strukturu církve „podstatné úřady“ (srov. 1 K 12,4). Ježíšovy nároky na vnitřní radikalitu jsou velké. Díky této radikalitě však je možné obrácení vyvoleného národa, a to v následování a bezpodmínečném zanechání všeho (srov. Mk 2,14). Člověk musí vše složit Ježíšovi k nohám a následovat jej aniž ví kam jeho cesta povede (srov. J 1,39). Na tuto cestu se vydali apoštolové, a zcela jistě nemůžeme mluvit o promyšleném souhlasu. Jde o souhlas v linii s Mariiným ANO, kterým se završuje

²⁰⁶ Srov. LG 28.

²⁰⁷ Srov. odst. KOHUT Pavel Vojtěch: Zasvěcený život a křesťanské duchovní stavy, in: MKR Communio 3-4 (2004), 249-250.

²⁰⁸ ŠPIDLÍK Tomáš: O povolání. Několik užitečných úvah, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011, 25.

²⁰⁹ Srov. KKC 820-821.

Abrahamova víra, naplňuje se smlouva s lidem Izraele a do srdcí vyvoleného národa je zapisována nová smlouva (srov. Jr 31,31-33). Smlouva vyvoleného národa, o níž již v kumránských rukopisech je řečeno, že „vstup do smlouvy je vstupem do milosti“.²¹⁰

Celá Kristova církev vědomě následuje Ježíšovo utrpení a spolupodílí se na něm. Nejde tedy jen o následování zvnějška, ale o zahrnutí každého utrpení církve (tedy i každého jednotlivce) do jeho oběti přinesené na kříži. On sám předem vědomě každé pravé utrpení své církve do oběti kříže zahrnul, tedy ne na základě naší snahy, ale skrze svou vlastní milost. Mluvíme o utrpení a bolesti věřících jakou zakoušejí před jeho křížem. Pláč Marty a Marie u Lazarova hrobu (srov. J 11), hrůzné utrpení těch co Ježíše milovali pod křížem, ale i Petrovy slzy spolu vytvářejí obraz církve. Z tohoto nelidského utrpení dané oběti se rodí „existenciální spoluobětování i funkcionální pověření, předané Janovi – knězi, aby tuto smírnou událost „na památku“ v církvi opakoval.“²¹¹ Předpokladem pro takovéto zřeknutí se sebelásky je právě skutečnost přítomnosti lásky k Pánu. Místo v srdci, které bez přetvářky může k tomuto zřeknutí se sebe dát souhlas spolu s těmi, kdo stojí pod křížem.²¹² Sv. Pavel v listu Galaťanům s odkazem na svůj životní příběh říká: „Jsem ukřižován spolu s Kristem, nežiji již já, ale žije ve mně Kristus“ (Gal 2,20). Svým zřeknutím se přijímá poselství, které mu bylo svěřeno jako vnitřní zcela osobní a objektivní událost. Jde o milost, změnu subjektu, kterou nikdo nemůže sám od sebe provést.²¹³

Přivtělení ke Kristu však také znamená nejen jednotu všech, ale pro každého z nich současně individuální účast na jeho úradě kněžském, prorockém a královském. Toto znovuzrození pak představuje skutečnou rovnost co do důstojnosti i činnosti.²¹⁴ Jde tedy o rovnost, ale zároveň různost služeb. „V církvi jsou různé služby, ale jedno poslání. Nástupci apoštolů mají úkol učit, posvěcovat i řídit Boží lid jménem a mocí Krista. Kdežto laici jsou všichni, kteří nezastávají v církevní hierarchii nějaký úřad, kteří plní v církvi i ve světě svůj podíl na poslání celého Božího lidu.“²¹⁵

²¹⁰ Srov. DUŠEK Jan: Milost v kumránských rukopisech, in: KARFÍKOVÁ Lenka a DUS Jan A.: Milost v antické, židovské a křesťanské tradici, Universita Palackého v Olomouci, Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2008, 46.

²¹¹ BALTHASAR Hans Urs von: Oběť, která nic nestojí?, in: MKR Communio 2 (2006) 148.

²¹² Srov. odst. BALTHASAR Hans Urs von: Oběť, která nic nestojí?, in: MKR Communio 2 (2006) 143-148.

²¹³ Srov. BROŽ Prokop: Církev působí eucharistii, eucharistie působí církvi, in: MKR Communio 2 (2006) 182-183.

²¹⁴ Srov. KKC 871-873.

²¹⁵ Srov. AA 2.

Praktické uspořádání církve je na jedné straně výlučně hierarchické a na druhé straně je to cesta společného či všeobecného kněžství. Podstatou společného kněžství je svátost křtu, jehož „nositelé jako oběť nepředkládají nějakou rituální obětinu, ale sami sebe“²¹⁶. Tato oběť je vyjádřením skutečnosti, do níž vstupuje Bůh jako přijímající oběť přinášenou člověkem. Jde o dva aspekty oběti, materiální a duchovní (neviditelná) skutečnost obětovaná Bohu. „To ovšem neznámá, že by toto laické kněžství bylo něco individuálního - naopak není možné tohoto kněžství ani dosáhnout ani je vykonávat leda v organické jednotě s celým společenstvím.“²¹⁷ Zastavíme-li se nad vzájemným vztahem všeobecného a hierarchického kněžství, jistě bude dobré si připomenout i výrok II. vatikánského koncilu: „Všeobecné kněžství věřících a kněžství služebné čili hierarchické se sice od sebe liší podstatně, a ne pouze stupněm. Přesto však jsou ve vzájemném vztahu, neboť jedno i druhé – každé svým vlastním způsobem – má účast na jediném kněžství Kristově.“²¹⁸ Podstatné pro tento vztah je jedinečnost Kristovy kněžské služby – tedy skutečnost, že Ježíš je jediný kněz identický s obětovaným darem. Tím navždy převyšuje jakékoliv jiné kněžství, jeho oběť je dokonalá jako je dokonalý velekněz, který ji přináší. Eschatologická podstata jeho kněžské služby zaručuje pozdvižení oběti až k Bohu Otci, což zároveň znamená pro člověka otevření přístupu k Bohu do jeho přítomnosti. Člověk se proto může spojit s Bohem jen skrze Kristovu oběť – skrze jeho kněžství, může přistoupit k němu svobodným sebedarováním v lásce.²¹⁹

Abychom se mohli věnovat jednotlivým životním stavům, je nezbytné utřídit si základní hierarchii církve, tak jak byla předávána a dotvářena od dnů samotných apoštolů. „Realizaci všeobecného kněžství umožňuje činný moment církve, tedy hierarchie ustanovená samotným Kristem.“²²⁰ Společenská povaha lidské existence dává možnost posuzovat i moc, která je v lidu, tedy zaměřit ji směrem ke konání dobra právě ve prospěch společenství. V církvi je proto moc propůjčována a spravována v rámci hierarchických stupňů a tak slouží pro dobro celé církve. Uplatnění demokratických principů v církvi je vyloučeno již základní skutečností, že nejde o správu a rozdělení vlastních dober, ale o pravdu Evangelia Ježíše Krista. „Pravdu, která jako odjinud přicházející veličina člověka osloví, ale současně vyvlastní. Nejde tedy o to, aby církev spravedlivě rozdělila podíly na společných produktech recipovala a chránila odpovídající práva jednotlivců i celku, ale spíše se stará o to, aby stále předkládala vhod či

²¹⁶ ST. AQUINATIS THOMAE: Summa Theologiae, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10. 10.2011) , III. q. 82 a. 1 arg. 2.

²¹⁷ Srov. LUBAC Henri de.: Meditace o církvi, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, 66.

²¹⁸ LG 10.

²¹⁹ Srov. odst. MOHELNÍK Benedik: Vztah obecného a služebného kněžství, in: Salve.Revue pro teologii a duchovní život, Praha: Krystal OP, 2 (2010), 95-98.

²²⁰ Srov. RATZINGER J.: „Demokratisierung der Kirche?“, in: RATZINGER J., MAIER H.: Demokratie in der Kirche. Möglichkeiten und Grenze, Limburg-Kevelaer: Lahn-Verlag, 2005, 19.

nevhod nezadatelné Slovo Boží všem lidem, a tím jim ukazovala sálem živou naději“.²²¹ Církev tak neodkazuje sama na sebe, ale na Boha a poslání přijaté apoštoly od Krista – tedy poslání, která zakládá hierarchické kněžství. Toto je nositelem autority, zůstává vždy také tím, kdo tuto moc pouze spravuje a odkazuje jí na toho komu je určena: „Kdo je mezi vámi největší, buď jako poslední, a kdo je v čele, buď jako ten, který slouží“ (L 22,26).²²² Jedním ze základních důvodů, proč musí být v církvi hierarchie, je skutečnost, že v církvi existuje služba. Sám Ježíš vysvětluje učedníkům, že on sám přišel sloužit a ne si nechat sloužit (srov. Mt 20,28). A stejně tomu má být i v jeho církvi, tak jak ji předal svým učedníkům. Hierarchické kněžství má úkol dovést Boží lid, který je naplněný dary a charismaty, ke spojení v Kristově oběti uskutečňované v eucharistii. „Církev sama se noří do Kristovy oběti a nechá se v Kristu a spolu s ním obětovat.“²²³ Služba církve ve jménu zvěstovaného evangelia vede až ke krajnosti vydání se - stejně jako náš Pán - „jako výkupné za mnohé“ (srov. Mt 20,28). A velkým omylem trpí ten, kdo by se domníval, že jde o následování v pýše na svůj úřad, titul či nadřazené chování k lidu. Cesta Kristova je jen skrze pokoru v slzách a zkouškách, které pokládáme jako svou oběť na „dřevo kříže“ (srov. Sk 20,19). Služba v církvi je tedy nedílnou součástí poslání předaného Kristem jeho církvi, ovšem Kristus předal také pravomoc svým vyvoleným. Jde o posvátnou moc, kterou jeho služebníci slouží svým bratřím, aby všichni, kteří patří do Božího lidu, dosáhli spásy.²²⁴ Z toho vyplývá, že nikdo nemůže hlásat víru sám jen ze svého rozhodnutí, ale jen ten, kdo byl uveden do moci Božího Syna (srov. Ř 1,1). Pravomoc předávat tuto posvátnou moc pak přísluší jen služebníkům milosti, kteří ji sami obdrželi od Krista, a to biskupové a kněží zmocnění jednat v osobě Krista, jáhni moc sloužit Božímu lidu spolu s biskupem a jeho kněžími. Získávají svobodu ode všeho ve vydání sebe a všeho ve jménu Krista. Pro službu druhým zotročí sebe, za jejich svobodu od hříchu (srov. 1 K 9,19).²²⁵

3.1 Milost jako základ laického stavu

Označení slovem laik jsou v dokumentech II. vatikánského koncilu *Lumen gentium*, označení všichni, kdo jsou pokřtěni a jsou součástí církve, ale nejsou členy duchovního a řeholního stavu. Jsou součástí Božího lidu a podílí se na poslání křesťanů ve světě. Svým křtem byli

²²¹ RATZINGER J.: „Demokratisierung der Kirche?“, in: RATZINGER J., MAIER H.: *Demokratie in der Kirche. Möglichkeiten und Grenze*, Limburg-Kevelaer: Lahn-Verlag, 2005, 19.

²²² Srov. BROŽ Prokop: Církev působí eucharistii, eucharistie působí církvi, in: *MKR Communio 2* (2006) 190.

²²³ BROŽ Prokop: Církev působí eucharistii, eucharistie působí církvi, in: *MKR Communio 2* (2006) 191.

²²⁴ Srov. LG 18.

²²⁵ Srov. KKC 871-879.

všichni lidé-laici přivtěleni ke Kristu a tím mají také účast na jeho úradě kněžském, prorockém a královském. Proto je laický stav vždy stavem výchozím, pro poslání celého křesťanského lidu. Spíše než zvláštností bychom tento stav mohli nazvat normalitou, oproti jinakosti - odloučení od normality zasvěcených osob a členů duchovního stavu, neboť laické poslání je téměř výhradně v oblasti světských záležitostí. Oni nesou Krista do všedního dne vlastním životem - příkladem, což je jednou z nejsilnějších a nejrozšířenějších forem hlásání. Svou prací a všedními starostmi budují tak nejen Boží království, ale vydávají hlavně svědectví víry.²²⁶ Samotná povinnost apoštolátu vyrůstající ze svátosti biřmování dává laikům milost k naplnění jejich povolání. Jejich život je životem v Duchu, který je s nimi stejně účasten v denní práci, manželském nebo rodinném životě, ale i všech těžkostech a bolestech. S trpělivostí ve jménu Ducha snáší útrapy života a podávají jako svou oběť, při slavení eucharistie.²²⁷

Stejně jako volili apoštolové své pomocníky, je třeba stále z Božího lidu povolávat k službám ty, kteří mají potřebné schopnosti k vykonávání těchto služeb. Kanonické právo jmenuje např. služby trvalých akolytů, lektorů, ale také službu slova, či vedení liturgických modliteb a rozdělení eucharistie v případě nutnosti.²²⁸

Ve své řeči o lásce k nepřátelům říká Pán Ježíš: „Bud'te tedy dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec“ (Mt 5,48). Je tedy jedna dokonalost určená všem křesťanům, ne jen kněžím či řeholníkům. V příkladu prvních křesťanů můžeme vidět dokonalé spojení myšlenky dokonalosti s myšlenkou spásy. Pozdější rozdělení a způsob života podle těchto dvou myšlenek, vytvořil zdánlivou diferenci mezi spiritualitou řeholních společností – úsilí o dokonalost života a životem ve světě v úsilí dosáhnout spásy – Božího království. Spása však je jediný cíl, a to pro všechny, stejně tak nelze např. říci, že tři sliby by byly jen pro řeholníky: Slib poslušnosti - pro každý křesťanský život je nezbytná skutečnost naprostého oddání se Boží prozřetelnosti, což právě je i podstatou řeholního slibu poslušnosti. Slib čistoty – zásadním v tomto slibu je především uchování čistoty srdce, skutečnost, že je zachována čistota těla je pomůckou k hlubšímu soustředění se na očišťování svého kamenného srdce (srov. Ez 11,19). Slib chudoby – podstatou tohoto slibu je povýšení milosti Boží nad pozemský majetek a požitky.

²²⁶ Srov. LG 31.

²²⁷ Srov. KKC 90.

²²⁸ CIC kán. 230.

Tyto sliby tedy nejsou jen pro řeholní společnosti a kněze, ale měli by být ve svém základu průvodci života každého života křesťana. Rozdílem pak je míra realizace, která je limitována životními podmínkami, které jsou člověku při této cestě naloženy na ramena. Tam, kde např. v manželství, je váha rozložena mezi dva, v životě řeholníka, kněze či zasvěceného laika spočívá pouze na jeho ramenou. Ovšem tato tíha je v případě plného odevzdání se Kristu nesena s milostí Krista, s jeho přítomností. Zatímco manželé vzájemně poponášejí své kříže, zasvěcená osoba se dělí o kříž se samotným Kristem (srov. L 6,38).²²⁹

3.2 Milost zasvěcení²³⁰

Ježíšova výzva k následování je určena všem, ale zvláštním způsobem povolává apoštoly. Osobně je zve k následování, aby zanechali všeho a následovali ho (srov. Mt 3,18-22). Toto zvláštní povolání se ovšem stejně dotýká každého jiného člověka, kterého si Bůh povolává. Vždy totiž jde o volání, které je krajně osobní a jedinečné. Jde o projev lásky, která není člověku vnucena, a člověk ji může odmítnout. V Písmu máme hned dva krásné příklady povolání - pohledu Boha. Prvním je celník Matouš, který měl hmotně zajištěný život a stačila jediná vteřina, jediný pohled do tváře Krista. Co se mu asi honilo hlavou? Zřejmě vůbec nechápal, co se děje, neznal toho člověka před sebou, ale věděl, že musí jít za ním.. všeho nechal a šel za svým Pánem, ale nemusel (srov. Mt 9,9). Druhým příkladem je sám Pavel, horlivý žid, který za čistotu své víry dokonce je ochoten vraždit i nevinné. Byl sražen k zemi, v jediném okamžiku pocítil Kristovu blízkost a jen zvuk jeho hlasu z něho navždy udělal jiného člověka (srov. Sk 9,1-22). I dnes je mnoho případů, kdy člověk je povolán jediným pohledem Krista, který v něm navždy spálí vše co bylo předtím. Ať to bylo před dvěma tisíci lety nebo nyní, pohled a zásah čisté Pravdy a Lásky zanechává v člověku stopu, kterou již nelze vymazat. Povolání je tak setkáním lidského svobody a svobodného Božího rozhodnutí. V Božím plánu můžeme mluvit o povolání národa k přípravě lidstva na příchod Krista. Analogicky pak jde o povolání křesťanů ke kněžství, životu v řeholním společenství či laickému apoštolátu.²³¹

Jelikož pojednáváme o křesťanských duchovních stavech, je logicky jejich společným východiskem křesťanské zasvěcení, které zakládá všeobecné kněžství (člověk se stává křesťanem - laikem). Teprve účast na všeobecném kněžství Krista umožňuje vznik dvou dalších stavů

²²⁹ ŠPIDLÍK Tomáš: O povolání. Několik užitečných úvah, Refugium Velehrad-Roma, Olomouc, 2011, 55-56.

²³⁰ Srov. MKR Communio 3-4 (2004).

²³¹ ŠPIDLÍK Tomáš: O povolání. Několik užitečných úvah, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011, 51-52.

řeholních (zasvěcených) a klerických. Zasvěcený životní stav rozvíjí křestní zasvěcení a klerický stav přidružuje ke kněžství všeobecnému kněžství služebné. Jde tak o veliké bohatství církevního společenství, otevřené všem. K stavu zasvěceného života však postupně v 1. pol. 20. stol. přibývají formy zasvěceného života laiků v podobě, která byla v historii neznámá - jde o sekulární instituty a společnosti apoštolského života. Vzniká mnoho dalších podob zasvěcení laiků, ale jsou postupně i obnovovány nejstarší formy zasvěceného života vůbec jako obnovení stavu (ordo) panen a vdov a poustevnického života.²³²

Zasvěcení (*consecratio*) jako nejzákladnější prvek a podstata, o které Kodex kanonického práva říká: „Řeholní zasvěcení celé osoby představuje v církvi podivuhodné, Bohem založené nejdůvěrnější spojení, které je znamením budoucího věku. V něm řeholník dovršuje plné darování se Bohu jako oběť, kterou se celé jeho bytí stává nepřetržitou bohooctou v lásce.“²³³ Jde tedy o dvě zásadní skutečnosti: Bůh se v Kristu stal člověkem a založil církev, a dále člověk je vyzván k úkonu odevzdání sebe sama. Toto odevzdání je lidským aktem odpovědi na Boží výzvu, ale současně je plodem Boží milosti.²³⁴ Základní východisko pro zasvěcení také nacházíme v Písmu. Původní hebrejský výraz (*qđš*) obsah slova *svatý* či *posvátný*, zobrazoval skutečnost či podstatu oddělení, tedy radikální odlišnost ve smyslu moci či čistoty. Tedy člověk, který se svým oddělením (od ostatních) stává blízkým Bohu a může stát před Hospodinem. Stejně jako byl oddělen Izrael od ostatních národů (srov. Ex 19,6), člověk se svým zasvěcením sám stává trvalým znamením a stánkem setkávání s Hospodinem, připomínkou niterné smlouvy mezi sebou a Bohem (srov. Ex 27,21;28,30). Připodobňuje se jedinému „svatému, nevinnému, bez poskvrny - oddělenému od hříšníků“ (srov. Žd 7,26; Ef 5,26). Sám Pán Ježíš nežádá o vzetí učedníků ze světa, ale prosí o milost „posvěcení pravdou“, pro jejich poslání celému světu (srov. J 17,15-18). Samo Písmo tak dokládá, že na počátku je povolání a vyvolení člověka nebo celého lidu. Následuje lidská odpověď, např. v podobě osobního zasvěcení Bohu, které člověka odděluje pro jemu svěřený úkol. Osobní vztah člověka s Bohem se tak neustále rozvíjí v přijímání milostí: milost povolání a vyvolení a přijetí milosti zasvěcení, jako oddělení pro přijetí speciálního úkolu na díle spásy. U zasvěcení jde proto vždy o dílo Boha a odpověď člověka.²³⁵

²³² Srov. KKC 908-945.

²³³ CIC kán. 607 § 1.

²³⁴ Srov. BALTHASAR Hans Urs von: K teologii řádového slibu, in: MKR Communio 3-4 (2004). 280-281.

²³⁵ Srov. KOHUT Pavel Vojtěch: Zasvěcený život a křesťanské duchovní stavy, in: MKR Communio 3-4 (2004), 255-258.

Pokud Kristus volá k následování a je zřejmé, že autorita a moc, kterou se to děje, není pouze lidská. V prostředí Nového zákona jde o něco téměř neslychaného. Člověk má opustit všechno, dokonce i svůj život a následovat Krista. Kristovým zmrtvýchvstáním se otevírá nový prostor, který „je a není“, tedy tajemná přítomnost Božího království, ve kterém je osobní odevzdání a následování zakotveno. Prostor Božího království boří nejen hranici definitivního - smrti, ale sám vyžaduje odevzdání stejně definitivní. Což v lidském rozměru představuje povahu neodvolatelnosti, sebeoddání bez cesty zpět (J 6,68).²³⁶

Povaha neodvolatelnosti se projevuje již ve formě slibu, kterým se povoláná osoba zasvěcuje. A právě jeho platná podoba je vždy jen v eschatologickém rozhodnutí následovat Krista až za hranici svého života, schopností a samozřejmě svých sil. „Slibuje trvalou věrnost, což se projevuje v následování rad: nikdo jiný než ty (panenství) nic jiného než tebe (chudoba), ne vůle má, ale tvá (poslušnost).“²³⁷ Realizaci tohoto slibu pak člověk uskutečňuje výhradně v církevním, svátostném prostoru posvěceném Božím Slovem.²³⁸

Základním v našem pojednání o milosti v zasvěceném stavu musí být skutečnost, že jde o život ve společenství v církvi. Tento život křesťana pak je vymezen vztahy vycházejícími ze dvou poslání. Jde o základní dvě poslání ekonomické Trojice²³⁹, tedy poslání Krista a Ducha svatého. Záleží do jaké míry je každý z obou vztahů realizován. U poslání Syna záleží na tom, do jaké míry je mu člověk připodobněn, na kolik opustil sám sebe ve vztahu ke Kristu a v poslání Ducha svatého. Jde o míru zakoušení působení v jeho darech, tedy o schopnost člověka se těmto darům otevřít a použít je nejen k svému duchovnímu vývoji, ale i pro společenství církve. Život křesťana v těchto dvou posláních proto musíme vnímat nejen jako *křesťanský*, ale zároveň *duchovní*. Teprve tato obě posláním mohou být tím správným směrem na cestě k Otci, tedy plnosti láskyplného společenství Boží Trojice.²⁴⁰

Pro zasvěcený život je naprosto nezbytným základem pro každého, kdo chce následovat Krista, bytostný vztah ke Kristu a k Duchu svatému, tedy doslova „bytí v *Kristu* a zároveň v *Duchu*“²⁴¹. To co je darováno jako počátek cesty ve křtu svatém, je v zasvěceném životě již

²³⁶ Srov. odst. BALTHASAR Hans Urs von: K teologii řádového slibu, in: MKR Communio 3-4 (2004). 281-282.

²³⁷ BALTHASAR Hans Urs von: K teologii řádového slibu, in: MKR Communio 3-4 (2004). 289.

²³⁸ Srov. odst. tamtéž.

²³⁹ Srov. NICOLAS Jean-Hervé: Syntéza dogmatické teologie I. Bůh v Trojici, Praha: Krystal OP, 2003, 68.

²⁴⁰ Srov. KOHUT Pavel Vojtěch: Zasvěcený život a křesťanské duchovní stavy, in: MKR Communio 3-4 (2004), 242-244.

²⁴¹ Srov. DOLISTA Josef: Věřím v Ducha svatého. Základy pneumatologie, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 33-40.

trvalým směrem na cestě k Bohu Otci, stále niternější účastí na životě celé Trojice. Nejde ovšem o cestu jednotlivce, ale podle záměru Boha jde o růst společenství, Boha s lidmi skrze a ve svátostech, mezi církevními obcemi, jednotlivými křesťany. Toto společenství pak zahrnuje všechny životní stavy bez rozdílu. Vztah člověka ke Kristu je naprostý základ - pevný bod, ze kterého teprve vychází jeho křesťanská duchovní existence. Vše co se týká existence, vykoupení, ale i spásy člověka je odkazováno a spojeno s Kristem (srov. Ef 1,3-23; J 1,1-18). V Janově evangeliu je uváděn velmi úzký vztah a tajemné spojení Krista s jeho učedníky výrokem o vinném kmeni a jeho ratolestech (srov. J 15,1-11). Vztah Krista a jeho učedníků bychom dále mohli rozdělit do tří podob: následování, spodobnění s Kristem a snubní přijetí Krista – právě zde jsou již zobrazeny různé životní styly.²⁴²

Tak jako je Kristus tělem církve, můžeme připodobnit působení Ducha k srdci církve, v Duchu je utvářeno liturgické spojení s Kristem a v Duchu dostávají křesťané podíl na novém životě – cestě k Boží Trojici. Milost Boží je nesena Duchem do nitra člověka, kde působí spolu s přirozeností lidskou a povznáší ji nad její vlastní limity. „Naše nejintimnější úkony víry, lásky a naděje, naše nálady a pocity, naše nejosobnější rozhodnutí, všechno to nezaměnitelné, čím jsme my, je jím natolik spoluproniknuto, že on je posledním podmíněním, základem podmětu, kterým jsme my.“²⁴³ Jde o spolupůsobení Ducha a člověka (*synergie*) z kterého vyrůstá život v církvi – cestě ke společenství s Trojjediným Bohem. A právě toto společenství je záměrem Trojjediného Boha, uvádět lidi do společenství se sebou, prostřednictvím poslání svěřené člověku - křesťanu.²⁴⁴ V případě řeholního zasvěcení jde proto spíše o osvobození od překážek, které by mohly stát v cestě při naplňování úkolu svěřeného Bohem, či stát v cestě k Bohu samému.²⁴⁵ Například sv. Dominik nazýval dobrovolnou chudobu svou osvoboditelkou, neboť teprve tak člověk může opravdu být svobodným pro Pána.²⁴⁶

Proto život podle evangelijních rad, tří slibů (čistoty, chudoby a poslušnosti) je na této cestě osvobození světlem, které napomáhá jít po cestě ke světlu. Spolu s naprostou odevzdaností sebe Trojjedinému Bohu se život podle evangelijních rad uskutečňuje v různých formách

²⁴² KOHUT Pavel Vojtěch: Zasvěcený život a křesťanské duchovní stavy, in: MKR Communio 3-4 (2004), 244-245.

²⁴³ BALTHASAR Hans Urs von: Spiritus Creator. saggi teologici, III., Brescia: Morcelliana in Brescia, 1982, 99.

²⁴⁴ Srov. KOHUT Pavel Vojtěch: Zasvěcený život a křesťanské duchovní stavy, in: MKR Communio 3-4 (2004), 247-248.

²⁴⁵ Srov. LG 44.

²⁴⁶ Srov. TUGWELL Simon: Svatý Dominik, Praha: Krystal OP, 2008.

(spiritualitách). Každá taková forma má dále zvláštní aspekty existenciální formy - charakter duchovního prožívání.

Teocentrický charakter je vždy základem a podstatou jakékoli této formy. Bůh Otec (skrze Syna a moci Ducha) je vždy zdrojem a zároveň cílem každého zasvěcení. Zde je také zakotvena snubní povaha zasvěcení se Kristu, uskutečňování evangelních slibů, dovršuje se přijetím Krista čistého, chudého a poslušného niterně jako snoubence a Pána, kterého pak stejným životem jakým žil on zasvěcená osoba následuje. *Charisma společenství*, ať již v řeholním či sekulárním institutu, navazuje na způsob života apoštolů, jde o zkušenost Ducha, která vede celé společenství k růstu těla Kristova. *Kontemplativní a apoštolský charakter*, oba tyto rozměry jsou také vždy přítomné, i když jsou také instituty svým zaměřením výhradně kontemplativní či apoštolské. Dalším rozměrem zasvěcení je *asketicko-mystický rozměr*, jde o přímou účast na velikonočním tajemství Krista prostřednictvím daru své oběti - sebe. Mezi základní oběť můžeme uvést sebezápor a odříkání, které již samotné evangelní sliby zahrnují. *Mariánský rozměr*, v němž jde o horlivě rozvíjenou úctu k Panně Marii, která je přítomna také ve většině zasvěcených institutů i u jednotlivých zasvěcených osob. Ona sama je totiž tou nejpokornější a nejdokonaleji zasvěcenou osobou přímo Kristu. Její hluboké pouto k jejímu Synu je tím nejlepším příkladem pro bezpodmínečné zasvěcení. Obecně musíme ještě uvést výrazný komunitní ráz, který zobrazuje společný princip církve v jejím eschatologickém směřování. Jan Pavel II. všechny tyto nastíněné charaktery shrnul do tří rovin: „Zasvěcený život je vyznáním Trojice, znamením bratrství a službou lásky“²⁴⁷. Dotýkáme se proto nestále jednoho velikého tajemství církve jako celku, těla, které má dosáhnout plnosti (srov. Ef 4,12).²⁴⁸

3.3 Milost služebného kněžství²⁴⁹

Stejně jako poslal Otec Syna, tak posílá Ježíš své učedníky kázat (srov. Mk 3,13-14) a oni v jeho jménu pokračují v poslání. „Kdo vás přijímá, mne přijímá“ (Mt 10,40). Apoštolové se stávají Božími služebníky (srov. 2 K 6,4) a Bůh je činí způsobilými svou milostí.

²⁴⁷ JAN PAVEL II.: Posynodální apoštolská adhortace *Vita consecrata*, Praha: Zvon, 1996, 14-40; 41-71; 72-103.

²⁴⁸ Srov. odst. KOHUT Pavel Vojtěch: *Zasvěcený život a křesťanské duchovní stavy*, in: MKR Communio 3-4 (2004), 261-264.

²⁴⁹ Srov. Salve. *Revue pro teologii a duchovní život*, 2 (2010); RATZINGER Joseph: *K otázce smyslu kněžské služby*, in: MKR Communio 4 (2002); BALTHASAR Hans Urs von: *Kněžská spiritualita*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

Svatý Pavel vystihuje podstatu tohoto života skrze Boží lásku slovy: „Vybízáím vás tedy, bratři, pro Boží milosrdenství, abyste sami sebe přinášeli v živou a svatou, Bohu příjemnou oběť: to je ta duchovní bohoslužba... ať vás proměňuje obnova vaší mysli...“ (Ř 1,1-2). Mluví tedy o životě, kterým by mělo být uskutečňováno kněžství, ač výslovně slovo „kněz“ zde není uvedeno.²⁵⁰ Toto poslání má trvat až na konec věků, dokud nebude kázáno evangelium všem národům (srov. Mt 28,20). Ve všech dobách je evangelium pro církev zdrojem veškerého života. Apoštolové měli k této službě nejen pomocníky, ale také své nejbližší spolupracovníky, kterým po své smrti svěřili úkol pokračovat v Kristově poslání. Ti pak nejen dbali o své ovečky, ale z příkazu apoštolů také pověřili nástupce, kteří budou v tomto jejich poslání pokračovat i po jejich smrti. Vznikla tak hierarchická struktura, ve které zvláštní místo zastává nástupce sv. Petra. Takto je uchována apoštolská posloupnost až do dnešních dob, v podobě těch, které apoštolé ustanovili za přímé nástupce v osobě nástupce sv. Petra, biskupů, kněží - jeho pomocníků a jáhnů.²⁵¹

Křesťané jsou i ve svém časném povolání stále ve stavu očekávání blížícího se dne Krista. Stále mají konat bohocctu a neopouštět společná shromáždění (srov. Žd 10,25), a shromáždění učedníků má na jeho památku společně „lámat chléb“ (srov. L 22,15-20). Neopouštět společná shromáždění v první řadě znamená shromáždění učedníků konajících bohoslužbu. Jde tedy o přímé spojení bohoslužby s Ježíšovým kněžstvím prostřednictvím služebníků. Ti na základě zvláštního pověření (svěcení) pak svátostně zpřítomňují jeho jedinou oběť. „Ráda bych přijala všechny trýzně světa, jen abych měla slávy o trochu víc, což dovolí lépe poznat Boha, protože, kdo ho lépe pozná, ten ho lépe miluje a ještě lépe chválí.“ Svata Terezie zde jedinečným způsobem rozvádí dynamiku oběti, čím více smí člověk z lásky vytrpět pro Krista, tím více se mu přibližuje, stává se mu podobným.²⁵² Při oběti podávané knězem nejde jen o zastupování Krista, ale o to, že službu kněze koná Kristus sám (*in persona Christi*). A shromáždění věřících společně s ním připojuje svou vlastní službu – oběť. Jde ovšem o dvě různé formy, kněz podává sebe ve svátostné službě a věřící podává sebe skrze duchovní oběť. Rozdílnost obou forem však zakládá právě jejich vzájemný vztah. „Věřící přinášejí svou oběť, aby mohla být sjednocena s obětí Kristovou. Kristova oběť, svátostně zpřítomňována, je tak zaměřena k duchovní oběti věřících a naopak. Teprve ve spojení těchto dvou forem - obětí, Kristovy oběti a duchovní oběti věřících dosahuje eucharistie svého cíle a své dokonalosti. A svěcený služebník podává svou službu jménem celého společenství

²⁵⁰ Srov. BROŽ Jaroslav: Biblické základy kněžství, in: Salve. Revue pro teologii a duchovní život, 2 (2010), 18.

²⁵¹ KKC 858-862; LG 20.

²⁵² Sv. TEREZIE od Ježíše: Život, Vimperk: Nakladatelství tiskárny Vimperk, 1991, 350-351.

církve. Můžeme tedy definovat dvě činnosti vyplývající ze svěcení, v rámci konané svátostné bohoslužby: svátostně reprezentovat Kristovu oběť a vystupovat jménem církve. Dva aspekty jedné oběti přinášené Kristem – hlavou a oběti přinášené Kristem – tělem.²⁵³

Otázky ohledně volby povolání často nacházejí své odpovědi teprve až ve zkušenosti. Ukvapená rozhodnutí jen málokdy bývají těmi správnými, vždy je třeba nechat dozrát ve své mysli rozhodnutí pro nový životní stav. Bůh je Pánem nad časem a jedná pokojně, nespěchá protože má k dispozici celou věčnost, je to zase jen Satan, kdo má čas pouze omezený.²⁵⁴ V dřívějších dobách bylo snem rodičů, aby se z jejich dětí stali kněží či řeholnice. Byly zřizovány tzv. malé semináře pro chlapce, kteří by mohli jednou vstoupit do semináře. Zůstávala však otázka, zda je možné takto vychovat osobní povolání, zkušenost však dává jasnou odpověď, že nikoli. Pravé povolání je totiž možné jedině z milostí Boží a osobního svobodného přesvědčení.²⁵⁵ Jako doplnění k otázce možnosti výchovy ke kněžství, či řeholnímu povolání bychom si mohli také uvést malý souhrn z ankety na otázku: Kde nacházejí svůj vzor a motivaci současní kněží?²⁵⁶ Asi z deseti dotazovaných většina odpovědí shodně vypovídá, že v případě jejich povolání není možné jednoznačně mluvit jen o vzoru (výchově) jehož příklad je přivedl ke kněžství. Dále zaznívá shodné svědectví o životě v prostředí živé farnosti, kde svědectví života kněží byla různorodá. Vždy však je vzpomenut někdo, kdo zanechal svědectví pravdivého života v Kristu, které se nezapomíná - „přitahoval nás svou opravdovostí“. Jde o příklad oběti a pochopení pro druhé, tedy ne vždy o oběti – ve smyslu hrdinství, ale „oběti lidství“. Lidství, kterým kněz přivádí ke Kristu, které ve svobodě v Kristu, své slabosti a chybách teprve musí „dorůstát“. Lidství, které svou obětí ponoří v oběť Kristovu (srov. 1 P 2,21). Tedy v okamžiku, kdy se sám kněz „stává pastýřem“²⁵⁷. Zaznívá také jasné svědectví o osobním vztahu s Kristem, o blízkosti, bez které život ztrácí smysl. Tedy poznání nesrovnatelnosti blízkosti Krista v porovnání s blízkostí všeho stvořeného. Je uvedeno vyznání o důvěře, s kterou se i kněz musí naučit vracet ke stále čekajícímu Kristu. A svědectví o milosti poznání Pravdy, které promlouvá z Písma k člověku, o modlitbě, která kněze vede na cestě daleké a do neznáma. Není možné zde uvádět více závěrů z této ankety, povaha této práce ani obsah to nedovolují, ale uvedená slova jsou

²⁵³ MOHELNÍK Benedik: Vztah obecného a služebného kněžství, in: Salve. Revue pro teologii a duchovní život, Praha: Krystal OP, 2 (2010), 104-107.

²⁵⁴ ŠPIDLÍK Tomáš: O povolání. Několik užitečných úvah, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011, 29.

²⁵⁵ ŠPIDLÍK Tomáš: O povolání. Několik užitečných úvah, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011, 53-54.

²⁵⁶ Srov. BROŽ Prokop, DOSTATNÍ Tomasz, FILIP M. Štěpán, HAJAS R. Benedikt, JÁCHYM M., MOHELNÍK Benedikt, PETRÁČEK Tomáš: odpovědi na otázku: Kde nacházejí svůj vzor a motivaci současní kněží?, in: SALVE. Revue pro teologii a duchovní život, 2 (2010), 39-51.

²⁵⁷ Srov. BALTHASAR Hans Urs von: Kněžská spiritualita, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, 58-62.

velkým svědectvím o Boží milosti. Stejným svědectvím jako slova Písma o nezbytnosti milosti vyvolení ke kněžství: „Ne vy jste si vyvolili mne, ale já jsem si vyvolil vás a určil jsem vás k tomu, abyste šli a přinášeli užitek, aby byl trvalý“ (J 15,16).

Trvalý užitek přináší tato služba předaná Kristem biskupům a kněžím (jejich pomocníkům) když hlásají evangelium celému světu, všemu stvoření (srov. Mk 16,15). Mají neustálý úkol zachovávat Boží lid v pravdě, která osvobozuje, a římský biskup je proto obdařen zvláštní milostí neomylnosti ve věcech víry a mravů. Jeho výroky v této oblasti jsou pro věřící určující a je jejich povinností je v poslušnosti vnitřně přijmout.²⁵⁸ Biskup jako správce milosti nejvyššího kněžství, spolu s kněžím posvěcuje církev především eucharistií. Svými modlitbami a prací, slouží lidu Božím slovem a udílením svátostí. Nejdůležitějším posvěcením církve by však měl být jejich příklad, povinnost být vzorem lidu (srov. 1 P 5,3), svým životem stavět před oči obraz samotného Krista, než sám přijde.²⁵⁹ Ve jménu Krista řídí biskupové místní církve nejen radou, příkladem, autoritou, ale i posvátnou mocí, kterou mají budovat společenství v duchu služby, jako ten „poslední“ (L 22,26).²⁶⁰

Výkon služby kněžství se však dotýká také oblasti setkávání vlastní niternosti kněze a jeho služby v pokoře. „Svatost prostřednictvím služby a ne vedle svatosti, nýbrž jako forma kněžské svatosti.“²⁶¹ Vlastně jde o způsob bytí s Bohem, o skutečnost, že kněz se dává k dispozici Bohu, je jím uchvácen a působením Boží milosti pak prostřednictvím své služby slouží Bohu.²⁶² Nejde tedy o vzájemný konflikt, ale vzájemné darování - niterný vztah. Je ve službě Bohu a důkazem pravosti svědectví vlastního života, bez něž by se i služba Pravdě stala jen přetvářkou. V pravém slova smyslu jde o askezi života – službou, nejde o nějaká středověká cvičení (ač jistě účinná), ale o to, že právě služba kněze a naplňování všech úkolů této služby je tou největší askezí. A skutečnost, že kněz vede jiné, vede i jeho samého, musí formovat druhé a to je tou největší formací jeho samého. Jeho následování Krista musí vést až na kříž jménem služba, protože člověka o bídě a utrpení nepoučí nic lépe než sama bída a utrpení. Protože „v utrpení dává člověk víc než v činnosti, nejen svou sílu, ale i svou podstatu – sebe sama.“²⁶³ Můžeme proto o kříži mluvit jako o roztržení člověka, které sráží

²⁵⁸ Srov. odst. KKC 888-892.

²⁵⁹ Srov. KKC 893.

²⁶⁰ Srov. KKC 894.

²⁶¹ RATZINGER Joseph: K otázce smyslu kněžské služby, in: MKR Communio 4 (2002), 390.

²⁶² Srov. BALTHASAR Hans Urs von: Kněžská spiritualita, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, 43-44.

²⁶³ RATZINGER Joseph: K otázce smyslu kněžské služby, in: MKR Communio 4 (2002), 391.

na další dno vlastních sil. Ale právě v této slabosti člověk dospívá ke své síle (srov. 2 K 12,10), „což je hrozné, ale také plodné“²⁶⁴.

3.4 Milost stavu manželského²⁶⁵

Láska mezi mužem a ženou je po Adamově pádu poznamenána zlem, žádostivostí a touhou ovládat. Svátý Pavel ve svém listě Efeským povyšuje lásku mezi mužem a ženou na svátost lásky Boží ke svému lidu (srov. Ef 5,32). Vztahuje obraz manželství na církve a ve světle svátosti ukazuje na velikost povolání oproti hloubce pádu člověka. Takový obraz svátostného manželství nám odhaluje smysl lidské lásky v původním světě Božího stvoření.²⁶⁶ Tedy smysl, který v prvotním stavu mezi mužem a ženou spočívá v jejich primárně duchovní oddanosti. Tato oddanost vztahu se plně zobrazuje ve vztahu Krista a církve, ovšem formou panenskou. Kristus sám tento prvotní stav mezi mužem a ženou potvrzuje jako od Boha pocházející (srov. Mt 19,6) a svým křížem ho vykupuje a posvěcuje. Muž a žena se odevzdávají neustále jeden druhému ve vzájemné službě (srov. Ef 5,25) a společně oba Bohu, tedy zobrazení podoby Krista a jeho církve (srov. Ef 5,28-29).²⁶⁷ Vztahy mezi mužem a ženou v porovnání vztahu Krista a církve se vzájemně ve vykoupení těsně přibližují. A pouze v porozumění této blízkosti je možné dojít naplnění poslání každé z těchto forem. Otázka naplnění manželství je proto stejně jako ostatní životní stavy úzce spjatá s jediným, absolutním smyslem celého stvoření. Tedy je naplněn smysl manželství tehdy, pokud vychází a řídí se nadpřirozeným smyslem a zákonem svátostné milosti, která z manželství vytváří společenství křesťanské. Tento nadpřirozený smysl ovšem v ničem neruší, ale spíše právě dotváří a naplňuje mužské a ženské povolání vložené při stvoření do jejich přirozenosti. Člověk je díky těmto danostem schopen odpovědnosti k lásce a společenství.²⁶⁸

Také tělesná svázanost muže a ženy je pro člověka ústřední a podstatnou, neboť je znamením vzájemného odlišení. Stvoření Bohem k obrazu svému, jako muže a ženy v jeho požehnání „plodte a množte se a naplňte zemi..“ (Gn 1,26-28). Křesťanské manželství je obrazem Boží lásky, která roste z jeho milosti v Duchu. Člověk nese proto charakter Božího obrazu

²⁶⁴ Srov. BALTHASAR Hans Urs von: *Christlicher Stand, Einsiedeln: Johannes Verlag, 1977.*; RATZINGER Joseph: *K otázce smyslu kněžské služby*, in: *MKR Communio* 4 (2002), 393.

²⁶⁶ ŠPIDLÍK Tomáš: *O povolání. Několik užitečných úvah*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011, 57-58.

²⁶⁷ ŠPIDLÍK Tomáš: *O povolání. Několik užitečných úvah*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011, 57-58.

²⁶⁸ JAN PAVEL II.: *Apoštolská adhortace O úkolech křesťanské rodiny v současném světě*, Praha: Zvon, 1996, 16.

z přirozenosti i milosti současně, proto i dar přirozené pohlavnosti pro jeho plodnost je spojitě přirozený i nadpřirozený. Pokud je manželství naplněno tím nejcennějším darem, dětmi, stává se rodinou. Vzájemné poznání a láska dvou uschopňuje k největšímu darování, tedy k daru nového života, nové lidské osoby. Dítě je pak živým obrazem jejich lásky a trvalým znamením jejich společenství v nerozlučitelné jednotě otcovství a mateřství. Rodina je proto nesmírně důležitou pro formování lidské osoby. Je třeba si uvědomit, že pohled na rodinu musí být rozšířen také na rodinu jako zdroj schopnosti lásku nejen přijímat, ale také dávat.²⁶⁹ Lze tedy říci, že posláním rodiny je učit lásce. Toto povolání k lásce, myšleno nejen v rovině přirozené, vlastně lépe pomáhá pochopit samotnou podstatu manželství a existenci a poslání rodiny. Zde se dostáváme znovu k realitě snubní lásky ať již prožívané formou manželství či panenství. Když Jan Pavel II. navazuje na slova Písma (srov. Gn 2,18) slovy: „Člověk nemůže žít bez lásky“ odhaluje skutečnost nepochopení své vlastní bytosti a smyslu života vůbec, není-li poznána láska.²⁷⁰ Rodina je proto privilegovaným prostředím, u samého počátku stojí manželská láska, která pak dítě – osobu provází láskou rodičovskou, sourozeneckou atd. Zakoušení lásky vede od tohoto nejzákladnějšího poznávání a přijímání až k samotné účasti na společenství mezilidské lásky. Tedy daru, bezpodmínečného a předcházejícího i jeho vlastní existenci. Postupné zrání lásky dorůstá až v moment vydání sebe sama a vytvoření nového společenství lásky, opuštění matky a otce, odpovědi na povolání k lásce (srov. Gn 2,24).²⁷¹

Manželství jako společenství je také ochranou před osamocněním (srov. Kaz 4,9), které je milostí provázející tento stav. Stvořitel tak obdařuje ty, kteří se řídí jeho příkazy, milostmi, v nichž se pak spojuje vztah s věrností (srov. Ř 8,28). Bůh jako svědek vzniku tohoto společenství je spojuje trvalou jednotou a dává jim plodnost, jde tak o uskutečnění plnosti lidského bytí – tedy mužství i ženství – realizovaných jako jedno tělo. Věrnost je pak podivuhodně a zároveň hrozivě paralelní, jeli někdo nevěrný své ženě, není možné aby zachovával věrnost Bohu a naopak. Narušení jednoty vlastního lidství je tak vždy zároveň narušením jednoty ve vztahu k Bohu. V Božím lidu je pravda nedělitelná, vše je položeno před tvář Boha, a proto buď je naše konání Boží pravdou, nebo lží (srov. Jr 9,1-4).

Známá citace z listu Efesanům o vzájemné podřízenosti žen vlastním mužům (srov. Ef 5, 24-25), je trochu nepochopitelně mnohdy chybně vykládána jako zdroj k oprávněnosti jistého

²⁶⁹ BENEDIKT XVI.: „La famiglia é un bene necessario per i popoli“, Incorto di festa a testimonianza, 8 luglio 2006 a Valencia, in: La traccia 7-8 (2006), 735.

²⁷⁰ JAN PAVEL II.: Encyklika *Remptor hominis*, Praha: Zvon, 1996, 22.

²⁷¹ Srov. SOTO VIVES Leopoldo M.: Prožívání lásky v manželství a v panenství, in: MKR Communio, 3-4 (2010), 44-46.

nadřazeného chování muže. Ovšem pokud se pozorně podíváme na text, odkazuje v první řadě na velikost vzájemné lásky a ne na nucenou podřízenost. Láska, která má být stejně bez hranic, jako láska Krista k jeho církvi, obětavá láska, která má za cíl pouze dobro druhého i za cenu vlastní oběti. Jde o duchovní rozměr, zrození církve z Krista, stejně jako zrození skutečné podoby svého lidství v Kristu, a to ve svátostném spojení s druhým ve společenství manželství. Tedy jsme natolik sami sebou, nakolik se odevzdáme druhému – nakolik jsme jedním společenstvím (srov. Ef 5,28-30). „Ti, kteří žijí v Bohu, jsou přesvědčeni, že nenaleznou nikdy pravdivý vztah s jinou osobou než prostřednictvím Krista, a to v důstojnosti nového stvoření získaného při křtu.“²⁷²

ZÁVĚR

Vracím se znovu k začátku, ke stvoření, bez kterého bychom nebyli. Na počátku všeho je Boží láska, která je jediným důvodem stvoření člověka. Jeho úkolem je se celým životem *vžít* do svého počátku, do přítomnosti a lásky Boha. Svědectví o tom podává logika pojetí milosti prvních mnichů, která více než teoretické zpracování nauky o milosti dbala o milost skutečně prožívanou, a to od prvních krůčků v životě milosti, kdy jde o milost více afektivní, až po milost stále více efektivní.²⁷³ Čím hlouběji proniká milost do duše, tím méně je pocíťována a tím účinnější je. Tímto spojením s milostí Boží se lidská mysl se stává jedním s Božím plánem spásy. Člověk se musí rozpomenout na svůj vlastní obraz, nezamlžený dědičným hříchem a nechat v sobě zrcadlit svého Tvůrce. Teprve pak může z hledání já vyrůst ty, které směřuje k věčnému my.

Milost habituální proniká narušenou lidskou přirozenost a pozvedá ji nad její vlastní hříchem omezené hranice, jak uvádí již prorok Jeremiáš: je lékem na nemoc odloučení od Boha (srov. Jr 8,22; 51,9). Bůh vchází do duše člověka a léčí ji Duchem svatým k obrácení a očištění duše i těla. Člověk milostí roste v lásce a kráčí po cestě k Bohu. Není však na této cestě sám, ale působením aktuální milosti Bůh ukazuje cestu a varuje před nebezpečnými zatáčkami, zjednodušeně je darována v aktuálním okamžiku pro individuální situaci.

²⁷² ŠPIDLÍK Tomáš: O povolání. Několik užitečných úvah, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011, 60.

²⁷³ Srov. VENTURA Václav: Milost v pojetí prvních mnichů. Antonínovy dopisy, in: KARFÍKOVÁ Lenka a DUS Jan A.: Milost v antické, židovské a křesťanské tradici, Universita Palackého v Olomouci, Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2008, 181.

S trochou nadsázky bychom tento stav mohli přirovnat k božské navigaci. Stačí si zadat cíl a On (Bůh) vede člověka tou nejpřímější cestou. A pokud člověk špatně odbočí, upadne do hříchu, je vždy božskou navigací znova zobrazena cesta zpět právě z bodu, kde se člověk nalézá. Ovšem volant v ruce má vždy člověk a je to on, kdo ve své svobodě jím má zatočit tím správným směrem.

Život člověka - křesťana není nikdy životem jedince, ale vždy životem ve společenství věřících církve. Věřící jsou shromážděni kolem Krista (srov. Mt 18,20), který je stále tajemně přítomen ve své církvi prostřednictvím Ducha svatého. Společenství církve zachovává odkaz, který jim sám Kristus předal v ustanovení sedmi svátostí. Ve svátostech jsou pak věřícím udílěny svátostné milosti, které člověka posvěcují, přetvořují a zbožšťují. Křesťané jsou svátostnou milostí posvěcováni a uváděni do komnat svého duchovního života (křest, biřmování, eucharistie), uzdravováni či navraceni do společenství církve, ale také uváděni do životních stavů manželství, nebo služebného kněžství. Pro zjednodušení přehledu svátostných milostí lze uvést jejich strukturu podle růstu.²⁷⁴ První dar svátostné milosti je darován ve svátosti křtu, navrácen - po ztrátě hříchem - ve svátosti pokání, a narůstá prostřednictvím dalších svátostí. Jde tedy o jakousi organickou strukturu, ve které milost Boží roste a rozmnožuje se. Tento růst se projevuje jak individuálně v každém věřícím v souladu s jeho životním stavem, tak v jednotě těla Kristova v církvi, kdy vše směřuje k jediné plnosti Boží spásy, kdy Bůh bude vše ve všem (srov. Zj 22,5).

Svátosti konstituují církve a právě k růstu církve Bůh uděluje tyto zvláštní dary milosti – charismata (srov. 1 K 12,7). Ač jsou udělována jednotlivcům, jsou určena pro druhé, což již svou podstatou vyjadřuje zákonitost církve, tak jak byla ustanovena samotným Kristem.

Bůh stále volá člověka a nepřestává čekat na jeho odpověď. On je milující Otec, který nepřestává čekat na svého syna, ač odešel do cizí země (srov. Lk 15,11-32). Čeká na syna, pro kterého má vždy práci na své vinici (srov. Mt 20,1-16), i místo na své hostině (srov. Lk 14, 15-24). Záleží tedy vždy jen na člověku, zda chce toto volání vyslechnout a odpovědět na volání Lásky z lásky, jedinou správnou odpovědí – láskou (srov. 1 J 4,16).

Pro vykreslení rozdělení životních forem je nutné si nejdříve uvědomit společný základ všech životních stavů věřících v laickém stavu. Vývoj a chápání laického stavu je složitou problematikou, která má veliký dějinný základ. Ten však s ohledem na naši tematiku je nutno

²⁷⁴ Srov. KKC 1212.

představit pouze v nejzákladnějším rámci. Z laického stavu pak můžeme postupně nechat rozvinout nejen hierarchickou strukturu, ale i základní formy životních stavů. S ohledem na rozsah práce se jedná jen o typové základní členění pojaté s ohledem na formu působení milosti v těchto stavech. Práce se snaží zdůraznit skutečnost, že milost Boží vede člověka celým jeho životem. Jeho život je tedy milostí veden, ale zároveň v individuální podobě formován a tedy i realizován v různých životních stavech. Rozdělení ve třech bodech představuje základní kategorie životních stavů, ve kterých člověk může prožívat svůj životní vztah k Bohu. Jde o život zasvěcený, milost služebného kněžství a stav manželství. Milost darovaná do každého z těchto životních stavů má své specifikum a také sílu k různým úkolům s tímto stavem spojeným.

Ve své práci vycházím ze skutečnosti, že člověk by bez Boha, který ho stvořil nebyl nic, byl Bohem stvořen. Bez jeho milosti by nemohl ani dosáhnout spásy. Důležitým však je, že jde stále o jednu milost Boží, která se daruje člověku. Tato skutečnost je výchozím bodem k práci o milosti v životních stavech - stavovské milosti. Každá z těchto milostí je zaměřena k cíli té které svátosti. Jinou dostává kněz, jinou manželé nebo osoby zasvěcené, vždy je darována podle úkolů, k nimž je člověk ve svém životním stavu poslán. Důležitá a nezbytná je zde spolupráce člověka a výrok „Beze mne nemůžete nic“ (srov. J 15,5) je třeba doplnit slovy Pavla: „všechno mohu v tom, který mne posiluje..“ (srov. F(p) 4,13).

S milostí Boží jsem se ve své práci pokusila vykreslit neviditelnou osu milosti, která provází každého člověka jeho životem. A je výzvou každému pokřtěnému, aby nalézal a rozpoznával každodenní doteky milosti Boha. Tím se stává stále hodnějším žít v lásce a důstojnosti Božího dětství.

Přehled použitých symbolů a zkratk

- LG** DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium*, (ze dne 16. listopadu 1964), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.
- AA** DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*, (ze dne 18. listopadu 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.
- CIC** Kodex kanonického práva, Zvon, České katolické nakladatelství, 1994.
- KKC** Katechismus katolické církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

Seznam literatury

Pro Biblické odkazy používán překlad Písma svatého:

BIBLE PÍSMO SVATÉ STARÉHO A NOVÉHO ZÁKONA (včetně deuterokanonických knih) Český ekumenický překlad, 8. vydání (1. opravené vydání), Český Těšín: Česká biblická společnost, 2001.

GEORGE Augustin a GRELOT Pierre: Dary Ducha, in: LEÓN–DUFOUR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991.

Sv. TEREZIE od Ježíše: Život, Vimperk: Nakladatelství tiskárny Vimperk, 1991.

ŠPIDLÍK Tomáš: O povolání. Několik užitečných úvah, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011.

Amen. měsíčník pro vzdělávání ve víře, Praha: Krystal, 10 (1997).

AMIOT François: Křest, in: LEÓN–DUFOUR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991.

AUGUSTYN Józef: Příprava na svátost smíření, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.

BALTHASAR Hans Urs von: Christlicher Stand, Einsiedeln: Johannes Verlag, 1977.

BALTHASAR Hans Urs von: K teologii řádového slibu, in: MKR Communio 3-4 (2004).

BALTHASAR Hans Urs von: Kněžská spiritualita, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

BALTHASAR Hans Urs von: Oběť, která nic nestojí?, in: MKR Communio 2 (2006).

BALTHASAR Hans Urs von: Obrácení v Novém zákoně, in: MKR Communio 1 (2007).

BALTHASAR Hans Urs von: Spiritus Creator. saggi teologici, III., Brescia: Morcelliana in Brescia, 1982.

BALTHASAR Hans Urs von: Theodramatik III., Handlung, Einsiedeln: Johannes Verlag, 1980, 295, uvedeno in: BROŽ Prokop: Pokání a usmíření coby svátost, in: MKR Communio 1 (2007).

BENEDIKT XVI.: „La famiglia é un bene necessario per i popoli“, Incorto di festa a testimonianza, 8 luglio 2006 a Valencia, in: La traccia 7-8 (2006).

BENEDIKT XVI.: „Povolání ve službě společenství“. Poselství k XLIV. Světovému dni modliteb za povolání ze dne 29. dubna 2007.

- BENEDIKT XVI: Promluva Benedikta XVI. při Velikonoční vigílii 15. 4. 2006.
- BROŽ Jaroslav: Biblické základy kněžství, in: *Salve. Revue pro teologii a duchovní život*, 2 (2010).
- BROŽ Prokop, DOSTATNI Tomasz, FILIP M. Štěpán, HAJAS R. Benedikt, JÁCHYM M., MOHELNÍK Benedikt, PETRÁČEK Tomáš: odpovědi na otázku: Kde nacházejí svůj vzor a motivaci současní kněží?, in: *SALVE. Revue pro teologii a duchovní život*, 2 (2010).
- BROŽ Prokop, KODET Vojtěch: Obnova v Duchu svatém, in: *MKR Communio* 4 (2005).
- BROŽ Prokop: Církev působí eucharistii, eucharistie působí církev, in: *MKR Communio* 2 (2006).
- BROŽ Prokop: Křesťanská identita. Její uchovávání a předávání, in: *MKR Communio* 2 (2008).
- BROŽ Prokop: Nový život v Kristu, v církvi, pro svět. Závěr teologické antropologie, in: skripta TAnt 4 zaver.doc (15.1. 2011).
- BROŽ Prokop: Pokání a usmíření coby svátost, in: *MKR Communio* 1 (2007).
- CAFFAREL Henri: Manželství cesta k Bohu, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2010.
- CAMBIER Jules & LEÓN–DUFOUR Xavier: Milosrdenství, in: LEÓN–DUFOUR Xavier (a kol.), *Slovník biblické teologie*, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991.
- CAMPANINI G. a G.: Rodina, in: FIORES Stefano De a GOFFI Tullo (a kol.), *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999.
- CASTAGNETTI C.: Povolání, in: FIORES Stefano de a GOFFI Tullo, *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999.
- CEI, *La preparazione al sacerdozio ministeriale: orientamento e norme (=ON)*, Roma: Edizioni Pastoralì Italiane 1972.
- CONCILE DE TRENTE: Décret pour les arméniens *Exsultate Deo* (22 novembre 1439), in: Denzinger Heinrich: *Symboles et définitions de la foi catholique*, Paris: Les Éditions du Cerf, 1997.
- CONCILE DE TRENTE: Décret sur les sacrements (3 mars 1547), in: Denzinger Heinrich: *Symboles et définitions de la foi catholique*, Paris: Les Éditions du Cerf, 1997.
- CONCILE DE TRENTE: Décret sur les sacrements de la pénitence (25 novembre 1551), in: Denzinger Heinrich: *Symboles et définitions de la foi catholique*, Paris: Les Éditions du Cerf, 1997.
- CONCILE DE TRENTE: Session XIV. Doctrine sur le sacrement de l'extrême-onction (25 novembre 1551), in: Denzinger Heinrich: *Symboles et définitions de la foi catholique*, Paris: Les Éditions du Cerf, 1997.
- CONCILE DE TRENTE: Session XXIII. Doctrine et canons sur le sacrement de l'ordre (15 juillet 1563), in: Denzinger Heinrich: *Symboles et définitions de la foi catholique*, Paris: Les Éditions du Cerf, 1997.
- Česká biskupská konference, *Obřady pomazání nemocných a péče o nemocné*, Praha: ČBK, 2002.

- DAVANZO. G.: Trpící – nemocný, in: FIORES Stefano De a GOFFI Tullo (a kol.), Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999.
- DOLISTA Josef: Věřím v Ducha svatého. Základy pneumatologie, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.
- DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.
- DUŠEK Jan: Milost v kumránských rukopisech, in: KARFÍKOVÁ Lenka a DUS Jan A.: Milost v antické, židovské a křesťanské tradici, Universita Palackého v Olomouci, Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2008.
- ESCRIVÁ Josemaría: Cesta, Brno: Cesta, 2004.
- EVANS E., Tertullian: On the Resurrection (De resurrectione mortuorum). Text, Translation and Commentary, London, 1960.
- FABRIS R.: Padre nostro, preghiera dentro la vita, Roma: Borla, 1984.
- GEORGE Augustin a GRELOT Pierre: Dary Ducha, in: LEÓN–DUFOR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991.
- GIGLIONI Paolo: Svátosti Krista a církve. Souzvuk mezi Bohem a člověkem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996.
- GUILLET Jacques: Milost, in: LEÓN–DUFOR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991.
- GUILLET Jacques: Povolání, in: LEÓN–DUFOR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991.
- GUILLET Jacques: Vyvolení, in: LEÓN–DUFOR Xavier (a kol.), Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991.
- JAN PAVEL II.: Apoštolská adhortace O úkolech křesťanské rodiny v současném světě, Praha: Zvon, 1996.
- JAN PAVEL II.: Apoštolský list ze 16. října 2002 *Rosarium Virginis Marie č. 21*, Sekretariát České biskupské konference, Praha 2002.
- JAN PAVEL II.: Encyklika *Dives in misericordia*, Praha: Zvon, 1996.
- JAN PAVEL II.: Encyklika *Remptor hominis*, Praha: Zvon, 1996.
- JAN PAVEL II.: Posynodální apoštolská adhortace *Pastores dabo vobis*. O výchově kněží v současných podmínkách, Praha: Zvon, 1993.
- JAN PAVEL II.: Posynodální apoštolská adhortace *Reconciliatio et paenitentia*, Praha: Zvon, 1996.
- JAN PAVEL II.: Posynodální apoštolská adhortace *Vita consecrata*, Praha: Zvon, 1996.
- JOURNET Charles: Promluvy o milosti, Praha: Krystal OP, 2006.

- KARFÍKOVÁ Lenka a DUS Jan A. a kol.: *Milost v antické, židovské a křesťanské tradici*,
 Universita Palackého v Olomouci, Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2008.
- Katechismus katolické církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.
- KEMPENSKÝ Tomáš: *Čtyři knihy o následování Krista*, Brno: Cesta, 2001.
- Kodex kanonického práva, Zvon, České katolické nakladatelství, 1994.
- KOHUT Pavel Vojtěch: *Zasvěcený život a křesťanské duchovní stavy*, in: MKR *Communio* 3-4 (2004).
- KOHUT Vojtěch: „Naplnil se čas“ (Mk 1,15a). *Boží království v dynamice hlásání a obrácení*, in: MKR *Communio* 2 (2007).
- Kompendium katechismu katolické církve, Karmelitánské nakladatelství, 2006.
- KOPPOVÁ Johanna: *Izraelští proroci*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.
- LACAN Marc-François: *Jan Křtitel*, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), *Slovník biblické teologie*, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991.
- LACHMANOVÁ Kateřina: *Vězení s klíčem uvnitř*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.
- LANG Albert: *Kristus vrchol zjevení*, Olomouc: Velehrad, 1993.
- LITURGIE HODIN. III. *Liturgické mezidobí 1. – 17. týden, antifona k „magnifikat“ v II. nešporách slavnosti Těla a krve Páně*, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2003.
- LUBAC Henri de.: *Meditace o církvi*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.
- LYONNET Stanislas: *Hřích*, in: LEÓN-DUFOUR Xavier (a kol.), *Slovník biblické teologie*, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1991.
- MOHELNÍK Benedik: *Vztah obecného a služebného kněžství*, in: *Salve. Revue pro teologii a duchovní život*, Praha: Krystal OP, 2 (2010).
- MOHELNÍK Benedikt Tomáš: *Gratia augmenti. Contribution au débat contemporain sur la confirmation*, Fribourg: Academic Press Fribourg, 2005.
- MOHELNÍK Benedikt: *Svätost biřmování udržuje v církvi milost Letnic*, in: MKR *Communio* 4 (2005).
- MOLINIÉ Marie-Dominique: *Odvaha mít strach*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005.
- NICOLAS Jean-Hervé: *Syntéza dogmatické teologie I. Bůh v Trojici*, Praha: Krystal OP, 2003.
- Obřady biřmování*, Praha: Sekretariát české liturgické komise, 1974.
- PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE: *Židovský národ a jeho svatá Písma v křesťanské Bibli*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004.
- PAVEL VI., *Apoštolská konstituce Divinae consortium naturae*, in *AAS* 63 (1971),
http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/apost_constitutions/documents/hf_p-vi_apc_19710815_divina-consortium_lt.html, (12. 11. 2011).

- POSPÍŠIL Ctirad Václav: Úvod, in: BERNARD Z CLAIRVAUX: O milosti a svobodném rozhodování, UK v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2004.
- RATZINGER J.: „Demokratisierung der Kirche?“, in: RATZINGER J., MAIER H.: Demokratie in der Kirche. Möglichkeiten und Grenze, Limburg-Kevelaer: Lahn-Verlag, 2005.
- Římský pontifikál, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008.
- SALES Michael: Pomazání nemocných – svátost odevzdaného života, in: MKR Communio 1 (2008).
- Salve. Revue pro teologii a duchovní život, 2 (2010).
- SCARANO Angelo: Ježíšův vztah k nemocným, in: MKR Communio 1 (2008).
- Sekretariát České liturgické komise, Obřady pokání, Praha: Česká liturgická komise, 1982.
- SKOBLÍK Jiří: Poznámky k teologii manželství, <http://ktf.cuni.cz/~skoblik/>, (3.12.2010).
- SLÁMA Petr: „Povstane z trůnu soudu a posadí se na trůn milosti“, in: KARFÍKOVÁ Lenka a DUS Jan A.: Milost v antické, židovské a křesťanské tradici, Universita Palackého v Olomouci, Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2008.
- SOTO VIVES Leopoldo M.: Prožívání lásky v manželství a v panenství, in: MKR Communio, 3-4 (2010).
- ST. AQUINATIS THOMAE: Summa Theologiae, <http://krystal.op.cz/sth/sth.php>, (10. 10.2011).
- SV. AUGUSTIN, La Trinité. Bibliothèque augustinienne 15 et 16, Paris: Desclée de Brouwer, 1955.
- SV. AUGUSTIN: O Boží obci, Praha: 1950.
- SV. BERNARD Z CLAIRVAUX: O milosti a svobodném rozhodování, UK v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2004.
- SV. FRANTIŠEK SALESKÝ: Úvod do zbožného života, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003.
- SV. TEREZIE od Ježíše: Život, Vimperk: Nakladatelství tiskárny Vimperk, 1991.
- ŠPIDLÍK Tomáš: Eucharistie. Lék nesmrtelnosti, Lipník nad Bečvou: Velehrad, 2005.
- ŠPIDLÍK Tomáš: O povolání. Několik užitečných úvah, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011.
- TUGWELL Simon: Svatý Dominik, Praha: Krystal OP, 2008.
- VENTURA Václav: Milost v pojetí prvních mnichů. Antonínovy dopisy, in: KARFÍKOVÁ Lenka a DUS Jan A.: Milost v antické, židovské a křesťanské tradici, Universita Palackého v Olomouci, Jihlava: Nakladatelství Mlýn, 2008.